

*Suntem pământul roditor al unui dacic neam,
Profeții marilor căderi de azi,
Cuvânt pustiu ce am rostit când sângeram
Și ne-ngropam martirii camarazi.*

*Noi suntem oseminte risipite mii
Și glas de clopot ce-am vestit furtuni;
Când tulnicele sunau jale pe câmpii,
Noi deșteptam chemarea din străbuni.*

*Noi celor drepți le-am dăruit un steag al lor,
Necoborât de-atunci, spre învieri.
Cu el am străbătut prin mlaștini sau ogor
Și l-am sfințit cu jertfele de ieri.*

*Noi suntem mărturia unei lumi ce-a fost,
Cu sânge cald roșit-am caldarâm și flori.
Noi am slujit vecia neamului și-un rost,
Pe fruntea țării pus-am aurori.*

*Legenda noastră stă și azi ascunsă-n lut,
Ne pângăresc martirii; alți strigoi
Ne toarnă mărăcini peste mormântul mut
Și numele ni-l scuiță cu noroi.*

*Noi am căzut răpuși, dar înviem mereu
Prin mucenicii care se întorc prin prunci.
Sorbim luceferi din genuni spre Dumnezeu
Și-ajungem iar la El când sângerăm pe cruci.*

Noi, de Petru C. Baci

Foto: Marius Caraman
Contact: ciprianvoicila@gmail.com

Grafica copertă – Aida Șuster Boțan

Preluarea textelor (fie în formă tipărită – în ziare, reviste, foi parohiale – sau în formă electronică, pe blog-uri sau site-uri) este liberă, cu menționarea exactă a sursei citate. Pentru varianta în formă electronică se va prelua textul postat pe ciprianvoicila.ro.

ISBN 978-606-9678-40-4

© Pentru prezenta ediție, Editura Areopag

www.areopag.ro

Ciprian Voicilă

Sfinții ne cheamă

15 file din Sinaxarul inimii mele

Editura Areopag
București, 2023

Despre autor

Ciprian Voicilă (n. 1978, Buzău), sociolog la Muzeul Țăranului Român. A publicat diverse articole și eseuri în revistele *Dilema Veche*, *Cultura*, *Suplimentul de cultură*, *Observator Cultural*, *Visul copiilor*, *Draga Mea*, *Adevărul literar*, *Cuvântul*, *Martor* – revista de antropologie editată de Muzeul Țăranului Român, *Viața românească*, *Sinapsa*, *Orthograffiti*, *Axa*, *Liternet*, *Metropam*.

Este autor al volumelor *Despre părintele Macarie* (culegere de mărturii, Editura Areopag, 2013), *Maturii străzii. 15 biografii fără domiciliu* (Editura Martor, 2016), *Sfântul Paisie de la Neamț. Viața, minunile, sfaturile duhovnicești* (Editura Meteor Press, 2016), *Ziua în care Dumnezeu a biruit moartea* (Editura Predania, 2023), *Chipuri ale sfințeniei. 12 biografii și învățături ale părinților contemporani din Grecia* (Editura Predania, 2023) și *Sfinții de lângă noi. Întâmplări. Portrete. Reflecții* (Editura Areopag, 2023). Coautor la volumele *Experimentul Zaica* (Editura Meridiane, 2000, în colaborare cu Irina Nicolau și Daniela Alexandrescu); *Arca lui Noe – de la neolitic la Coca-Cola* (Editura Ars Docendi, 2002, în colaborare cu Irina Nicolau, Carmen Huluță, Cosmin Manolache, Daniela Alexandrescu); *Povestiri mici și mijlocii* (Editura Curtea Veche, 2004, împreună cu Călin Torsan, Cosmin Manolache, Sorin Stoica; volum apărut în 2013, în limba germană, sub titlul *Kleine und mittlere Geschichten*); *Cartea cu euri* (Editura Curtea Veche, 2005); *Cartea cu bunici* (Editura Humanitas, 2007, volum coordonat de Marius Chivu); *Anii '90 și bucureștenii* (Editura Paideia, 2008); *Îngeri, zmei și joimărițe* (Editura Humanitas, 2008, în colaborare cu Ana Pascu, Carmen Mihalache, Cosmin Manolache), *Ferestre din București și poveștile lor* (Editura Peter Pan Art, 2015), *De la stradă la ansambluri rezidențiale. Opt ipostaze ale locuirii în Bucureștiul contemporan* (Editura Pro Universitaria, 2016), *Corectitudinea politică. O ideologie neo-marxistă/ Marxismul cultural - noua utopie* (Editura Reîntregirea, 2017, coord. Andrei Dirlău și Irina Bazon).

Volum autobiografic: *Diavolul din pahar. Amintiri din iadul beției* (Editura Areopag, 2012). Este coordonator al cursului de creativitate și dezvoltare personală la Radio ItsyBitsy.

Cum ne cheamă sfinții?

Trăim o vreme în care majoritatea creștinilor se lasă învăluți de un duh căldicel, trăind o credință din care crucea lipsește aproape cu desăvârșire.

Părintele Gheorghe Calciu-Dumitreasa, noul mărturisitor, spunea cu durere: „Atunci când a fost în comunism persecuția aceea religioasă, s-au cernut foarte ușor cei care erau români temeinici de cei care erau numai piatră. Unii au cedat, alții au colaborat, alții au făcut lucruri foarte rele, alții au suferit sau, dacă n-au fost arestați, au rezistat tăcuți în subterane, rugându-L pe Dumnezeu să îi ajute în viața aceasta de prigoniri. M-am întrebat: «Oare în România câți oameni n-au făcut compromisul religios?»».

Am fost mișcat când am văzut cum în biserică oamenii ridicau brațele în sus, strigând cu glas mare: «Doamne, miluiește-mă!», când citeam rugăciunile de iertare și la fiecare le strigam numele cu tărie, ca să audă Dumnezeu rugăciunea lor și să trimită mila Lui. M-am tulburat mult văzând această credință, pe care n-o găsești în Occident. Aceste manifestări spontane ale sufletului care strigă către Dumnezeu aici nu se fac. Însă m-am tulburat mai mult după aceea, când am văzut că mulți dintre oamenii aceștia au o dublă personalitate: la biserică sunt credincioși, aprind lumânări, vin, poate stau toată slujba, poate nu stau toată slujba, dar, când ies afară, devin ca niște fiare. Se ceartă frate cu frate pentru o bucată de pământ, se înșală cum pot, în toate chipurile.

Este un fel de dedublare a personalității. Această dedublare era în comunism altfel decât acum. Atunci fiecare asculta Europa liberă, mergea la biserică, dar în public striga: «Eu nu cred» și lăuda pe Ceaușescu

sau pe Gheorghiu-Dej. Această minciună s-a perpetuat multă vreme. Acum o nouă formă se perpetuează în țara noastră, mai periculoasă decât aceea, pentru că acum nu ne mai amenință religios niciun pericol. Acum, sub presiunea vremurilor, sau sub influența teoriilor, sau pur și simplu pentru că așa e convenabil, unii se leapădă și nu aduc nicio roadă. Gândiți-vă care dintre noi suntem în această categorie, sau am fost, eventual...”¹ Ne place sau nu, vrem sau nu, majoritatea dintre noi suntem fiii sau nepoții celor care în perioada comunistă au trăit compromisul în diferite forme ale sale. De la clericii care ridicau osanale puterii comuniste, mergând pe linia *serghianismului* autohton (cât de puțini sau de mulți au fost, numai Dumnezeu știe), până la creștinii care se fereau să meargă la biserică duminicile și de sărbători, putem întâlni diferite ipostaze ale compromisului.

Ceea ce este dureros este că soluția compromisului a ajuns să fie prezentată ca un fel de virtute, ba chiar un cleric a ajuns să spună cu emfază: „Noi am avut curajul de a nu fi atunci martiri...”

Noi am primit de la unii dintre înaintașii noștri predania sfințeniei, dar în același timp am primit de la alții *predania* compromisului. Acesta este tristul și durerosul adevăr. Și, mai mult încă, am fost reeducați să acceptăm justificarea compromisului, ca și cum fără el viața noastră ar fi fost distrusă.

Trebuie să înțelegem exact unde ne aflăm și să ne alegem pe cine vrem să urmăm. Trebuie să avem curajul de a privi realitatea fără ochelarii fățarniciei și ai îndreptățirii pe care ni-i punem de obicei (uneori

¹ Fragment din predica despre Pilda Semănătorului rostită la Biserica Sfânta Cruce (din Alexandria, Virginia) pe 16 octombrie 2005 (n. ed.).

chiar și în timpul spovedaniei - ceea ce face ca până și spovedania, care ar trebui să fie tămăduitoare pentru sufletele noastre, devine o practică de rutină, în care ani și ani de zile repetăm aceleași păcate ca o bandă de magnetofon stricată, fără să trăim cu adevărat o înviere lăuntrică.)

Dacă am fi sinceri, am recunoaște că mulți dintre noi nu mergem pe calea cea îngustă a lepădării de sine la care ne cheamă Hristos. Am recunoaște că nu purtăm crucea aducătoare de mântuire.

Dacă am fi sinceri... Dar, de ce să nu fim? De ce să nu înțelegem că Dumnezeu ne cheamă la împlinirea veșnică, la fericirea veșnică, la iubirea veșnică?

Poate că nu auzim decât rareori chemarea Lui. Dar Hristos ne cheamă la El prin multe și diferite feluri. Ne cheamă prin glasul Sfintei Evanghelii, ne cheamă prin glasul Sfintei Biserici, ne cheamă prin glasul preoților, ne cheamă prin glasul conștiinței. Și de multe ori ne cheamă prin glasul sfinților... Asterios Gerostergios scria: „Mulți citesc *Viețile Sfinților* ca pe niște povești, ca pe niște lecturi uneori palpitate, alteori relaxante. Dar *Viețile Sfinților* sunt cu totul altceva: sunt hrana de care avem nevoie pentru a ne orienta în războiul duhovnicesc. Nu există creștini care să nu aibă nevoie de modele. Numai creștinii care se lasă biruiți de duhul acestei lumi nu vor să prindă putere citind *Viețile Sfinților*”².

În cartea de față sunt adunate vieți de sfinți (cuvioși, mucenici și mărturisitori), canonizați și necanonizați încă, pe care Ciprian Voicilă vrea să le pună ca niște repere în fața conștiințelor noastre.

² În prefața volumului Sfântului Justin Popovici *Credința ortodoxă și viața în Hristos*, apărut la Editura Bunavestire din Galați, în anul 2002 - traducere prof. Paul Bălan (n. ed.).

Chiar dacă până acum ați citit deja despre Sfântul Ambrozie de la Optina, despre Cuviosul Paisie Olaru, despre Cuviosul Dionisie de la Colciu, despre părintele Ștefan Marcu sau despre Gheorghe Jimboiu, textele de față vă vor întări evlavia și credința.

După cum veți putea constata, mulți dintre cei prezentați în acest volum sunt eroi ai credinței care au pățimit în temnițele comuniste, în România și nu numai. Vorbind despre „legiunile noilor mucenici”, Sfântul Nicolae Velimirovici spunea: „Mucenicii pentru numele Lui și pentru Evanghelie se grăbeau către moarte ca și către un praznic. Eu nu vorbesc despre câteva sute sau câteva mii, ale căror nume sunt scrise în calendar, ci despre nenumărate milioane de creștini din întreaga lume, de-a lungul a două mii de ani, ale căror nume sunt cunoscute și scrise în Ceruri; despre oastea lui Hristos, împotriva căreia este cu neputință a lupta și în fața căreia toate oștile cele potrivnice sunt precum «trestia în fața vântului» (*Psalmi* 82, 12); despre popoarele cele mântuite în Ceruri, al căror număr se apropie deja de numărul nisipului din mare și al stelelor de pe cer, precum a fost făgăduit lui Avraam. (...) Vechea credință ortodoxă în Învierea lui Hristos cel răstignit și în cei răstigniți îndeobște pentru dreptate a fost deseori întărită și înnoită de legiunile noilor și noilor mucenici pentru Hristos”³.

Părintele Serafim Rose scria: „În vremurile care vin numai cei profund înrădăcinați în Ortodoxie și legați de Sfinții Părinți vor putea să stea împotriva ispitelor viitoare. (...) Vorbind deschis, timpul care urmează pare atât de întunecat, încât cineva se minunează doar de faptul că avem încă libertatea de a vorbi

³ Sfântul Nicolae Velimirovici, *Cugetări și predici la Învierea Domnului*, Editura Predania, București, 2020, pp. 96-98 (n. ed.).

(oare pentru cât timp încă?). Evident, tot ce se poate spune trebuie să fie spus în curând. Cel mai strălucitor punct din întreaga imagine sunt Noii Mucenici și Biserica din Catacombe – la urma urmei, nu trebuie să-ți vinzi sufletul!”⁴

De ce pentru părintele Serafim Rose reperul esențial pentru rezistență era cel oferit de mucenicii din Biserica de Catacombe? Pe de o parte, pentru că ei au trăit în vremuri apropiate de ale noastre. Pe de altă parte, pentru că s-au lovit de aceeași problemă de care se vor lovi creștinii vremurilor din urmă – de tendința diavolului de a lovi în creștini folosindu-se chiar de unii dintre păstorii lor. Pentru noi, creștinii din România, reperul de bază pentru rezistență este oferit de către noii mucenici și mărturisitori români- preoți, călugări sau mireni. Toți cei care vor să reziste în prigoana nesângeroasă de astăzi și care vor să se pregătească pentru prigoana de mâine și mai ales pentru cea de poimâine trebuie să cunoască viețile și învățăturile noilor mucenici de la Aiud, Pitești, Gherla, Poarta Albă și din toate celelalte locuri de pătimire. În ultimii ani s-au tipărit multe articole și cărți despre aceștia. Prin ce iese în evidență ce scrie Ciprian Voicilă? Răspunsul la această întrebare poate fi găsit într-un scurt text scris de el, intitulat *Ofrandă sfinților, mucenicilor, mărturisitorilor din temnițele comuniste*, din care reproduc aici doar prima parte: „Am citit dinaintea voastră atâtea condace, atâtea icoase încât rănilor voastre s-au înscris, cu litere sângerii, în trupul meu. Am uitat de rănilor mele, de foa-

⁴ Din scrisoarea adresată părintelui Nichita în Duminica Tuturor Sfinților, 1972 (din volumul de scrisori inedite aflat în curs de traducere la Editura Areopag) (n. ed.).

mea mea strecurată ca un șobolan hulpav în măruntaie. De setea mea, care-mi ardea nemilos buzele. Am lăsat în urmă singurătatea mea, singurătatea nebunului prins în chingile cămășii albe, de forță, cu viața albită de doruri, bucurii, năzuințe, prinsă în ghearele nemiloase ale destinului. Ce însemna singurătatea mea de bufniță ascunsă sub dărâmături, în fața singurătății voastre de criptă rece, zidită parcă-n veșnicie? Am călătorit cu voi în duh. Am dormit pe piciul de gheață. Am mâncat zeama aia râncedă, cu voi, din gamelă. M-am îngropat cu voi sub pământ, în Casimca jilavei Jilava. Dorurile voastre, pentru mama părăsită, pentru iubita rămasă ca o mireasă vădană în noaptea nunții, pentru iubita abandonată pe malul celălalt al timpului, pentru copiii în urechile cărora nu erați altceva decât personaje în file de poveste, toate dorurile astea mi-au străpuns nemilos inima. V-am plâns, nopti în șir, când vă-ntorceați, cu trupurile zdrobite în celulă. Viețile voastre le-am însemnat ca un scrib, uneori entuziast, alteori doar conștiincios, pe coala mototolită a sufletului meu. Vă port, deci, în mine, ca pe o icoană vie.”⁵

Cuvintele acestea au fost scrise cu multe lacrimi. Nu sunt figuri de stil. Autorul lor îi iubește pe sfinții închisorilor și încearcă să se hrănească din predania lor.⁶ Citind imnul de mai sus, mărturisesc că am avut

⁵ Din volumul *Sfinții de lângă noi. Întâmplări. Portrete. Reflecții*, Ediția a treia, Editura Areopag, București, 2023, p. 200. (Am inclus acest imn în câteva volume despre sfinții închisorilor pe care le-am editat și aș vrea să o fac și cu alte ocazii...) (n. ed.).

⁶ Prin aceste cuvinte nu încerc să îl laud și nici nu am de ce să fac așa ceva (ba chiar mi s-ar părea periculos și toxic un astfel de demers, cu atât mai mult cu cât Ciprian Voicilă mi-a fost, îmi este și sper să îmi rămână prieten). Măine, ca oricare dintre noi, el poate să cadă în lupta duhovnicească și să se îndepărteze de

o stare de bucurie pascală asemănătoare celei pe care am avut-o atunci când, fiind chemat să vorbesc unor deținuți la închisoarea de la Aiud, am văzut că pe locul vechii bolnițe din închisoare (în care au pățimit și chiar au murit unii dintre sfinții închisorilor) s-a ridicat o biserică. Adică pentru mine sfinții închisorilor au biruit prin construirea acelei biserici, dar și prin imnul scris de Ciprian Voicilă ca un acatist neconvențional.

Radu Gyr, în poezia *Ne vom întoarce într-o zi*, a scris niște rânduri de foc care parcă se leagă de imnul scris de Ciprian Voicilă în *rana* din pieptul său:

„Ne vom întoarce într-o zi
Și cei de azi, cu pașii grei,
Nu ne-or vedea, nu ne-or simți
Cum vom pătrunde-ncet în ei.
Ne vom întoarce ca un fum,
Ușor, ținându-ne de mâini,
Toți cei de ieri în cei de-acum,
Cum trec fântânile-n fântâni.
Noi, cei pierduți, re-ntorși din zări,
Cu vechiul nostru duh fecund,
Ne-napoiem și-n disperări,
Și-n răni ce-n piepturi se ascund...”

Eu cred că în unele din textele scrise în această carte se întorc, la propriu, unii dintre sfinții mucenici și mărturisitori. Poate greșesc, dar așa cred și simt. (Și de aceea tipăresc cu bucurie acest volum.) Rămâne să descoperiți singuri dacă este sau nu așa...

Danion Vasile, editor

acești sfinți – Doamne, ferește. Dar, indiferent de ce va fi mâine, mărturia lui de astăzi este ziditoare. Și o prețuiesc ca atare...

PARTEA ÎNTÂI

Sfinți, cuvioși, mărturisitori din România

Părintele Paisie Olaru – „Dumnezeu să vă dăruiască un colțișor de rai!”

Personalitatea harismatică a Cuviosului Paisie Olaru a înrâurit mii de suflete care l-au cunoscut în timpul îndelungatei sale vieți și a iradiat semnificativ în spațiul public, printr-o galerie de personalități: pictorul Horia Bernea, poetul Ioan Alexandru, părintele Constantin Coman, teologul Costion Nicolescu, eseistul Horia-Roman Patapieviți, profesorul Sorin Apan.

Într-un text evocator, părintele Constantin Coman își exprima regretul că Horia Bernea, „care l-a prețuit mult pe părintele Paisie”, nu mai este printre noi pentru a ne putea destăinui ce a însemnat pentru el întâlnirea cu bătrânul îndumnezeit. Părintele preciza, însă, în acel articol: „A rămas de la Horia Bernea chilia părintelui Paisie, refăcută în inima Muzeului Țăranului Român, ca semn al locului central pe care-l ocupă în spiritualitatea noastră creștină duhovnicul călugăr”. E adevărat: chilia reprodușă de domnul Bernea este despărțită printr-un perete de sălița „Timp”, plămădită de Irina Nicolau. Eu, ca angajat al Muzeului Țăranului Român, știu că fotografia care trona în această sală – cu rama învelită în catifea – a fost făcută chiar de pictorul Bernea. Când o privești – la fel ca în cazul unor fotografii cu Sfântul Siluan –

remarci un lucru: privirea concentrată a monahului exprimă vigilența, starea sa de trezvie. Monahul, de fapt, nu privește spre obiectivul fotografic, ci se cufundă adânc, în sine, atent la mișcările propriului suflet. Poate că Horia Bernea a văzut în personalitatea Cuviosului Paisie de la Sihla un ipostas al civilizației românești tradiționale, îndelung ignorat de specialiștii etnologi și etnografi: țăranul român care a ales să-și închine întreaga-i viață slujirii lui Hristos. În anul 2025 Cuviosul Paisie va fi canonizat de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

„Draga mea, mămuca mea!”

Cel ce avea să devină cunoscutul părinte Paisie s-a născut pe data de 20 iunie 1897, în satul Stroești (comuna Lunca), din județul Botoșani. Slujba Sfântului Botez a fost săvârșită de părintele Gheorghe Bercea, care, la dorința părinților săi - tatăl Ioan, pădurar de meserie; mama, Ecaterina -, i-a dat numele de Petru. Acest amănunt biografic dovedește credința temeinică de care erau însuflețiți părinții săi. Ajuns la senectute, părintele Paisie va zugrăvi în tonuri calde, duioase, chipul nemuritor al mamei: „Parcă o văd cu ochii minții cum în brațe mă ținea și mă învăța ale credinței. Draga mea, mămuca mea! Că niciun nume nu-i mai scump pe acest pământ decât numele de mamă! Ea pe mine m-a născut și m-a crescut până să-mi dau seamă. Ar trebui să o iubesc mai mult și să o pomenesc mereu și pentru sufletul ei scump să mă rog lui Dumnezeu”.

Petru era mezinul familiei: avea trei frați mai mari și o soră. Părinții săi îi oferă primele noțiuni de credință creștină, având în tatăl și în mama sa exemple vii de trăire autentică, creștină. Peste mulți ani, părințele Paisie își va aminti: „Tata știa *Paraclisul Maicii*

Domnului pe de rost, precum și alte rugăciuni și se ruga cu glas tare, să auzim și noi. Zicea ca preotul: «Domnului să ne rugăm!» și se bătea cu pumnul în piept. Mama era prietenoasă cu toată lumea și ne spunea de multe ori: «Măi băieți, să fiți cuminți, ca să nu dăm cinstea pe rușine!».

Petru a urmat doar trei ani de școală primară. Așa se făcea pe atunci. I-a terminat ca premiant, iar la sfârșitul anului școlar colegii i-au cântat: „Ai ascultat, ai învățat, coroană ai luat!” Premianții primeau cărțuții cu Viețile Sfinților. (Ce vremuri binecuvântate în care statul încă nu se înstrăinase cu totul de biserică, iar copiilor li se preda în familie, la școală, în biserică aceeași viziune despre lume și viață!) Citindu-le, inima micului Petru a fost învăluită de dorul arzător și de râvna pentru Dumnezeu: s-a „îndrăgostit” de viața de mănăstire și și-a pus în gând să calce pe urmele cuvioșilor din vechime. Dintre cărțile care cuprindeau între copertele lor viețile sfinților, cel mai mult i-a plăcut cea în care era zugrăvită viața Sfântului Sava cel Sfințit. Deși era profund credincioasă, mama sa grijuie i-a înfățișat greutățile vieții călugărești, pe care ar fi trebuit să le înfrunte, stăvilindu-i pentru moment propensiunea spre calea monahală: „Dragul mămucăi, să nu te duci la călugărie, că acolo este canon mare de rugăciune, post și metanii; că am văzut cum a fost făcut un călugăr, și era tare slab și se ruga așa: «Doamne, dacă mai am zile de trăit și îmi sunt spre mântuire, lasă-mă să mai trăiesc; iar dacă nu, ia-mă la Tine!».”

„Părinte Paisie, sfinția ta îmi ești și tată și mamă!”

La sfatul mamei sale, Petru pleacă în armată. În timpul primului război mondial ajunge pe frontul din Ungaria. În momentele de cumpănă înalță rugăciuni

spre cer și îi cere Domnului să îl scape de la moarte, pentru a putea să își împlinească gândul de a se face monah. Pentru participarea sa la război, primește din partea statului cinci hectare de pământ. Le împarte fraților și surorii sale și, în anul 1921, pleacă să se călugărească într-un schit pe care îl cunoștea încă din copilărie – Schitul Cozancea, păstorit pe vremea aceea de ieromonahul Vladimir Bodescu.

În luna iunie a anului 1922, când Petru împlinise deja 25 de ani, acesta îl tunde în monahism: Petru devine Paisie. Primește mai multe ascultări: să lucreze în ograda mănăstirii, să pregătească bucatele la bucătărie, să se îngrijească - în calitate de paracliser - de obiectele din biserică. În amurgul vieții sale, rememora cu duioșie chipul îndrumătorului său duhovnicesc de la Cozancea, dar și ispitele pe care a trebuit să le îndure în anii de început ai vieții monahale: „Smerit era bunul meu părinte [Calinic Șușu], parcă îl văd cum slujea Sfânta Liturghie, cu evlavie și umilință. (...) Venea el și mă scula, dar venea cu un ceas și mai mult mai devreme. (...) Câteodată zicea: «Hai să o luăm mai devreme, că secerișul este mult și lucrători puțini». Eu, fiind somnoros, mă mai supăram și mai zăboveam, și când mergeam la biserică îl găseam stând pe pragul bisericii, iar altă dată umblând primprejurul bisericii, dar nu se supăra deloc”.⁷

Petrecând în anul 1925 mai multe zile în Schitul Sihla, inima începe să îi tânjească și mai mult după viața pustnicească. Obișnuia să se retragă adesea, pentru rugăciune, într-o poieniță situată în apropierea Mănăstirii Cozancea. Aici a trăit o întâmplare minunată: la vremea rugăciunii, părintele Paisie a auzit îngerii

⁷ *Părintele Paisie de la Sihla*, Editura Bizantină, 1999, volum coordonat de Costion Nicolescu, pp. 39-40.

înălțând laude și cântări. A văzut în această întâmplare un semn dumnezeiesc, așa că a însemnat locul cu o cruce de stejar. În 1930, noul stareț al Mănăstirii Cozancea i-a dat binecuvântare să clădească în acest loc tihnit o căsuță și trei chilii. A petrecut aici multe nopți în rugăciune. Mai târziu, în jurul căsuței și a chiliilor părintele s-a îngrijit să sădească pomi și viță de vie. A dus această viață de isihie vreme de 18 ani, până la începutul anului 1948.

Una din nevoințele sale duhovnicești consta în slujirea bătrânilor și a bolnavilor. De multe ori îi ajuta să treacă, cu bine, „hotarul de taină”: chema preotul să îi împărtășească, îi conducea la groapă, le tămâia mormântul vreme de 40 de zile. Odată, monahul Ilarion Bolovan i-a mărturisit: „Părinte Paisie, sfinția ta îmi ești și tată și mamă!”

La vârsta de 36 de ani, în 1933, părintele Paisie primește schima mare. În 1935 îl cunoaște pe părintele Ilie Cleopa. Întorcându-se din armată, fratele Constantin, în drum spre Mănăstirea Sihăstria, unde dorea să se închine la mormintele fraților săi, poposește la Schitul Cozancea pentru a lua binecuvântare. Între ei se petrece o scenă emoționantă, cu o mare încărcătură duhovnicească: cei doi râvnitori pentru Hristos bat câte trei metanii, îngenunchează, iar părintele Paisie I se roagă Domnului, pecetluind, pe vecie, prietenia lor: „Doamne, binecuvântează făgăduința noastră ca să fim amândoi împreună, și în veacul acesta și în cel ce va să fie. De voi muri eu întâi, să fie el la capul meu, iar de va muri el întâi, să fiu eu la capul lui. Amin”. Bunul Dumnezeu i-a ascultat rugăciunea: la vremea pășirii părintelui Paisie în veșnicie, părintele Cleopa i-a vegheat la căpătâi.

Dintr-o altă întâmplare, aparent banală, înțelegem mărinimia, noblețea duhovnicească extraordinară pe care o dobândise părintele Paisie și dragostea pe care o nutrea pentru întreaga zidire a lui Dumnezeu: „Eu, odată, stăteam pe cerdacul chiliei mele de la Cozancea. În fața noastră se ridica un deal peste care trecea un drum de câmp. Într-o zi, treceau pe drum mai multe care încărcate, între care era și un om sărac, al cărui car încărcat era tras de doi boșori. La un dâmb nu mai puteau boșorii să ridice, iar omul îi bătea și-i îndemna. Săracii boșori au căzut în genunchi, iar eu, fiind pe cerdac, m-am așezat în genunchi, și cât puteam împingeam de cerdac și ziceam: «Hai, măi boșori, sculați-vă! Hai, cu Doamne ajută!». Așa strigând, numai ce văd că juncanii se scoală și pleacă, iar eu bucuros, am zis: «Slavă Ție, Doamne!».”

În același cuget, Sfântul Siluan Athonitul scrie: „Cine a cunoscut iubirea lui Dumnezeu, acela iubește lumea întregă”.⁸

„Nimeni nu știa cât și cum se roagă, cât și cum postește, ce lucrează și ce taină are”

În 1943, episcopul Valerie Moglan îl hirotonește diacon, iar în anul 1947 preot și egumen al Schitului Cozancea. A îndeplinit ascultarea de egumen vreme de 6 luni. Potrivit mărturiei părintelui Ioanichie Bălan, în 1947 Cuviosul Paisie intră în obștea Mănăstirii Sihăstria. Aici, părintele Cleopa i-a dat ascultare să îi spovedească pe monahii din obște, dar și pe mireni care poposeau la Sihăstria. Astfel, „a devenit duhovnicul întregii obști, până la sfârșitul vieții sale”.

⁸ Cuviosul Siluan Athonitul, *Între iadul deznădejdiei și iadul smereniei*, Editura Deisis, ediția a IV-a, p. 69.

Despre rolul de tămăduitor al sufletelor greu-încercate și despre jertfelnicia părintelui Paisie, teologul Costion Nicolescu scrie: „În vremea când era în putere spovedea 30-50 de oameni pe zi, iar în posturi și în preajma sărbătorilor peste o sută, ceea ce-i lua între 4 și 15 ore pe zi. Cel mai adesea mânca doar o dată în zi, spre după-amiază, și totdeauna dormea numai câteva ore după miezul nopții, în scăunel sau întins pe un pat tare. În timpul ce-i mai rămânea, îi plăcea mult să lucreze la grădină, deoarece acest tip de lucru îi lăsa mintea liberă pentru rugăciune. Cei ce l-au cunoscut mărturisesc că tot timpul se afla într-o lucrare oarecare, fie ea fizică sau spirituală”.

Când în luna august a anului 1949 părintele Cleopa primește misiunea de a pleca la Mănăstirea Slatina, pentru a revigora acolo viața duhovnicească, părintele Paisie îl urmează. La Slatina va avea aceeași ascultare, de duhovnic al mănăstirii.

Părintele Cleopa va descrie mai târziu modul de viață al Cuviosului Paisie la Mănăstirea Slatina: „Nu avea timp nici să mănânce. (...) Nimeni nu știa cât și cum se roagă, cât și cum postește, ce lucrează și ce taină are”. Petrece vreme de un an la Schitul Rarău, care aparținea de Mănăstirea Slatina. Aici trăiește un episod biografic plin de umor, dar care, dintr-un alt unghi de lectură, exprimă deplin o anumită trăsătură a personalității părintelui Paisie: delicatețea sa sufletească, îmbinată cu grija de a nu-și supăra cu ceva semenul. Starețul din acea vreme al Schitului Rarău l-a închis într-o chilie care avea geamurile astupate și i-a cerut să rostească Rugăciunea lui Iisus până ce o va deprinde. În 1984, părintele Paisie rememora astfel această întâmplare: „Am stat închis o săptămână. Apoi m-a examinat dacă am deprins rugăciunea. I-am spus că nu am putut-o deprinde. Când a auzit el, s-a

supărat și mi-a zis: «Ești un vas mic și gol! Mai stai în chilie încă o săptămână, ca să înveți rugăciunea minții». Am mai stat o săptămână, și sâmbătă, când m-a examinat, ca să nu-l supăr din nou, i-am spus că am deprins-o. Iar el, bucuros, mi-a poruncit să o dau și la alții. Eu însă nici acum n-am deprins cum trebuie rugăciunea minții, că nu am viață duhovnicească și nu-L iubesc pe Domnul cât ar trebui”.

În anul 1954, părintele Paisie revine împreună cu părintele Cleopa la Sihăstria. Între 1972 și 1985 viețuiește retras la Schitul Sihla. În anul 1985 se mută la Mănăstirea Sihăstria, pentru a putea fi îngrijit de frații din obște. Pe lângă mulțimea neputințelor aduse de bătrânețe – părintele suferea de o dublă cataractă, care îl orbise aproape cu totul, mai pățise un necaz: își fracturase piciorul drept. Părintele Ioanichie Bălan ne-a lăsat o mărturie despre această perioadă dificilă din viața bătrânului: „Vorbește din ce în ce mai puțin cu oamenii și mereu cu Dumnezeu. Se roagă în taină ziua și noaptea pe obișnuitul lui scaun, care-i este și pat, și masă, și loc de nevoință, și scaun de cercetare a celor care i se mărturisesc, și unde el însuși se judecă pe sine înaintea tronului dumnezeiesc. Se hrănea duhovnicește din cărțile pe care le cercetase întreaga-i viață: *Sfânta Scriptură*, *Psaltirea*, *Viețile Sfinților*, *Patericul*. Mânca doar seara câteva linguri de mâncare de legume. Își făcea «canonul duhovnicesc»: rostea de 100 de ori «Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul!», «Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluiește-ne pe noi!», «Sfinte Preacuvioase Părinte Paisie, roagă-te lui Dumnezeu pentru mine, păcătosul!», «Sfinte Ierarhe Spiridoane, roagă-te pentru mine, păcătosul!», «Sfântă Mironosiță Veronica, roagă-te Mântuitorului Hristos pentru mine,

păcătosul!»⁹. Când le sfârșea, le rostea pe toate, de la capăt.

Spovedea în continuare și le dăruia sfaturi duhovnicești, însoțite de binecuvântarea sa, tuturor creștinilor care îi treceau pragul chiliei – monahi din obștea de la Sihla sau din alte schituri și mănăstiri, preoți sau mireni. La despărțire, le ura vizitatorilor: „Să ne întâlnim la ușa raiului!” Pe cei nedumeriți că părintele le dădea întâlnire la ușa raiului, nu în rai, îi lămurea: „Să ne vedem noi izbăviți de viclenii diavoli, că dacă ajungem până aici, nu ne lasă Dumnezeu. De la ușa raiului strigăm la Maica Domnului, cerem ajutor sfinților, plângem la ușa milostivirii Mântuitorului, și nu ne lasă El afară! Până aici este greu!”

Harismele Cuviosului Paisie Olaru

Ucenicul său de chilie, părintele Gherman, cunoștea cât de sporit era părintele Paisie în lucrarea rugăciunii lui Iisus. Cu toate acestea, celor care îl chestionau despre acest subiect, părintele le răspundea smerit: „Eu am făcut cândva o experiență cu rugăciunea inimii, la Schitul Rarău, dar acum nici eu nu o am”. Chinul suferințelor îndurate în anii din urmă ai vieții îl făceau uneori să nu își mai poată stăvili lacrimile. Monahul Gherasim, cel care l-a slujit în ultima perioadă a vieții, îl întreba uneori de ce este mâhnit, iar părintele îi răspundea: „Am supărat pe Domnul și nu am pace sufletească. Pentru că îmi pierd răbdarea în suferință și de aceea plâng... Unde să mă duc? Încotro să apuc?” Peste câteva clipe de tăcere, părintele își răspundea: „Nu mă duc, Iisuse bun; ci Te aștept aici în drum!”

⁹ *Părintele Paisie de la Sihla, ed. cit., p. 34.*

Altădată i-a mărturisit chilielnicului său: „Dragul meu, la mine este tot noapte și tare greu mai trece timpul! Când vedeam, mă luam cu cititul. Dar de când sunt numai la întuneric, nu vă dați seama câtă răbdare trebuie să ai, să stai în pat, să nu poți merge și să aștepți să te poarte alții! Însă cel mai mult mă mângâi cu rugăciunea minții și a inimii. Prin ea vorbesc cu Mântuitorul”.

Un om care s-a împărtășit din prezența harismatică a Cuviosului Paisie Olaru, părintele Ioanichie Bălan, a consemnat în scris virtuțile duhovnicești pe care le dobândise bătrânul de-a lungul întregii sale vieți de nevoință pentru Hristos: „Cel mai important lucru la acest mare duhovnic era puterea harismatică cu care pătrundea sufletul și conștiința credincioșilor. Apoi mila și iubirea profundă cu care îi primea pe toți și smerenia unită cu blândețea prin care cucerea și întorcea la pocăință, transformându-i radical pe cei care veneau la el cu credință”.

Părintele Paisie dobândise de la Dumnezeu și darul înainte-vederii. Într-o bună zi a venit să se spovedească la sfinția sa o creștină din Humulești, însoțită de fetița ei de patru anișori. Părintele i-a binecuvântat fiica și i-a grăit: „Fii binecuvântată de Dumnezeu și de Maica Domnului, căci ai să te faci călugăriță!” Cuvintele cuviosului s-au adevărit peste 12 ani, când fata a îmbrăcat haina monahală.

„Pe unde vei merge, o urmă de bine să lași în fiecare zi!”

Despre misiunea duhovnicului socotea să „nimic nu-i mai greu pe lume decât să conduci suflete pe calea mântuirii”.

Părintele a avut mii de fii și fiice duhovnicești. Mărturisea cu bucurie: „Am copii de toată mâna!”. Îi sfătuia: „Pe unde vei merge, o urmă de bine să lași în

fiecare zi!” Îi îndemna să cultive virtutea dreptei măsuri: „Să păstrăm și să iubim calea de mijloc, cea împărătească”. Și să aibă ca reper al vieții dragostea: „Tot ce faceți să faceți cu dragoste, ca să aveți plată pentru toate, că dragostea este coroana tuturor faptelor bune!”

Cuviosul Paisie prețuia mult timpul. Le povestea adesea ucenicilor ceea ce îi mărturisise părintele Nicandru Iordache, când îl spovedise ultima dată, în anul 1986: „Părinte Paisie, știu că în curând mă duc la Domnul să dau socoteală de tot ce am făcut pe pământ. Dar vă mărturisesc că de nimic nu-mi pare mai rău în viață, decât de timpul pe care l-am pierdut în zadar, fără niciun folos, în loc să mă rog, să-L slăvesc pe Dumnezeu sau să fac altă faptă bună!”

Monahilor care îl cercetau pentru un cuvânt de folos le spunea: „Prima grijă, să aveți mintea trează întotdeauna la cele ce ați făgăduit în fața lui Dumnezeu la călugărie. Apoi să nu vă tulburați mintea cu băuturi și cu mâncăruri alese. Apoi, feriți-vă de vorbirea multă, mai ales de vorbirea și prietenia cu femei, și umblatul pe drumuri fără rost, că ieșirea deasă din mănăstire duce la răceală sufletească”. Îi îndemna să cultive pacea între dânșii: „Tare mă bucur când aud de bine, de pace și de dragoste în mănăstire și tare mă supăr când aud de rău! Dacă nu suntem în pace unul cu altul și nu iertăm, nu-i permit nimic la Domnul. Degeaba purtăm haine lungi și stăm în mănăstire, că Domnul caută la inimă, nu la față!”

Merită să reamintim aici cuvintele cuviosului Paisie Olaru, pe care le-a rostit la scurtă vreme după evenimentele din decembrie 1989. Ele explică mai profund decât orice analiză socio-politică criza severă și interminabilă care a acaparat societatea românească: „Acesta este un semn mare că s-a luat pacea de pe pământ.

Căci s-a zdrobit capul șarpelui, dar veninul lui a rămas și s-a răspândit în toată lumea prin coada lui”.

„Cu iertarea, cu răbdarea și cu blândețea lui a câștigat multe mii de suflete, jertfindu-se pe sine pentru alții”

În dimineața zilei de 18 octombrie 1990, părințele Paisie, la vârsta de aproape 94 de ani, a plecat, cu pace, la Domnul. O mulțime impresionantă de monahi, preoți, monahii, mireni veniți din toate colțurile țării au participat la slujba înmormântării (condusă de Înaltpreasfințitul Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei), slujbă care - potrivit mărturiei părintelui Ioanichie Bălan - „avea și atmosfera sacră a unei zile de praznic și de mare speranță”.

Într-un text publicat mai târziu, ucenicul și prietenul său nedespărțit, părintele Ilie Cleopa, surprinde din câteva trăsături de condei chipul interior al Cuviosului Paisie Olaru, desăvârșit printr-o viață de necurmată nevoință: „Așa era părintele Paisie: smerit, tăcut, blând, înțelept la cuvânt, foarte milostiv și iubitor de aproapele. Întotdeauna căuta pacea cu toți și iubea liniștea. Nu-i plăcea să trăiască între mulți și își ascundea viața și nevoința. Nimeni nu știa cum se roagă în chilie, ce lucrare are mintea și inima lui, cât stă la masă și cât se odihnește. Pe lângă liniște, îi iubea mult și pe fiii săi duhovnicești, pe care îi primea la spovedanie la orice oră din zi și din noapte și purta mare grijă de mântuirea lor. El nu era aspru la canoane, că ținea cont de așezarea sufletească a fiecăruia, și era blând cu toți, precum spune Sfântul Efrem Sirul: «Chipul aducerii la pocăință este numai al blândeții». Cu iertarea, cu răbdarea și cu blândețea lui a câștigat multe mii de suflete, jertfindu-se pe sine pentru alții. Uneori bătrânul dădea și acest sfat, cum ne învață Însuși Domnul

nostru Iisus Hristos: *Cel ce va răbda până la sfârșit, acela se va mântui*. Or, părintele Paisie a răbdat toate ispitele și necazurile vieții pământești până la sfârșit, mai ales ultimii cinci ani de orbire, de surzire și suferință la pat până când și-a dat sufletul în mâinile lui Hristos”.¹⁰

Învățăături duhovnicești culese de la Cuviosul Paisie Olaru

Răcirea dragostei și împruținarea râvnei pentru cele sfinte, și mai ales pentru biserică, este semnul pustuirii noastre.

Ocara să-ți fie ca lauda.

Ascultarea este scară la cer.

Cea mai mare faptă bună este a îngriji de cei bolnavi!

Să ne bucurăm și să mulțumim bunului și îndurătorului Dumnezeu pentru toate.

Să nu uităm că fiecare loc are ispitele lui și oriunde trebuie răbdare și mulțumire.

Să te întorci acolo de unde știi că ai pierdut pacea inimii!

¹⁰ „*Arhimandritul Cleopa Ilie despre ieroschimonahul Paisie Olaru*”, în volumul *Părintele Paisie Duhovnicul*, de Arhimandritul Ioanichie Bălan, Editura Doxologia, 2014, p. 91.

Să te simți totdeauna în brațele Maicii Domnului și vei vedea ce mare pace vei avea.

Să nu crezi tot ce auzi,
Să nu faci tot ce poți,
Să nu spui tot ce știi,
Să nu dai tot ce ai.

Cel mai greu păcat care stăpânește în lume astăzi este necredința în Dumnezeu, că de aici se nasc toate păcatele pe pământ. Că dacă omul nu crede și nu se teme de Dumnezeu, nu mai are niciun sprijin, nicio nădejde, nicio bucurie, niciun scop pe pământ și cade în prăpastia deznădejdii, de care să ne izbăvească Hristos și Maica Domnului.

Să-l socotești pe aproapele tău mai bun decât tine, să-i ceri sfat în loc să-i dai tu, iar lipsurile lui să i le completezi cu dragostea ta. Fă aceasta și te mântuiești.

Să ne rugăm pentru pacea în țară, pacea în casă și în sufletele noastre.

Orice rugăciune este dar de la Dumnezeu. Dar noi, cei mai slabi, avem rugăciunea gurii. Deocamdată împlinește-o pe asta, tătucuță. (...) Și dacă spui de o sută de ori „Doamne Iisuse”, măcar de zece ori să fii cu gândul acolo.

Focul, iadul și curvia niciodată nu spun că-i de ajuns.

Deznădejdea, disperarea, e cel mai mare păcat. Nu spune așa, că „eu n-am să mă mântuiesc, că eu degeaba mă rog”, nu. Tu să spui așa: „De unde-s gândurile astea? Ba nu. Eu, cu ajutorul Măicuței Domnului, am să mă mântuiesc”. Ușa raiului e deschisă, tată. Numai noi să vrem să intrăm în el, Dumnezeu nu obligă pe nimeni. Mai aduce pe câte unul și cu de-a sila, mai trimite o boală, un necaz, dar „pe dătătorul de bunăvoie îl iubește Dumnezeu”.

Trebuie să răbdăm toate, cu smerenie, tată; să răbdăm cu smerenie pentru dragostea lui Hristos. Doar vom câștiga și noi – nu tot raiul, ci numai un colțișor, cât de mic.

Milă de săraci ai? Să nu-i judeci, tată. De-i poți ajuta, ajută-i. Și, chiar dacă nu le dai un ban, ai milă de ei. Iar dacă ai, dă. Fă milostenie cu lucrul sau cu cuvântul. Fă tot ce poți.

De câte ori te mâinii, mânia nu lucrează dreptatea lui Dumnezeu. Când te mâinii, acolo e duhul răzvrătirii, duhul mândriei, duhul slavei deșarte, să știi. El te îndeamnă să nu te smerești – „Ce, eu sunt chiar atâta de lepădat?!”

Cu mărturisirea sinceră și deasă vei reuși.

Monahul este om de rugăciune neîncetată, om de pace cu toți oamenii, cu Dumnezeu și cu sine. Dacă are inimă înfrântă și smerită, dacă nu se teme de ceasul morții și este dezlipit de cele pământești, deja este ostaș deplin al lui Hristos.

Draga tatii, nu-i de șagă. Dacă am avea noi totdeauna frica morții în gând – că noi, adică, în fiecare clipă putem muri – n-am putea greși așa ușor. Când ți-ar veni în gând să faci o prostie, aducându-ți aminte de moarte, te oprești îndată: „Doamne ferește, dar dacă mă ia moartea chiar acum? Ce mă fac eu?” Ai văzut ce spune Mântuitorul Hristos: „În ce te voi găsi când va veni sfârșitul tău, în aceea te voi judeca”.

Cuviosul Dionisie de la Colciu, chip al dragostei dumnezeiești

Cine se apleacă cu interes asupra vieții și personalității părintelui Dionisie Ignat rămâne uimit de multitudinea darurilor cu care l-a binecuvântat Dumnezeu, dar și de trăsăturile care îi zugrăvesc portretul lăuntric, rar întâlnite în același om: iubitor față de semenii săi până la jertfirea de sine și apărător sever al canoanelor și pravilelor Sfinților Părinți; un român care își afirmă cu mândrie rădăcinile etnice, dar care diagnostica precis, cu durere, bolile sufletești specifice românilor; îndrăgostit de neamul românesc și, totodată, propovăduitor al iubirii nețărmurite pentru „întregul Adam”, după cuvântul Sfântului Apostol Pavel: în Hristos nu mai este iudeu, nici elin; nu mai este nici rob, nici liber; nu mai este parte bărbătească și parte femeiască (Galateni 3, 28).

De la părintele Dionisie putem învăța că principiile și valorile lumii duhovnicești sunt altele, radical diferite de cele care definesc împărăția acestei lumi: în viața noastră de zi cu zi sunt la mare cinste autoafirmarea, iubirea narcisistă, graba alertă. Pentru lumea nevăzută, dragostea, prihănirea de sine, răbdarea necazurilor și încercărilor devin adevărate căi de acces spre veșnicie, spre lumina nezidită a lui Hristos. Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în anul 2025, îl va așeza pe Cuviosul Dionisie de la Colciu în rândul sfinților.

*Momente semnificative din biografia starețului
Dionisie Ignat*

Părintele Dionisie Ignat a venit pe lume în ținutul Moldovei - comuna Vorniceni, județul Botoșani - la data de 22 septembrie 1909. A fost cel de-al optulea

copil într-o familie de țărani simpli, dar foarte evlavioși. Îl vor boteza cu numele de Dumitru. Rămâne orfan de tată la o vârstă foarte fragedă: împlinise un an și ceva când Domnul l-a chemat la Sine pe tatăl său, Ioan.

Datorită contextului social-istoric extrem de dificil, determinat de declanșarea, apoi de efectele Primului Război Mondial, Dumitru termină doar patru clase primare, evidențiindu-se prin rezultatele bune obținute la învățătură. Mai târziu va mai face doi ani de școală profesională.

În 1923 îmbracă chipul îngeresc monahal. În hotărârea sa de a-și închina viața Domnului a cântărit exemplul fratelui său, Gheorghie, care era mai în vârstă decât el cu zece ani. Gheorghie alege să viețuiască în Schitul Măgura, din ținutul Moldovei, iar la călugărire primește numele de Ghimnazie. Mai târziu va fi, tot aici, hirotonit ierodiacon.

Pe 6 septembrie 1926, Dumitru - care împlinise vârsta de 17 ani -, însoțit de fratele său, ajunge în Sfântul Munte. Mai întâi vor face un mic pelerinaj pe la mănăstirile care împodobeau pe atunci Grădina Maicii Domnului, iar mai apoi „frații Ignat încearcă să se stabilească la Schitul românesc Prodromu, dar nu sunt primiți, din cauza problemelor existente în acea vreme la schit”.¹¹

Râvna de a se stabili pentru totdeauna în Sfântul Munte i-a făcut pe părintele Ghimnazie și pe fratele său Dumitru - lor alăturându-li-se schimonahul Sebastian - să împrumute o sumă însemnată de bani și

¹¹ Cf. *Starețul Dionisie. Duhovnicul de la Sfântul Munte Athos*, vol. 1, Editura Familia Ortodoxă, 2014, p. 300.

să cumpere Chilia Bunavestire, care se găsea în proprietatea Mănăstirii Pantocrator. Pentru a-și achita datoria, vor lucra vreme de trei ani ca argați la Mănăstirea Iviru.

Într-o convorbire purtată cu un grup de pelerini în 1999, părintele Dionisie își amintește: „Când am venit în Sfântul Munte eram tânăr, și apoi ne-am dus pe la Caracalu, atuncea noi lucram ca argați la început, că erau alte timpuri, grele timpuri... După cum consider eu, părinții erau mult mai apropiați de Dumnezeu ca astăzi, era altă viață, cu greutate îți iconomiseai traiul. Lucram la mănăstire, eram patru părinți, toți tineri, și ne spuneau părinții din Caracalu: «Măi, părinților, sunteți tineri și o să lucrați cu greu acolo, veniți la noi, aici, în mănăstire și vă facem călugări și o să fiți mai fericiți.» Ei, dar noi am zis: «Dacă nu știm grecește, ne e greutate». «O să învățați grecește mai bine ca noi». Dar noi, cu toate acestea, ne-am aciuat pe la chilie, că mănăstire noi nu avem, românii, dar am petrecut bine, slavă Domnului!” (*Starețul Dionisie. Duhovnicul de la Sfântul Munte Athos*, vol. 3, *Despre monahism și Sfântul Munte Athos*, Editura Prodro-mos, 2010).

Părintele Dionisie va privi, până la sfârșitul vieții sale pământești, strămutarea și așezarea sa în Sfântul Munte ca pe o negrăită binecuvântare: „Să mulțumim Maicii Domnului că ne-a învrednicit să ne facem călugări și încă unde? În Grădina ei”.

Fratele Dumitru este tuns călugăr în anul 1927 și primește numele de Dionisie. În 1931 va fi hirotonit ierodiacon. Starețul lor, părintele Sebastian, săvârșindu-se din viața pământească, în 1933 părinții Ghimnazie și Dionisie se mută cu viețuirea la Chilia „Sfântul Tihon din Zadonsk” din Capsala și intră sub ascultarea

starețului Ghedeon Chelaru. Încă de la începutul viețuirii sale monahale, tânărul Dionisie învață valoarea pravilei călugărești: „Mi-au spus bătrânii: «Frate Dumitru, să știi că dacă îți faci pravila și canonul cu sârguință, Maica Domnului te va ocroti și-ți va rândui toate cele spre folos». Și s-a observat faptul că obști de la chilii mari din Careia care nu s-au ținut de pravilă s-au risipit.”¹²

În 1937 se vor muta la Chilia Sfântul Gheorghe din Colciu, pe care, propriu-zis, au reclădit-o, în timp. „Aici în Colciu – își va reaminti el peste ani – erau opt chilii. Fiecare chilie avea doi, trei, patru, cinci viețuitori. Când am venit noi aici, în 1937, erau douăzeci și șapte de părinți în Colciu. Și fiindcă erau mulți și era dragoste între dânșii, la sărbători toți se adunau la o chilie. Se înțelegeau de mai înainte: «Măi, cutare sărbătoare o facem la Sfânta Ana, cutare la Sfântu’ Gheorghe, cutare acolo...», și se adunau mulți. Și de aceea la Chilia Sfânta Ana au făcut biserică mare și frumoasă, ca să aibă unde să steie înăuntru părinții. I-am apucat pe părinții care au făcut biserica. Toate chiliile au avut biserici smerite. Da’ era frumos... Nu era atâta galantonie ca astăzi, era mai călugărește. Aceea era toată distracția, că erau pescari părinții. Pescari, scoteau pește, pește proaspăt, și aceea era toată bucuria. Ei, dar acuma suntem călugări moderni, s-au modernizat, s-au schimbat toate.”¹³

Tot în anul 1937 părintele Dionisie este făcut ieromonah. Slujba a fost săvârșită de Ierotei, episcopul Sfântului Munte, la chilia Sfântul Tihon. În 1945 părintele Dionisie este hirotonit duhovnic. În anul 1979

¹² *Starețul Dionisie. Duhovnicul de la Sfântul Munte Athos*, vol. 3, *Despre monahism și Sfântul Munte Athos*, Editura Prodromos, 2010, p. 232.

¹³ *Idem*, pp. 143-144.

starețul Ghedeon Chelaru trece la Domnul, iar părințele Dionisie îi urmează la conducerea Chilie. Pentru mulți ani îi va fi, aici, împreună-nevoitor schimonahul Ioan Șova. Cu vremea li se vor alătura alți trăitori.¹⁴

Din convorbirile duhovnicești pe care părintele Dionisie le-a purtat cu diverși pelerini - preoți, monahi, înaltpreasfințiți sau simpli credincioși - se desprind crâmpie de amintiri care evocă monahismul de altădată. „Când am venit eu în Sfântul Munte, duhovnicii, părinții vechi, erau foarte severi. Dacă ieșeau din Sfântul Munte numai până la Salonic, ca ieromonah sau ierodiacon, părintele Antipa Dinescu te oprea de la slujire o săptămână, două, că ai văzut parte femeiască etc. Sau nu aveai voie să te joci cu pisicile, să le mângâi, să le iei în brațe. Te opreau duhovnicii de la Sfânta Împărtășanie, că era prilej să te îndulcești cu trupul. Așa erau ei de atenți la treburile acestea. Dar astăzi, ce să mai zici? Copii în Sfântul Munte, tineri fără barbă, călugări care mângâie copiii!? Cât ai zice, tot te aprinzi!”¹⁵

Deși viața de zi cu zi era anevoioasă, bucuriile duhovnicești, lăuntrice erau pe măsura trudei: „Eu personal, mâncam o supă lungă, îndoită cu apă, cu două-trei fire de orez și o mână de măslina, era foarte simplu, da' darul acela, bucuria aceea duhovnicească, cum să spun, darul ceta de la Dumnezeu nu, nu-l mai am acuma! Și-apoi acuma avem și bani, ne dau și bani, avem și toate bunătățile, și nu mai este bucuria aceea.

¹⁴ *Starețul Dionisie. Duhovnicul de la Sfântul Munte Athos*, vol. 1, Editura Familia Ortodoxă, 2014, pp. 299-301.

¹⁵ *Starețul Dionisie. Duhovnicul de la Sfântul Munte Athos. Lumea în vremurile de pe urmă*, vol. 2, p. 232.

S-a dus... Așa e la mine, nu știu la altul. Toți erau oameni simpli și vorbeai cu dânșii.”¹⁶

Bogata experiență duhovnicească pe care a dobândit-o atât prin povețele primite de la părinți îmbunătățiți ca Antipa Dinescu, Macarie Untan, Ioan Guțu sau Dometie Trihenea, și mai cu seamă din lupta îndârjită cu patimile și cu duhurile necurate a atras la sine – potrivit mărturiei ucenicilor săi – o mulțime variată de pelerini: „studenți și episcopi, oameni simpli sau personalități mondiale ca prințul Charles, ortodocși și neortodocși, toți se îndreptau spre chilia starețului ca să ia o binecuvântare din mâinile-i ascetice și să-i asculte sfaturile. Avea darul de a răspunde simplu și convingător, direct la esența problemelor ridicate de cei care-i cereau ajutorul”.¹⁷

În ultimul deceniu de viață părintele Dionisie a dus cu o răbdare exemplară crucea de a fi orb. Despre această perioadă dificilă, un părinte apropiat lui, starețul Efrem Vatopedinul, scrie: „Îmi spunea adeseori: «Pentru mine toate sunt întuneric». Era deci un om care nu putea vedea lumina naturală, dar se împărtășea neîncetat de lumina nezidită și, fiind luminat de Duhul Sfânt, știa că această încercare a nevederii este, de fapt, o binecuvântare dumnezeiască”.

Pe 28 aprilie/11 mai părintele Dionisie a adormit cu pace întru Domnul, lăsând o pecete de neșters în inimile tuturor celor care l-au cunoscut: pecetea dragostei dumnezeiești.

Din învățăturile starețului Dionisie de la Colciu

¹⁶ *Starețul Dionisie. Duhovnicul de la Sfântul Munte Athos*, vol. 3, pp. 159-160.

¹⁷ *Starețul Dionisie. Duhovnicul de la Sfântul Munte Athos*, vol. 1, ed. cit., pp. 13-14.

În convorbirile sale duhovnicești, părintele Dionisie vorbea adesea de valoarea smereniei, a răbdării și a dragostei - cununa tuturor virtuților. Despre importanța smeritei cugetări, starețul spunea: „Cea mai importantă este smerita cugetare. Toate celelalte datorii călugărești trebuie îndeplinite: metanii, pravilă, biserică etc., dar smerita cugetare apără sufletul de toate primejdiile. Sfânta Carte spune: *Smeritu-m-am și m-am mântuit*. Înălțarea minții risipește toate bunățile adunate și toate faptele cele bune.”¹⁸

Cuiva care l-a întrebat în ce constă, practic, smerita cugetare, părintele i-a răspuns: „Să te smeri înaintea lui Dumnezeu, asta înseamnă smerita cugetare. Dacă ai făcut o faptă bună sau o rugăciune, să nu zici că ai făcut ceva. «Eu sunt mai păcătos ca orișicare!» Și să nu îndrăznești să-i judeci pe cei care fac răutate. «Eu sunt mai păcătos ca dânsul!», asta înseamnă smerita cugetare. Și, dacă ai smerita cugetare, harul Sfântului Duh stă deasupra ta și te ajută în toată clipa. Dar, dacă zici: «Ei, nu sunt ca acela!», te asemeni Satanei. Adică Satana așa a zis, din cauza mândriei: *Eu o să pun scaunul meu mai înalt ca cel al lui Dumnezeu.*”¹⁹

Înălțarea de sine ne primejduiește mântuirea sufletului: „Cine are înălțarea minții este în mâna diavolului. Când știe că îl stăpânește pe om astfel, nici nu-l mai muncește în alt chip, pentru că știe că nu se mântuiește.”²⁰

Starețul Dionisie acorda o importanță egală virtuții răbdării: „Trebuie *răbdare!* Mântuirea nu este un

¹⁸ *Idem*, p. 285.

¹⁹ *Idem*, p. 7.

²⁰ *Idem*, p. 288.

lucru greu, dar este delicat. Dacă am merge după cuvântul Scripturii și învățăturile Bisericii, ar fi foarte ușor.”²¹

Cultivarea smeritei cugetări și a răbdării ne ajută să dobândim un dar neprețuit: pacea sufletului. Putem spune că predania ortodoxă oferă această cale ascetică de atingere a stării de pace lăuntrică, în opoziție cu alte metode provenite din spiritualitatea orientală, aflate la modă astăzi (mindfulness, meditație transcendentă, tehnici yoga de relaxare, metoda Schultz).

Unui pelerin care i-a trecut pragul chiliei, părintele Dionisie i-a spus: „Să te rogi să-ți dea Domnul răbdare și smerita cugetare, ca să ai pacea sufletului. Cel mai mare lucru este pacea sufletului, în orice situație, orice ți-ar zice cineva.”²²

Starețul Dionisie vorbea adesea de importanța dragostei - coroana tuturor virtuților: „Dumnezeu dragoste este. Ai dragoste, ești cu Dumnezeu; nu ai dragoste cu aproapele, nu e Dumnezeu cu tine.”²³ „Vedeți ce lucru înfricoșat, pe care omenirea nu-l bagă în seamă? Dacă nu-i dragoste, nimica nu este. Dumnezeu, scriu toate Sfintele Scripturi și toți Sfinții Părinți, dragoste este. Vezi? Dacă nu este dragoste, nu e niciun folos. Toate faptele bune sunt bune – și postul, și meta-niile, și toate celelalte fapte bune –, dar, dacă nu e dragoste, nu e niciun folos. Adică vârful tuturor faptelor celor bune îl acoperă dragostea. Asta-i sfârșitul, căci dacă este dragoste, ești aproape de Dumnezeu”.²⁴

Pe monahii care îl vizitau, cerându-i cuvânt de folos, îi sfătuia să lupte pentru dobândirea a trei virtuți

²¹ *Idem*, p. 289.

²² *Idem*, p. 289.

²³ *Idem*, p. 289.

²⁴ *Idem*, p. 21.

esențiale: „Dacă monahul nu are acestea trei – ascultarea, tăierea vocii și smerita cugetare – este în veșnic pericol.”²⁵ De asemenea, punea un accent deosebit pe citirea pravilei: „Călugărul care nu-și citește pravila și canonul este un mort. Altfel, ce sens are să părăsim lumea și să venim la monahism?”²⁶

Pe creștinii români care poposeau la Chilia Colciu îi sfătuia să își afirme cu mândrie și demnitate românită, părintele afirmând cu putere că, în fapt, nu poți separa neamul românesc de identitatea sa creștină. Totodată atrăgea atenția asupra derapajelor de la direcția moral-creștină: „Cum am mai zis, fiindcă Dumnezeu a binecuvântat poporul român de s-a născut deodată creștin, creștin-ortodox, suntem datori să nu fim nepăsători. Să fim mândri că noi n-am cunoscut alte credințe, alte eresuri, alte urgii și neadevăruri de pe fața pământului. Suntem un popor tânăr, dar creștin-ortodox. Însă, uite cât e de meșteșugăreț Satana: cu toate că noi, românii, ar trebui să fim mai apropiați de Dumnezeu, facem atâta amar de avorturi.”²⁷

Părintele Dionisie îi căina pe români fiindcă nu au dragoste unul față de celălalt: „Românul are, așa, o lipsă: nu-l iubește pe fratele lui cu adevărat.”²⁸

Mărturii despre harismele avvei Dionisie

În perioada 12-14 noiembrie 2015, la Iași, s-a desfășurat Simpozionul internațional *Întâlnirea cu duhovnicul - Părintele Dionisie de la Colciu (1909-2004)* eveniment organizat cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Teofan al Moldovei. La el au luat parte monahi,

²⁵ *Idem*, p. 293.

²⁶ *Idem*, p. 291.

²⁷ *Idem*, p. 241.

²⁸ *Idem*, p. 245.

ieromonahi, egumeni sau simpli mireni care au avut șansa să îl cunoască pe părintele Dionisie și au simțit nevoia să le împărtășească și altora din învățăturile primite în dar și din trăirile pe care le-au avut în vecinătatea sa. Din mulțimea cuvântărilor ținute atunci, am selectat trei mărturii care întregesc portretul duhovnicesc al starețului de la Colciu, punând în lumină aspecte diferite, care, puse laolaltă, definesc personalitatea sa complexă.

„Erai învăluit de iubire în prezența sa”

„Toți cei care l-au cunoscut îndeaproape știu și mărturisesc că trăsăturile ipostasului său duhovnicesc au fost smerenia, simplitatea și dragostea atât înaintea lui Dumnezeu cât și a oamenilor, nu doar în vorbă ci și în faptă. Aceste virtuți au fost cele care m-au cucerit și pe mine atunci când, în urmă cu mai bine de două decenii, am venit pentru prima dată în Sfântul Munte cu un mic grup de monahi. Intenția noastră era să vizităm cele douăzeci de mănăstiri atonite, precum și chiliile românești, pentru a ne stabili în Grădina Maicii Domnului. În primăvara anului 1993 mai rămăseseră puțini monahi români în Athos și pretutindenea stareții chiliilor căutau să ne atragă, spunându-ne: «Dacă vreți să rămâneți în munte, aici este locul cel mai bun, aici este pustia cea mai adâncă». Singurul loc în care lucrurile s-au petrecut diferit a fost Chilia Sfântului Mare Mucenic Gheorghe din Colciu, unde trăiau starețul Dionisie Ignat și încă doi bătrâni monahi. După ce ne-a aflat intențiile, părintele Dionisie ne-a zis: «E foarte bine că ați vizitat o parte din mănăstiri. Mergeți și pe la celelalte mănăstiri, închinăți-vă, vedeți dacă vă odihnește duhovnicește vreun loc și dacă da, bine este să vă hotărâți să rămâneți în Athos. Dar, dacă cumva ați terminat de vizitat tot și nu

v-ați hotărât să rămâneți, atunci puteți să reveniți aici pentru că noi suntem bătrâni, neputincioși, și ne-am bucura să avem un sprijin la bătrânețe. Și Sfântul Gheorghe ar avea și el nevoie de personal».

Mărturisesc că încă din prima clipă am avut senzația întâlnirii cu un mare părinte. Mai înainte de toate, starețul Dionisie te copleșea cu dragoste. Erai învăluit de iubire în prezența sa. Am simțit, totodată, și multă delicatețe, o finețe sufletească aparte, dorința ca nu cumva să te influențeze în vreuna din deciziile tale. Astfel că, după ce am vizitat și celelalte mănăstiri, am plecat din Athos hotărât să revin și să rămân la Colciu, lucru care s-a și întâmplat la sfârșitul anului 1993. Părintele Dionisie avea pe atunci optzeci și patru de ani, dintre care șaiszeci și șapte trăiți în Athos. Mare parte din acești ani îi petrecuse în pustia Colciului, unde timp de decenii arareori a călcat picior de străin. Aici, sub îndrumarea unor părinți cu viață îmbunătățită precum Ghedeon Chelaru, Ghimnazie Ignat, Macarie Untan sau Dometie Trihenea părintele Dionisie a intrat în încrâncenata bătălie împotriva patimilor și a duhurilor necurate, pentru a dobândi sănătatea sufletului, harul dumnezeiesc”. (*Ieromonahul Dionisie Alb, starețul Chiliei Sfântul Gheorghe - Colciu, Muntele Athos*)

„Cuvântul Bătrânului Dionisie era pentru noi cuvântul lui Dumnezeu”

„Mă bucur foarte mult pentru faptul că Înalt-preasfințitul Teofan s-a gândit să facă acest congres despre fericitul întru adormire, Gheronda Dionisie, care, cu adevărat, a făcut cunoscut neamul românesc aici, în Athos. A făcut cunoscut însuși Athosul și însăși Biserica lui Hristos pentru că acest om a fost unul

sfințit. Un om care L-a iubit mult pe Dumnezeu, a iubit-o foarte mult, aici fiind, pe Maica Domnului și tradițiile Sfântului Munte și, prin urmare, atunci când îl vedeam, atunci când îl întâlneam, atât de mult i se vădea harul pe chip, căci era un om deplin întru toate, încât simțeam că nu-i lipsea nimic: «Neavând nimic, pe toate le stăpânea».

A fost un om care a luptat până la ultima sa suflare, a fost omul care cu adevărat a cuprins în sine și a întrupat smerenia, după cum zice Apostolul Petru, despre care și vorbea tot timpul, smerenie prin care i-a atras pe monahii care-l căutau, dar și pe oamenii și pelerinii care veneau să-i ceară binecuvântarea, cuvântul lui fiind plin de bucurie, un cuvânt prin care ridica inimile oamenilor spre iubirea lui Dumnezeu.

Cu adevărat, acest om a fost ucenicul desăvârșit. În multe din întâlnirile noastre își deschidea inima și-mi spunea să învățăm să facem ascultare de Bătrâni. Cuvântul Bătrânului Dionisie era pentru noi cuvântul lui Dumnezeu, dogmă, niciodată nu i-am arătat împotrivire, niciodată nu s-a întâmplat să nu-l ascultăm. Cu teamă simțeam cuvântul Bătrânului ca fiind chiar voia lui Dumnezeu”. (*Arhimandritul Efreim, egumenul Mănăstirii Vatoped, Sfântul Munte Athos*)

„Sfântul Paisie Aghioritul: «Părintele Dionisie românul are ceva deosebit asupra lui»”

„Era recunoscut faptul că (părintele Dionisie) era ultimul mare duhovnic din cei vechi, ai Sfântului Munte. Acest lucru l-a subliniat și sfântul zilelor noastre, Paisie Aghioritul, care-l cinstea în mod deosebit pe stareț și spunea în mod specific despre el: «părintele Dionisie românul are ceva deosebit asupra lui». Despre acest dar al starețului voi vorbi în continuare.

(...) Timp de aproape șaizeci de ani și până la adânci bătrâneți, chinuit de diferite neputințe, dar ridicând și crucea grea a pierderii totale a vederii, fericitul stareț primea - după cum spunea ucenicul său, părintele Ioan Șova, pe oricine venea să se mărturisească și nu alunga niciodată pe nimeni. Nu alunga pe nimeni, căci spunea că trebuie să ne jertfim pentru ceilalți. Trebuie să avem dragoste, căci fără dragoste, oricâte harisme am avea, nu vom găsi deschisă poarta Paradisului.

Odată l-am găsit foarte epuizat. I-am cerut să mă ierte că-l obolesc și iată ce mi-a răspuns: «Tu, fiul meu, faci atât efort să vii aici și noi nu o să te primim?» Voia să facă orice jertfă pentru a ajuta, a sprijini și a spovedi. Momentul mărturisirii în mica dar cucernica biserică a chiliei sale era o adevărată bucurie. Intrai trist și ieșezi bucuros, intrai bolnav duhovnicește și ieșezi sănătos, intrai câine aflat pe moarte și ieșezi ca un leu pregătit să înfrunți duhurile necurate, cum îi numea pe demoni și pe Satana. Te primea cu multă dragoste și îți câștiga imediat încrederea. În preajma sa te simțeai în siguranță și aveai bucurie și pace înlăuntrul tău. Pe durata mărturisirii stătea întotdeauna în picioare, cu crucea în mână ca o lumânare aprinsă și-ți inspira teamă sfântă și respect. Te asculta cu atenție și interes și cuvântul său era întotdeauna plăcut și dres cu sare. Răspunsurile sale erau înțelepte și sfaturile sale mântuitoare. Cuvântul său era scurt și cu multă înțelegere și înțelepciune. Atunci când ieșezi din biserică zburai efectiv și simțeai că starețul te iubea mai mult decât pe toți ceilalți”. (*Ieromonahul Antipa de la Chilia Sfânta Ana- Careia, Athos*)

Părintele Gherasim Iscu sau vocația mărturisirii

Viața părintelui Gherasim Iscu mi se înfățișează ca o icoană-prăznicar. Pe margini, privesc scenele miniaturale, meșteșugit zugrăvite, din viața sa de mărturisitor luminos al lui Hristos.

Primii ani, în care sufletul său fraged a primit de la părinții săi, Grigore și Elena, învățătura creștină, aceasta fiindu-i înveliș cald și ocrotitor, dar și drum destinal: nu peste multă vreme va păși pe calea monahală, devenind fratele Grigore, în Mănăstirea Bogdana. În paralel, aprofundează studiile teologice: în 1928 absolvă Seminarul la Mănăstirea Neamț, iar mai târziu pe cel de la Cernica. Urmează, pe traseul său existențial, anii de studenție petrecuți la Facultatea de Teologie din București, pe care o va absolvi abia în 1942, datorită vitregiei vremurilor.

Alte „ferestre” îi deschid privitorului perspective noi de înțelegere asupra biografiei părintelui Gherasim: tunderea în monahism și hirotonia sa ca ieromonah, care au avut loc în anul 1932; ridicarea sa la treapta de stareț al Mănăstirii Arnota, pe 15 aprilie 1937; nevoința sa pentru reclădirea mănăstirii mistuite de incendiu, apoi anul în care a răspândit credința creștin-ortodoxă în Transnistria (1942-1943), ctitorind biserici, păstorindu-i pe credincioși, fiindu-le celor mici dascăl și profesor de religie. Apoi îl vedem pe părintele Gherasim stareț al Mănăstirii Tismana, pe care avea să o refacă, redându-i chipul și menirea de lăcaș sfânt, după ce o bună bucată de vreme fusese transformată în loc de pedeapsă și surghiun – în temnița cruntă.

Urmează alte scene care iradiază o lumină din ce în ce mai caldă, mai intensă, iar în ea vedem mai limpede, mai precis conturat chipul părintelui, de mărturisitor neclintit al lui Hristos: arestarea sa, orchestrată de comuniștii ateï pentru vina de a-i fi adăpostit și hrănit pe românii din Mișcarea Națională de Rezistență, anchetele draconice pe care le-a îndurat demn, plin de curaj, fără să-i trădeze pe luptătorii din rezistență. Alte firide săpate în timp ne relevă supliciile prin care a trebuit să treacă martorul lui Hristos, Gherasim de la Tismana, în bolgiile iadului comunist: torturile și batjocurile la care va fi supus, printre ele, dezbrăcarea cu forța de haina monahală. În adâncurile întunericului comunist, în acel loc al deznădejzii și al morții fizice și spirituale, părintele Gherasim va aprinde în inimile fraților săi de suferință candela nestinsă a rugăciunii lui Iisus. Nu doar credința de granit, curajul leonin, rectitudinea morală și generozitatea mergând până la sacrificiul de sine îi vor împodobi cu virtuți chipul de mărturisitor al lui Hristos: la Canal, părintele va cunoaște adâncul smereniei (paznicii lagărului de muncă îl vor umili, punându-l să curețe closețele). Tot în acel cumplit loc, în care mulți își vor cunoaște sfârșitul, minunatul stareț de la Tismana li se va alătura preoților care săvârșeau Sfânta Liturghie, ignorând primejdia morții și a suferințelor felurite, fără de sfârșit.

Într-o altă secvență iconografică îl văd pe părintele Gherasim în camera 4 din spitalul penitenciar Târgu Ocna. A fost adus aici, bolnav de TBC, datorită condițiilor inumane la care fusese expus – foame mistuitoare, muncă istovitoare, torturi și umilințe pe care doar Dumnezeu le știe. Având sub ochi exemplul său viu, de jertfelnicie neobosită, în inima generalului Todirescu (Robescu) - fostul comandant al jandarmeriei

din vremea guvernării regelui Carol al II-lea și al celei antonesciene - se trezește la viață credința în Hristos.

Ca mulți slujitori aleși ai lui Dumnezeu, părintele Gherasim Iscu și-a cunoscut dinainte sfârșitul vieții pământești. Ultimul act al vieții sale pline de tragism avea să pună în lumină culmile sfințeniei pe care le atinsese: iertarea prigonitorilor săi. Un alt sfânt contemporan, Siluan Athonitul, cel care într-un moment de adâncă deznădejde L-a văzut aieva pe Iisus Hristos, notează undeva, în scrierile sale, că iertarea vrăjmașilor este semnul nemincinos că în inima unui om sălășluiește Duhul Sfânt. Era ziua Nașterii Domnului, din anul 1951. Sleit de puteri, Gherasim le cere camarazilor de suferință să îl ducă la patul lui Vasilescu, fostul său torționar care îl chinuse la Poarta Albă. Cu plămâni plini de caverne, acesta își aștepta sfârșitul iminent. Părintele Gherasim îi ascultă spovedania, îl împărtășește cu preacuratul Trup și preacinstitul sânge al Mântuitorului, îl sărută... Amândoi, victimă și călău, aveau să pornească împreună, în această noapte sfântă, spre tărâmul încărcat de lumină, bucurie și viață nesticăcioasă. Încă nu părăsise cu totul această lume, dar sufletul părintelui Gherasim deja se veselea de cântările cetelor îngerești.

Cunoscând virtuțile părintelui Gherasim Iscu și viața sa exemplară, sinodul Bisericii Ortodoxe Române a deschis un dosar pentru canonizarea sa (care va avea loc în 2025), eveniment mult-așteptat de toți creștinii din România, care au evlavie la mucenicii și mărturisitorii ce și-au dovedit vrednicia în temnițele comuniste.

Profilul spiritual al starețului Gherasim de la Tismana, chip al iertării hristice, a fost descris în cuvinte vii, mișcătoare, de prietenul său, Aurel Constantin Dragodan. Doar cine a cunoscut dorul neostoit

de cei dragi, frigul mușcător, foamea sălbatică, mizeria putea să înțeleagă valoarea darurilor pe care părintele Gherasim le împărțise cu atâta dărnicie semenilor săi urgisiți:

„Cu fața de ceară,
Cu trupul firav ca de sfânt bizantin,
Părintele Gherasim a fost adus într-o seară,
Învăluindu-ne cald în surâsu-i blajin.
Zile de boală din carne i-au rupt
Și-acum doar o piele-i înfășură osul,
Dar tainic el spune rugăciunea inimii,

neîntrerupt:

„Doamne, Iisuse Hristoase, miluiește-mă pe mine, păcătosul!”

În noaptea aceasta, din temniță gândul ne zboară
Prin neaua Crăciunului dalb să colinde-
amintirea.

Pe mucedo paie Părintele Gherasim trage să
moară,

E grea răsuflarea, sleită privirea.

Ardeau ca făcliile ochii fiecărui bolnav

Ion și Valeriu și-au împreunat mâinile în
rugăciune.

Viața mai pâlpâia ca o candelă ce se stinge în
trupul schilav

Apoi, printre gratii, s-a văzut căzând o stea de
tăciune.

Domnea-n încăpere o liniște grea.

Doar aripi de îngeri în jur fâlfâiau, mătăsos.

Depart, copiii cântau un cântec de stea,

Părintele Gherasim a plecat să se-nchine la ieslea
lui Hristos.”

Un părinte pătimitor și harismatic: monahul Marcu Dumitrescu de la Sihăstria

Invit pe lume pe data de 12 septembrie 1910 în satul Hătcărău din județul Prahova, Constantin – viitorul monah Marcu - va îndura peste douăzeci de ani de temniță, sub trei orânduri politice: carlistă, antonesciană și comunistă. Motivul arestărilor succesive l-a constituit apartenența sa la Mișcarea Legionară, în rândurile căreia a intrat în anul 1936.

Pățimiriile părintelui Marcu și dumnezeiasca purtare de grijă care l-a umbrat

Cititorul vieții sale și a mărturiilor pe care ni le-au dăruit cei care au avut bucuria să îl cunoască îndeaproape rămâne cutremurat în fața privațiunilor și torturilor la care a fost supus Constantin Dumitru în timpul îndelungatei detenții. În același timp, se minunează când prin fața ochilor minții i se derulează momentele de cumpănă existențială peste care acesta a trecut doar prin ajutor, tainic, de sus.

Spre exemplu, la prima arestare, petrecută în luna noiembrie a anului 1939, este dus la București pentru anchetă. Este supus la chinuri inimaginabile, pe care mai târziu avea să i le descrie tânărului său ucenic, monahul Filotheu Bălan – care i-a zugrăvit biografia și a strâns la un loc principalele mărturii despre el: „Aici, printre multele mijloace de tortură s-a folosit următorul: mă întindeau pe o masă mai lungă și mai lată, unul mă ținea de cap, doi de mâini, doi băteau cu două cauciucuri foarte grele pe tot corpul, și doi cu două răngi de fier peste tălpile încălțate. Dar nici nu am răsuflat, nici nu m-am văitat în vreun chip, încât cei ce mă băteau au crezut că am murit”.

În fața refuzului său tranșant de a-și trăda prietenii, Constantin este bătut crunt. Peste ani, va mărturisi: „Am numărat până la 200 [de lovituri], după care am pierdut numărătoarea. Însă n-am scos niciun geamăt. Dar, spre diferență de părintele Dimitrie Bejan, care era preot și pe care îl acoperea darul, nesimțind nicio durere de la lovituri, eu le-am simțit pe toate până în vârful creierului. N-am scos însă niciun cuvânt, având, și atunci, și după aceea, marea grijă să nu părăsc pe cineva. De aceasta mi-a fost cel mai frică: să nu scap un cuvânt despre cineva. Atât de mult m-au bătut, că, deși fiecare dintre ei băuse câte o sticlă de vodcă înainte de a mă tortura, au obosit, căzând nepuțincioși. Darul lui Dumnezeu m-a ținut. De atunci am primit porecla de Fachirul”. Anchetatorii nu s-au limitat la tortura prin bătaie: în cele din urmă i-au străpuns trupul cu un cuțit, crezând, poate că, în cele din urmă, Constantin va divulga numele celorlalți. Însă, în chip minunat, el și-a păstrat starea de muțenie. Și-a revenit în mod inexplicabil, cam după o săptămână de la încheierea cumplitei încercări. Fiind transferat de la Ploiești la București, anchetatorii căutau să îl vadă, mirându-se de cât de repede i se vindecaseră rănilor: „Hai să-l vedem pe Fachiru! Ia uite-l cum arată! Ca un nou născut!”

Într-un alt moment al anchetei, torționarii l-au introdus într-o cameră, amenințându-l că îl vor jupui de viu. Au rămas consternați când Constantin Dumitru nu doar că nu s-a înfricoșat, ci s-a descheiat singur la nasturii de la cămașă. Vrând probabil să își revină din starea de uimire, conducătorul anchetei și-a dat două palme, exclamând: „Cum e posibil să nu-i fie frică?”

În tentativa de a-i înfrânge voința morală, imaginația diabolică a comuniștilor a inventat noi și noi

metode de tortură: l-au expus, alternativ, la ger și căldură sufocantă, i-au aruncat sare în ochi în timpul anchetei... Constantin Marcu a învins toate încercările de compromitere a sa printr-o credință neclintită în pronia dumnezeiască. Mai târziu va spune: „Din copilărie până acum L-am simțit ducându-mă de mână, pas cu pas”.

Este arestat pentru a doua oară în noiembrie 1943. După cea de-a doua arestare, la proces primește o condamnare de zece ani. Este trimis la Aiud. Aici face cunoștință cu „grupul misticilor”, care erau călăuziți în căutările lor duhovnicești de părintele Vasile Serghie. Membrii grupului - dintre care cei mai cunoscuți sunt Valeriu Gafencu, Anghel Papacioc, Traian Trifan, Virgil Maxim, Marin Naidim – în condițiile improprii de detenție se dedică unei vieți de nevoință duhovnicească, conștientizând faptul că anii grei de temniță la care fuseseră condamnați îi vor ajuta să parcurgă stadiile vieții duhovnicești, de la treapta despătimirii până la iluminare și îndumnezeire. Dintr-o altă perspectivă, ei vor vedea în suferința lor o jertfă asumată spre mântuirea neamului românesc.

În 1951 regimul comunist în loc să îl elibereze, cum ar fi fost firesc, pedeapsa expirându-i, decide să îl trimită cu domiciliu obligatoriu la Bicz, unde va lucra o perioadă îndelungată la construirea barajului. Este eliberat în 1956. La 46 de ani alege să își închine viața lui Hristos: devine frate la Mănăstirea Cernica, unde va îndeplini diverse ascultări: paznic la vie, grădinărit, îngrijitor la vite. Pe 15 august 1957, de praznicul Adormirii Maicii Domnului, ajunge în Mănăstirea Slatina, unde se găsea la acea vreme părintele Arsenie Papacioc, care îi era și duhovnic. Fratele Constantin va primi aici ascultarea de chelar.

În iunie 1958 este rearestat, fiind nevoit să suporte încă 18 luni de anchetă dură, la Ploiești. Datorită refuzului său dârz de a-și trăda frații de ideal și de suferință, la un moment dat tortionarii pun la cale moartea lui prin asfixiere. Dar, ca de atâtea ori în viața extraordinară a monahului Marcu, bucuriile și darurile duhovnicești pe care le va primi vor fi pe măsura încercărilor. Peste ani, părintele va povesti: „Deodată, cum stăteam la rugăciune, cu fața către răsărit (...) am auzit un zgomot în spatele meu. M-am întors și am văzut cum băgaseră (...) un tub ca de jumătate de metru, care în capătul celălalt avea o pâlnie. Am văzut cum au băgat ceva pe tub și au suflat. Deodată camera s-a umplut de un praf strălucitor, iar eu am început să mă sufoc și să văd stele galbene, albastre și verzi. Atunci L-am simțit pe Mântuitorul în dreapta mea, cam la jumătate de metru, dar L-am simțit cu mult mai puternic decât aș vedea cu ochii mei și aș auzi pe cineva. Și imediat mi s-a luminat mintea să-mi umplu gura cu apă și să pulverizez apa prin celulă. Așa am anihilat praful ucigaș și am rămas în viață”.

Ultimii ani de detenție și-i va petrece la Aiud. În luna iulie a anului 1964 este eliberat. Se va stabili la Sihăstria, unde, în timp, va îndeplini mai întâi ascultarea de chelar, apoi pe aceea de îngrijitor la stupii mănăstirii. În această prestigioasă vatră monahală își va desăvârși nevoința ascetică deprinsă în anii de temniță grea: participa zilnic la slujbele săvârșite în biserică, iar la chilie își îndeplinea pravila monahală care, în ultimii ani ai vieții, dura nu mai puțin de treisprezece ore. O altă nevoință a monahului Marcu era citirea a sute și sute de pomelnice. Nu dormea mai mult de o oră pe zi. Ajunsese la măsuri înalte în rostirea rugăciunii lui Iisus, cu care se îndeletnicea

mai cu seamă noaptea. Monahul Filotheu mărturisește că nu l-a găsit niciodată fără lacrimi în ochi. Părintele Marcu avea și alte daruri: tăcerea, curajul mărturisirii credinței, al răbdării necazurilor, al umilinței și pocăinței, al înainte-vederii, după cum reiese din mărturia lui Ioan Ianolide, consemnată în *Întoarcea la Hristos*. A fost legat sufletește de părintele Ilie Cleopa, care i-a fost și părinte duhovnicesc.

Prin 2001, părintele Arsenie Papacioc, într-o convorbire duhovnicească, i-a schițat monahului Marcu un portret impresionant: „Era mai mărișor decât mine cu vreo 2-3 ani însă în luptă, în încordarea aceasta a inimii pentru ideal nu mai contează vârsta. Contează mișcarea, eroismul, contează poziția. (...) Ne-am încurajat încontinuu; prin închisori întâlnindu-ne foarte rar, pentru că eram izolați. (...) Se jertfea fără discuție, având în vedere marile idealuri ale omului, ale neamului, ale neamului nostru. (...) Îl pomenesc cu mare drag, cu trăire, cu odihnă, a fost un monah simplu”.

Părintele Marcu va părăsi viața pământească pășind lin în Împărăția cea veșnică și nestricăcioasă pe data de 28 februarie 1999.

Pelerinul care poposește în cimitirul Mănăstirii Sihăstria, doritor să se închine la mormântul Cuvioșilor Paisie Olaru și Ilie Cleopa, poate se va opri și la locul unde odihnesc rămășițele sale pământești – mărturie a pătimirilor îndurate de el pentru dragostea față de Domnul nostru Iisus Hristos și pentru încercatul neam românesc.

Părintele Ștefan Marcu – o viață afierosită Domnului și neamului românesc

Lumea noastră socială devine, parcă, de la o zi la alta, mai ostilă credinței în Dumnezeu. Efortul concertat de a-L evacua pe Dumnezeu din sfera publică devine evident dacă ai deprinderea să privești, seară de seară, la emisiunile de știri: arareori se întâmplă ca pe canalele media să nu se difuzeze vreo așa-zisă știre prin care Biserica să nu fie aruncată mișelește într-un con de umbră și promiscuitate.

În acest context ostil, în care simplul gest de a te închina când treci pe lângă un sfânt lăcaș capătă fizionomia unui mic act de curaj, ne este de folos să ne reamintim biografiile martirilor și mărturisitorilor din secolul XX, care și-au asumat cu prețul vieții și al unui șir nesfârșit de pătimiri credința în Hristos, sperând ca jertfa lor să contribuie la mântuirea și la mai-binele neamului românesc. Viețile lor pot deveni, pentru fiecare dintre noi, surse revigorante de nădejde, credință, jertfelnicie.

Una dintre aceste biografii luminoase, edificatoare, îl are în centrul ei pe părintele Ștefan Marcu, ivit pe lume în ținutul Vrancei, în localitatea Poiana, pe data de 28 noiembrie 1906. Datorită credinței sale arzătoare în Dumnezeu și a dragostei nedezmințite pentru neamul românesc, va pătimi vreme de 15 ani în închisorile regimului comunist.

După absolvirea Seminarului Sfântul Gheorghe din Roman și a Facultății de Teologie din Iași, devine profesor la Școala Normală de învățători din Focșani. A predat în această instituție de învățământ până la

data de 1 decembrie 1931. Căsătorit cu Elena Chifulescu – naș de cununie, fiindu-le Corneliu Zelea Codreanu -, vor avea trei copii: pe Gabriela, Mihaela și Corneliu.

În 1931 este hirotonit în parohia Nistorești, „satul unde întorc vulturii”. Părintele Marcu perpetua, astfel, tradiția familiei sale, de slujitori ai Domnului: unul dintre bunicii săi fusese preot. În 1929 aderă la Mișcarea Legionară, accedând, în timp, chiar la funcția de șef al județului Putna, pe care a deținut-o până în 1938. În decembrie 1933 este arestat și întemnițat la Focșani vreme de o lună în mod abuziv, fără să i se fi prezentat, în prealabil, un mandat de arestare. În luna mai a anului 1936, părintele Ștefan Marcu ridică o troiță, ceea ce în ochii regimului politic de la acea vreme va fi o probă incontestabilă de ilegalitate: „acțiune legionară”. În lagărul de la Vaslui este dus în septembrie 1938, pentru ca în noiembrie să ajungă în lagărul de pe malul Nistrului, la Sadaclia, situat în regiunea basarabeană Tighina. Aici erau închiși preoții. În timpul detenției din acest lagăr, la o percheziție i se confiscă cartea de rugăciuni, pe motiv că ar reprezenta „material legionar”. Este eliberat pe 22 decembrie 1938.

În libertate, perchezițiile, reținerile, șicanele la adresa părintelui și a familiei sale se vor înteți. De pildă, în raportul oficial al unei percheziții efectuate pe 14 decembrie 1941 se precizează, împotriva bunului simț, dar în deplin acord cu regulile literaturii absurdului: „Una pijama verde a părintelui Ștefan Marcu; una bluză verde a doamnei Elena Marcu. Arme și muniții nu s-au găsit”. Pe 25 decembrie 1942 este rearestat și închis la Mănăstirea Tismana, care fusese transformată de autoritățile vremii în lagăr pentru preoți.

După instaurarea comunismului în România, părintele Marcu va fi supravegheat, iar la domiciliul său perchezițiile se vor înmulți. Pe fondul arestărilor din vara anului 1948, părintele reușește să se facă nevăzut din calea trupelor de securitate, dar îi sunt arestate soția și fiica, Gabriela. Aflat în refugiu, face cunoștință cu cei implicați în mișcarea de rezistență din munții Vrancei.

Părintele Ștefan Marcu este, din nou arestat, pe 25 aprilie 1949, ca membru al lotului Comitetului Unic din Focșani, al cărei lider era părintele Enache Graur. Primește o condamnare de 15 ani muncă silnică și 5 ani degradare civică pentru învinuirea de uneltire împotriva ordinii sociale - acuză pe care comuniștii o transformaseră într-o etichetă pe care o aplicau abuziv oricărui om care nu împărtășea principiile comunismului materialist-dialectic. Cunoaște regimul draconic impus în penitenciarele din Galați, Jilava, Aiud și din coloniile de muncă de la Valea Neagră, Peninsula și Poarta Albă. Datorită regimului de exterminare la care a fost supus, se îmbolnăvește de TBC pulmonar.

Părintele Dimitrie Bejan, iconar al virtuților părintelui Marcu

În cartea sa autobiografică *Vifornița cea mare*, părintele Dimitrie Bejan evocă un episod care oglindește culmile vieții spirituale pe care le atinsese părintele Marcu. Fragmentul pune în lumină virtutea sa de căpătâi, aceea de mărturisitor neînfricat al Domnului nostru Iisus Hristos: „Dincolo, pe lădiță își făcea rugăciunea preotul Ștefan Marcu, din Munții Vrancei. Andrei Ioan se apropie în vârful picioarelor, plecând de la mine și-l lovi peste obraz: «Ce-i cu semnele astea mistice? Nu știi că sunt interzise? Vrei să fim pedepsiți

toți pentru tine?» Marcu, în picioare, îi răspunde senin: «Lovește-mă și pe obrazul celălalt». Și Iuda lovește. Loviturile cad peste cap și în coastă. Pe fața lui Marcu apare roșul sângelui. Rezemat de stâlpul patului, primește sălbaticile loviri. Iuda urlă și lovește: «Te învâț eu trăire creștină! Martir te fac!» Când Iuda se oprește gâfâind, cu sudori pe frunte, Marcu, tăcut, își face semnul crucii. Iuda se îndepărtează, mârâind sudălmii cu tot calendarul ortodox.” Părintele Ștefan Marcu este grațiat din temnița Aiudului pe 21 aprilie 1964.

Îeșit din celula cu patru pereți în cea lărgită, a României comuniste, a continuat să fie urmărit, convocat la sediul securității, supus la interogatorii. Și-a urmat vocația de preot, de păstor de suflete în parohia Maluri până la momentul pensionării: 1 ianuarie 1975. Virtuțile sale - curajul mărturisirii credinței, refuzul de a face cel mai mic compromis, smerenia, blândețea, darul lacrimilor (care se manifesta în timpul slujirii Sfintei Liturghii) și mai ales dragostea pe care o împărtășea enoriașilor a polarizat în jurul său o mulțime de oameni. Îi atrăgea spre părintele credința fermă că rugăciunile sale se urcă neabătut spre tronul dumnezeiesc, dar mai cu seamă puterea pe care o avea el de a-i trezi din somnului sufletului, din păcat.

„Am ieșit din prigoana aceasta cu fruntea sus”

Sfârșitul său pământesc, prin echivocul său, a născut întrebarea dacă în spatele unui banal accident rutier nu cumva se ascunde, în realitate, un asasinat pe îndelete programat. Pe 28 septembrie 1989, noaptea, părintele Ștefan Marcu se întorcea acasă, după ce făcuse câteva cumpărături de la piață. O mașină îl lovește chiar pe trecerea de pietoni, situată în fața intrării blocului în care locuia.

Viața părintelui Ștefan Marcu, dar și destinul generației de mărturisitori și eroi ai neamului românesc din care a făcut parte, poate fi înțeleasă în lumina unei mărturisiri pe care acesta i-a făcut-o fiului său, Corneliu, după ieșirea din detenție: „Voi nu trebuie să știți ce-am pățit noi acolo. Voi trebuie să știți trei lucruri. Cum am intrat noi în închisoare? Ne-am asumat jertfa. (Asumarea jertfei - completează Corneliu Marcu - ca drum al suferinței, înălțarea spre Hristos.) Cum am trăit în închisori? Am făcut din închisori mănăstiri. Cum am ieșit? Am ieșit învingători. Nu ne-au înfrânt. Am ieșit din prigoana aceasta cu fruntea sus”.

Gheorghe Jimboiu: omul rugăciunii neîncetate

Născut pe 18 octombrie 1921 în comuna Vela, în apropierea Craiovei, Gheorghe Jimboiu avea să cunoască de timpuriu experiența martiriului. Fidelitatea sa față de valorile cardinale care i-au definit ființa și i-au marcat destinul pământesc – dragostea înflăcărată de Dumnezeu, iubirea jertfelnică pentru semenii săi și pentru întregul neam românesc – avea să fie adevărată prin cei doisprezece ani de pătimire prin temnițele a două regimuri politice: antonescian și comunist.

Pentru apartenența sa la Frățiile de Cruce, în toamna lui 1941 este arestat și condamnat la zece ani de muncă silnică. După trei ani este eliberat. După eliberare absolvă liceul și devine student al Academiei Comerciale din Brașov.

În anul 1948, în timpul regimului comunist-ateu - este rearestat și condamnat la cincisprezece ani de muncă silnică. Torturile îndurate în anchetă aveau să îi provoace ciroza hepatică. Mai târziu, datorită condițiilor de exterminare la care a fost supus, se va îmbolnăvi de tuberculoză. Din acest motiv, este trimis la spitalul penitenciar din Târgu-Ocna. Aici îl va cunoaște pe Valeriu Gafencu și va deveni unul dintre cei mai devotați ucenici ai săi. Tot aici, o altă personalitate duhovnicească îi va marca, deopotrivă, devenirea: părintele Gherasim Iscu, fostul stareț al Mănăstirii Tismana. În perioada anilor de detenție, cunoaște mai multe închisori: Târgu-Ocna, Caransebeș, Gherla, Aiud, Oradea, Codlea.

Schiță de portret interior

Portretul duhovnicesc pe care i l-au zugrăvit martorii oculari ai pătimirilor sale este, cu adevărat, impresionant. Simpla sa prezență fizică trăda aspirația lăuntrică spre înălțimile vieții spirituale. Doctorul Aristide Lefa - un alt mărturisitor din temnițele comuniste - îl vedea în acest chip: „Era destul de înalt, foarte slab, cu o față prelungă, cu ochii albaștri-cenușii, care-i dezvăluiau toată curăția sufletească. Avea cele mai deosebite mâini pe care le-am văzut la un om: nefiresc de subțiri, cu degete foarte lungi, mâini făcute anume pentru rugăciune sau pentru un mare pianist”.

Deprinzând rostirea rugăciunii lui Iisus de la Valeriu Gafencu, Jimboiu va ajunge la mari măsuri duhovnicești și îi va iniția și pe alți confrăți de suferință în tainele negrăite ale rugăciunii isihaste. Despre acest dar al rugăciunii neîncetate, Părintele Mihai Lungeanu mărturisește într-un interviu realizat de monahul Moise de la Mănăstirea Oașa: „[Gheorghe Jimboiu] era unul din cei mai curați. De la el am aflat că după 6 luni de stăruință, a primit darul Rugăciunii inimii. Se ruga întruna. Noaptea, dacă te trezeai, îl vedeai șezând, cu capul în piept: spunea rugăciunea. (...) Îmi spunea despre ceea ce simte la rugăciune. Mai apoi, din cărțile pe care le-am citit, am înțeles că el a ajuns să trăiască stările de care vorbesc Sfinții Părinți”.

El va rămâne, peste timp, în conștiința celor care l-au cunoscut ca un model de jertfelnicie față de aproapele său și ca un mărturisitor nedezmințit al credinței creștine. Ioan Ianolide avea să consemneze, după ieșirea din îndelungata detenție, darurile duhovnicești pe care le dobândise Gheorghe Jimboiu de-a lungul greu-încercatei sale vieți, și care străluceau din întreaga sa ființă: „Între noi s-a distins din primul moment. Rostea zilnic, pe lângă rugăciunile obișnuite, de

cincizeci de ori Psalmul 50, dedicându-l de fiecare dată unui om sau unei cauze. Se ruga uneori în pat, alteori la plimbare, numai să fie liniștit. Era senin și, evident, desprins de cele lumești. Credea nelimitat. Izvoarau din el curăție și înțelepciune, bunătate și severitate, pace, dar și luptă, certitudine și neobosită căutare. „Înseta după apele cele mai adânci ale vieții lăuntrice”.

Un alt dar duhovnicesc pe care îl dobândise din preaplin Gheorghe Jimboiu era puterea cuvântului. Prin ea, reușea să-și ridice semenii din prăpastia deznădejdiei și a necredinței. Aristide Lefa mărturisea: „De multe ori, când aveam momente de frământări sufletești sau mă simțeam obosit, o discuție cu el mă refăcea și mă întărea sufletește. În cuvinte simple, reușea să redea esențialul problemelor pe care le discuta, având o putere de convingere ieșită din comun”.

Un martor al monstruosului experiment Pitești, Dumitru Bordeianu, completează imaginea sa de profund trăitor al valorilor Sfintei Predanii: „[Era] un tânăr curat trupește și sufletește, înzestrat cu o mare blândețe și bunătate... Spunea mereu rugăciunea inimii, trăind numai pe coordonatele dragostei față de celălalt. Nu auzeai de la el un singur cuvânt de răzbunare și ură. Un înger în trup... N-am întâlnit un altul, indiferent de vârstă sau pregătire, care să înțeleagă Ortodoxia și să-L iubească pe Hristos, ca Jimboiu. Din momentul în care l-am cunoscut, n-am mai citit Viețile Sfinților ca pe o lectură oarecare. Cunoscându-l, orice îndoială, orice suspiciune a fost spulberată pentru totdeauna din sufletul meu”.

De multe ori, moartea unui om reflectă ca o oglindă fidelă modul în care acesta a ales să viețuiască. Dacă ne entuziasmează moartea eroilor și înțelepților antici – Socrate, spre exemplu, întâmpină cu seninătate sfârșitul iminent, vorbindu-le ucenicilor despre

nemurirea sufletului, iar urmașii săi cirenaici, cinici sau stoici vor face din seninătatea în fața morții o valoare spirituală mult-râvnită -, cu atât mai mult ne marchează și ne umple de uimire sfârșitul mucenicilor și mărturisitorilor creștini.

Părintele Liviu Brânzaș, care a asistat la ultimele clipe trăite de Gheorghe Jimboiu, scrie în *Raza din catabombă*, volumul său memorialistic: „Nimic nu indică faptul că omul acesta știe că va muri. Niciun semn de neliniște nu i se poate citi pe chip. Poate că alții ar fi căzut în disperare și ar fi bătut la ușă, ca să fie duși la spital. El bate la o altă poartă, cu credință și cu smerenie: la poarta Cerului spre care năzuiește. Sunt convins că acest trăitor profund al lui Hristos a fost trimis de Pronie ca să văd cum se apropie de moarte un om care a pășit peste pragul sfințeniei”.

Gheorghe Jimboiu trece în veșnicie pe data de 27 mai 1963. Conducerea închisorii Aiud îi refuzase orice asistență medicală, întrucât Jimboiu nu acceptase să își facă autodemascarea, cu alte cuvinte, refuzase, la rândul lui, să participe la orele de reeducare coordonate de colonelul Crăciun.

Gardienii aveau să îi arunce rămășițele pământești, noaptea, la adăpostul întunericului, în gropile comune de la Râpa Robilor - situată la periferia Aiudului. Comuniștii se gândiseră, probabil, că scurgerea inexorabilă a timpului și paginile de istorie recentă re-scrise tendențios de ei, din postura învingătorilor vremelnici, vor șterge urmele lui Jimboiu, dimpreună cu cele ale generației de tineri din care acesta a făcut parte, fiind unul dintre cei mai străluciți exponenți ai ei. Timpul, însă, a dovedit netemeinicia speranțelor nutrite de comuniști: chipul iradiant al lui Gheorghe Jimboiu și faptele sale memorabile vor rămâne înscrise adânc în inimile noastre. Contemplându-le, ne vom

reîmprospăta puterile sufletești, secătuite de încercările vieții, și vom înțelege cât de neprețuite sunt, mai ales în vremurile de acum, compasiunea, credința statornică, cuvântul născător de nădejde.

Modelul deplin: profesorul George Manu

Motto: „*Ori de câte ori suntem secerati de voi ne facem și mai numeroși: sămânța e chiar sângele creștinilor!*” (Tertulian - *Apologeticum*)

Pe 2 aprilie 2016 s-au împlinit 55 de ani de la trecerea profesorului George Manu la cele veșnice. Anul 2016 a fost proclamat an omagial al educației religioase a tineretului creștin ortodox. Ce legătură există sau ar putea să existe între cele două teme? Relația tematică poate fi descoperită chiar în existența profesorului George Manu, dacă o vom privi dintr-o dublă perspectivă: profesorul George Manu a întruchipat exemplar idealul mentorului spiritual și a mizat, ca nimeni altul, pe educație și pe valoarea culturii pentru definirea și supraviețuirea persoanei umane (în particular), dar și pentru neamul românesc (în ansamblu), pentru dăinuirea sa demnă în istorie.

Eu cred că *profesorul George Manu este un ideal uman din mai multe puncte de vedere: intelectual, etic și creștin*. De aceea, nu cred că este întâmplătoare sau hazardată descrierea esențializată pe care i-a făcut-o biograful său, domnul Gheorghe Jijie: „miracolul George Manu”.

Memoria sa prodigioasă, devenită mai târziu proverbială, și educația aleasă pe care a primit-o în familia sa de viță nobilă (bunica, Alexandrina George Manu, era fiica caimacamului Constantin Cantacuzino, bunicul, generalul George Manu, era sfetnic al regelui Carol, iar tatăl său, Constantin G. Manu, îndeplinise funcția de ministru plenipotențiar la Londra și Constantinopol) au făcut ca ființa sa interioară să manifeste deschidere atât pentru domeniul științelor exacte, cât și pentru științele umaniste.

Performanțele sale intelectuale, recunoscute la Paris (să nu uităm că în România interbelică Franța „dădea tonul” din punct de vedere intelectual: Bucureștiul era „micul Paris”, intelectualii români erau „la zi” cu toate noutățile editoriale apărute pe piața de carte franceză), dovedesc genialitatea personalității sale. Geniul schimbă paradigma (modelul) domeniului spiritual în care alege să se manifeste prin elementele de noutate pe care le aduce, „ridică ștacheta”, impune prin creația sa un alt standard ideatic (această caracteristică a geniului este vizibilă în orice domeniu: în științe exacte, literatură, filosofie, sau teologie, indiferent dacă luăm ca reper pe Dante, Shakespeare, Eminescu, Newton, Einstein, Thomas Kuhn sau pe Sfinții Dionisie Areopagitul, Augustin sau Maxim Mărturisitorul).

Profesorul George Manu a dovedit că posedă această calitate intrinsecă genialității prin realizările sale exemplare din domeniul fizicii nucleare: teza de doctorat din '33 (*Cercetări asupra absorbției razelor*), supervizată de Madame Curie; titlul obținut cu această ocazie, de doctor în științe fizice al Universității din Paris, „cu mențiunea *très honorable*”; comunicările sale publicate în *Comptes Rendus de l'Académie des Sciences de Paris* și cele opt lucrări originale tipărite între 1932 și 1937.

Înalta ținută intelectuală și vastitatea culturii profesorului George Manu se vor dovedi rodnice în anii de închisoare, când în temnița Aiudului (închisoarea intelectualilor anticomuniști) le va împărtăși din cunoștințele sale tinerilor întemnițați de regimul comunist, cărora bolșevicii le tăiaseră aripile, curmându-le traiectul personal, evoluția culturală și profesională. Pe cât de sărace erau mijloacele de comunicare în temniță, pe atât de variate erau cunoștințele pe care

le preda „rectorul Aiudului” tinerilor avizi de cultură: limbă engleză, istorie (istoria Angliei, a Franței, a Statelor Unite), geografie, literatură, filosofie, articolele din *Magna Charta Libertatum* (prima constituție a poporului englez), constituția Statelor Unite, *Declarația Drepturilor Omului*.

Profesorul George Manu și-a continuat lupta împotriva comunismului mizând pe educație și cultură, dedicându-și timpul și investindu-și energia în tinerii care reprezentau, la acea dată, viitorul României: un tineret de care regimul comunist nu doar că se dispensa, ci căuta cu înrâncenare să-l extermine, uzând de toate mijloacele: teroare, foame, frig, tortură...

După 1989 s-a făcut mult caz de rezistența prin cultură. Au trâmbițat-o – confecționându-și din ea o înfumurată și epatantă carte de vizită – *disidenții regimului comunist*. Dacă este să vorbim despre cum s-a rezistat prin cultură, ce resorturi interioare și spirituale îi oferă cultura omului ajuns la ananghie, *ar trebui să îi chestionăm, în primul rând, pe opozanții regimului bolșevic*, nevoiți să își petreacă viața – foarte mulți dintre ei să și-o și încheie – în subteranele unei Românie sovietizate și asta într-un timp în care, la suprafață, disidenții au pus umărul, fie și în parte, la construirea socialismului și a oglinzii sale ideologice: realismul socialist. *Opozanții comunismului au rezistat cu adevărat, acolo, prin cultură, iar profesorul Manu a fost unul din izvoarele limpezi și bogate ale acestui nou și eficace tip de rezistență.*

Cât de disonant sună astăzi, din păcate, această miză pe cultură pentru viitorul deschis, luminos, al tinerimii și, implicit, al României (de ieri sau de mâine)! Într-un prezent în care programele școlare sunt permanent bruiate din zona politicului, când elevilor (încă de la școala primară) li se predă o puzderie de

informații, dar nu și *sensul culturii și al unei bune educații*, când educatorii și profesorii sunt desconsiderați și marginalizați, când omul cultivat, intelectualul, este perceput social ca un individ care nu a știut ce și *cum* să aleagă în viață pentru a trăi prosper și a se înfrupta din cornul abundenței!

Dar, cu cât prezentul nostru cultural și educațional este mai cenușiu și mai dezolant, cu atât mai mult ne impresionează astăzi înfăptuirile personalității iradiante a profesorului George Manu și altitudinea viziunii sale.

Am spus că *George Manu a constituit un model și sub aspect moral*. Câteva amănunte biografice îndreptățesc această judecată etică. Amintesc aici faptul că într-o perioadă istorică extrem de tulbure pentru România, când era evident că Rusia va câștiga în cele din urmă războiul, profesorul Manu își asumă rolul de lider al Mișcării Naționale de Rezistență – în 1943 a fost comandant interimar al acestei Mișcări – în fața pericolului pe care îl reprezenta comunismul. Un alt episod biografic pune în lumină rectitudinea sa morală impresionantă: fiind închis la Aiud, ținut în condiții de exterminare fizică și morală, profesorul refuză invitația „colegială” a comuniștilor sovietici de a lucra la centrul atomic de la Dubna. A refuzat, deopotrivă, reeducarea orchestrată la Aiud de colonelul Crăciun. Ținut vreme îndelungată în condiții de exterminare (fără hrană adecvată și mai ales fără să i se administreze medicamentele necesare) tuberculoza pulmonară, de care suferea profesorul, s-a agravat, evoluând în meningită tuberculoasă. Directorul închisorii Aiud, colonelul Crăciun, l-a chemat, i-a arătat medicamentele care ar fi putut să îl scape de la moarte și l-a întrebat cinic:

- Le vezi? Sunt flacoane occidentale de streptomycină, din acelea în care aveți voi încredere. Îmi dai declarația și te salvez!

Doar că profesorul George Manu a refuzat să scrie o declarație prin care și-ar fi renegat idealurile creștine și anticomuniste, care i-au însuflețit întreaga existență. I-a răspuns categoric NU, întorcându-i, sever și elocvent, spatele.

Cât de uimitoare și de atipică ni se pare această atitudine în prezentul nostru imediat în care atât intelectualii, cât și oamenii politici acționează conform principiului – expus cu mult haz de Nicolae Steinhardt în *Jurnalul fericirii*: „*Una zice, alta face, asta-i lupta pentru pace!*” Inteligența „directorilor de conștiință”, a „formatorilor de opinie”, hiperactivi în viața noastră socială, le impune să se adapteze oricărei situații, disprețuind în mod scandalos simțul moral și eludând orice trimitere la principiile morale. Efectele prestației lor publice sunt pe măsură: cameleonul uman își schimbă tot atât de repede culoarea (politică) precum o face cameleonul comun, în mediul său natural din Madagascar.

Asumându-și această poziție radicală, de neconlucrare cu regimul comunist, îmbrățișând, totodată, ferm, perspectiva morții apropiate, *George Manu avea să facă saltul final, de la nivelul etic al existenței sale la cel superior, ultim: nivelul religios (creștin), martiric*. Cu câteva ore înainte de „marea trecere” îi va mărturisi arhitectului Nicolae Goga: „*Să spui tuturor că nu am făcut nici cel mai mic compromis. Să ne vedem dincolo*”.²⁹

²⁹ Gheorghe Jijie, *George Manu – monografie*, Editura Elisaváros, p. 447.

Inteligența sa încreștinată avea să se exprime și în principiul epistemologic, după care s-a orientat în activitatea științifică: „*A studia ceea ce Dumnezeu a creat este o rugăciune. A căuta să modifice sau să distrugi ceea ce El a creat este cel mai mare păcat, avându-și originea în neascultare*”.

Prin ființa sa plămădită armonios – în care gândul se acorda cu rostirea și cu fapta – profesorul George Manu rămâne un reper pentru noi, dar mai cu seamă pentru cei care stau să vină după noi. Pentru toți tinerii însetați de veșnicia nemărginită, de cunoașterea tainelor ascunse în creația lui Dumnezeu și de claritate morală.

PARTEA A DOUA

Purtători de duh din Serbia

Sfântul Nicolae Velimirovici, predicatorul de foc

Sfântul Nicolae Velimirovici a fost o personalitate complexă a spiritualității ortodoxe. Existența sa pământească s-a desfășurat între doi poli: dragostea pentru Dumnezeu și atașamentul organic pentru poporul sârb. A contribuit decisiv la reîncreștinarea Serbiei. A fost un mărturisitor al lui Hristos, fiind prigonit pentru aceasta de naziști și sub regimul comunist, care a acaparat, în cele din urmă, destinele Jugoslaviei. Cărțile sale rămân și astăzi un reper pentru orice creștin care dorește să își cunoască, nealterat, credința.

Părintele Justin Pârvu mărturisea: „După părerea mea, Sfântul Nicolae Velimirovici este ultimul mare proroc al creștinătății și, dacă nu vom da ascultare sfaturilor și avertismentelor sale, vom avea soarta pe care o are poporul sârb, în această fărâmițare în care se află acum. (...) Atunci când nu se mai mărturisește credința și nu este cine să apere valorile credinței, acea credință este moartă, după cum moartă va fi și soarta aceluia popor”.

„[Într-o zi] mă aflu, ca întotdeauna, în celula mea din închisoare. Dintr-odată intră un tânăr ofițer german, paznic al lagărului, și mă întrebă: «Oare dumneavoastră credeți cu adevărat în Dumnezeu?» «Nu», i-am răspuns eu. «Sunt fericit să văd un om

învățat», se bucură acesta, și continuă: «Când eram copil credeam, căci așa am fost învățat, dar acum nu mai cred deloc». Atunci i-am spus: «Cazul meu e diferit de al dumneavoastră. Când eram copil credeam, dar acum nu mai am nevoie să cred, căci știu că este Dumnezeu. Prin cercare, credința mea a ajuns o certitudine. Știu acum că este Dumnezeu». Foarte mâniș, acesta trânti ușa și plecă. În acea seară nu am primit cina, dar am simțit mulțumire în suflet”.³⁰ Știm că această scenă s-a petrecut prin anii '40, în înfiorătorul lagăr nazist de la Dachau. Dar cine este, oare, acest bătrân, împuținat de boală, de frig și foame, care a găsit în adâncul sufletului său puterea ca, în numele Dumnezeului Celui Viu, să îl înfrunte cu atâta dârzenie pe ofițerul nazist?

Răspunsul la întrebare ne îmbie să ne întoarcem, pe firul timpului, cu șase decenii în urmă.

„Cerulele înstelate ne era bolta bisericii, luna – o adevărată icoană, bunicul - drag preot...”

Sfântul Nicolae Velimirovici a venit pe lume chiar de praznicul Sfântului Naum al Ohridei: în zorii zilei de 23 decembrie 1880. Părinții săi, Dragomir și Katarina Velimirovici, erau oameni insuflați de dragostea pentru Dumnezeu. Satul copilăriei sale, Lelici, se găsește la 8 km sud-vest de Valievo, la poalele munților Povlen, un ținut care prin frumusețea dealurilor, văilor adânci, pădurilor umbroase le vorbește muritorilor de rând despre măreția și frumusețea nepieritoare a Ziditorului a toate.

³⁰ Sfântul Nicolae Velimirovici, Episcopul Ohridei și Jicei, *Prin fereastra temniței*, Editura Predania, 2009, p. 8 (traducere din limba sârbă de Ionuț și Sladjana Gurgu).

Fiind prin fire cam bolnăvicios, micuțul a fost botezat la Mănăstirea Celie, la puțin timp după naștere, primind numele Sfântului Ierarh Nicolae, episcopul Mirelor Lichiei, protectorul numeroasei familii Velimirovici (pe lângă Nikola, Dragomir și Katarina au mai avut opt copii).

Mama sa, Katarina, i-a insuflat micului Nikola dragostea pentru Hristos, povestindu-i despre viața și minunile Sale, vorbindu-i din viețile sfinților, învățându-l rostul praznicelor bisericești. Simpla rânduială creștină care domnea, în acele vremuri, în familiile sârbilor sădea în sufletele copiilor credința în Hristos, o ajuta să crească armonios și să rodească mai târziu.

Vlădica Nicolae își amintea, la maturitate, despre această perioadă binecuvântată: „În ajunul duminicii, când se încheia lucrul din decursul săptămânii, ne adunam să ne rugăm lui Dumnezeu. Seara, bunicul meu, capul familiei, ne chema la rugăciune. În casă nu aveam paraclis. Când era vreme urâtă, ne rugam în casă, iar când afară era vreme frumoasă, ne rugam în curte. Cerul înstelat ne era bolta bisericii, luna – o adevărată icoană, bunicul – drag preot... Ne închinam și ne rugam privind pământul și ridicându-ne privirile către stele. Rugăciunea se sfârșea cu metanii adânci și cu un «Amin» hotărât. Când îmi amintesc astăzi acea rugăciune, simt mai multă evlavie, zdrobire și pace sufletească decât am simțit în toate marile biserici ale lumii, din Europa și America”.

O pecete de neșters pe inimioara sa sensibilă au lăsat-o călătoriile la Mănăstirea Celie, situată la 5 km distanță de sătucul său, pe care le făcea, ținând-o de mână pe mama sa. Micul Nikola pornea, de fiecare dată, în acest pelerinaj pentru a se ruga și a primi în sfântul lăcaș (dedicat Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil) Preacuratul Trup și Preacinstitul Sânge al Domnului.

Tot la Mănăstirea Celie, Nikola va primi de la părintele Andrei primele noțiuni de citit, scris și aritmetică, el îl va învăța din Sfintele Scripturi, din scrierile Sfinților Părinți predându-i elementele esențiale ale tradiției naționalist-creștine, definitorii pentru poporul sârb.

Darul îmbelșugat pe care micul Nikola îl primise de la Dumnezeu – râvna pentru studiu, dragostea de învățătură – s-a manifestat de timpuriu. În timpul vacanțelor de vară, când ceilalți copii se jucau pe câmpuri din zorii zilei până în amurg, el se retrăgea în clopotnița bisericii mari din Mănăstirea Celie, unde își petrecea vremea cufundat fie în cărți, fie în rugăciune.

Nikola absolvă clasa a șasea la Gimnaziul din Valievo. Primul său gând a fost să intre la Academia Militară, însă Dumnezeu a avut alte planuri cu el: nu a fost admis de comisia medicală fiindcă era „prea mic, cu umeri insuficient de lați și fără o constituție puternică pentru astfel de activități”. În cele din urmă, dă admitere la Seminarul Sfântul Sava din Belgrad. Ca seminarist, pe lângă pregătirea cursurilor din curriculum, în timpul liber citește și aprofundează scrierile esențiale ale gânditorilor reprezentativi pentru cultura europeană: Shakespeare, Voltaire, Nietzsche, Pușkin, Dostoievski etc. Cel mai mult se va atașa de opera muntenegreanului Petar Njegoș.

Datorită condițiilor improprii din seminar și a alimentației precare, Nicolae se îmbolnăvește de scrofuloză (o maladie a ganglionilor limfatici). În 1902, absolvă studiile seminariale, susținând la Mănăstirea Rakovița o dizertație despre gândirea și poemele lui Njegoș, care i-a impresionat, prin profunzimea ideilor afirmate, atât pe colegii, cât și pe profesorii săi.

Pentru o perioadă scurtă predă în satele Dracici și Leskovaț și în Valievo. Aici va face cunoștință cu

părintele Sava Popovici, de la care va învăța cum să se apropie sufletește de enoriași, de noianul problemelor cu care se confruntau aceștia. Dând curs sfaturilor medicilor, vacanțele de vară le petrece la mare, unde va scrie *Viața lui Bokel, muntenegreanul și dalmatul*. În această perioadă înființează ziarul *Vestitorul creștin*, în care vor apărea primele scrieri și articole sub semnătura sa.

În 1905 este trimis să își desăvârșească studiile la Facultatea de Teologie a Vechilor Catolici din Berna, în Elveția. Acestora li se vor adăuga perioadele de studiu petrecute în Germania, Anglia și Rusia. În 1908 obține titlul de doctor în teologie al Universității din Berna, cu dizertația *Credința în învierea lui Hristos ca fundament al dogmelor Bisericii apostolice*, lucrare scrisă în germană și publicată mai întâi în Elveția. În 1909, la doar 29 de ani, Nikolai își susține doctoratul în filosofie la Universitatea din Oxford, în Anglia, iar mai apoi, în același an, la Geneva. A doua sa lucrare de doctorat poartă titlul de *Filosofia lui Berkeley* și a fost tipărită în limba franceză.

În toamna lui 1909, Nicolae părăsește Europa și revine acasă, în mica Serbie, atât de dragă inimii sale. Curând se îmbolnăvește de dizenterie. Petrece în spital două luni, rugându-I-se, din adâncul inimii, Domnului și spunându-și: „Dacă Domnul are nevoie de mine, atunci mă va scăpa de boală”. Îi promite lui Dumnezeu că, dacă va scăpa cu zile, va îmbrăca haina monahală și își va dedica restul vieții slujirii semenilor săi. Datorită acestei întâmplări cruciale, genialul tânăr, care avea deja deschisă calea spre o carieră intelectuală prolifică, renunță la toate realizările și satisfacțiile pe care i le promitea lumea, dedicându-se integral trăirii și propovăduirii Cuvântului.

Pe data de 20 decembrie 1909 este tuns în monahism și hirotonit preot în Mănăstirea Rakovița. La scurtă vreme, devine profesor la Seminarul Sfântul Sava din Belgrad. Dar, înainte de a primi această ascultare, părintele Nicolae pleacă vreme de zece ani în Rusia, cu binecuvântarea mitropolitului Dimitrie al Serbiei. Are ocazia să observe pe viu profunda credință a mujicilor, familiarizându-se, la sursă, cu tezaurul spiritualității ortodoxe ruse. În acest an scrie una dintre lucrările sale importante, *Credința lui Niogoș*.

Revenind la Belgrad ca profesor de seminar, predă aici logica, filosofia, istoria și limbile străine. Pentru seminariști, întâlnirea cu părintele Nicolae va fi decisivă, unii dintre ei ulterior preoțindu-se, alții pășind pe calea monahală, alții devenind teologi. Cel mai cunoscut dintre ei rămâne fiul său duhovnicesc, Sfântul Justin Popovici (prăznuit pe data de 25 martie). În 1912, părintele Nicolae publică *Predici la poalele muntelui, Nietzsche și Dostoievski* iar în 1914 volumul *Mai presus de păcat și moarte*.

Odată început Primul Război Mondial, în 1914, părintele Nicolae părăsește Mănăstirea Kalenici și ajunge în orașul Ada, în mijlocul soldaților care apărau Belgradul. Simpla sa prezență și cuvântul său puternic îi îmbărbătează: rămâne alături de ei, în tranșee, sub ploaia de grenade și foc mistuitor.

La începutul primului război mondial, Iugoslavia aflându-se în conflict militar cu Austro-Ungaria (căreia îi sărise în ajutor Germania), Nicolae este trimis oficial în misiune diplomatică în Anglia, pentru a convinge guvernul britanic să sprijine poporul sârb, care se zbătea în suferință și primejdii. Pentru început, pentru a le atrage englezilor atenția, cântă la fluier în Hyde-Park. Cât de ciudat li se va fi părut acest preot cântând la fluier și cât de mirați au fost când a început

să le vorbească în limba lor maternă despre inimosul și urgisitul popor sârb! Ține numeroase predici, vorbindu-le englezilor despre existența greu-încercată a sârbilor, dar și despre căile prin care ar fi putut fi înfăptuită practic pacea mondială. Își îndeplinește cu succes misiunea și i se acordă titlul de doctor Honoris Causa al Universității din Cambridge.

În 1915 este trimis în Statele Unite ale Americii, la New York, cu misiunea de a-i uni pe sârbii, croații și slovacii emigrați acolo, împotriva guvernului austriac. Părintele Nicolae își încheie și aici misiunea satisfăcătoare: SUA trimite 20.000 de voluntari slavi, dintre cei emigrați acolo, „a treia armată a Episcopului Nicolae”, cum au fost numiți mai târziu, care vor lupta pe frontul de la Tesalonic. În acest timp, Sfântul Nicolae are o viziune: i se arată un înger care îi vestește că se va întoarce pe tărâmul american, pentru a reîmprospăta viața duhovnicească a comunității ortodoxe din eparhia sârbă americană.

În 1916, Nicolae revine în Anglia, unde își va continua activitatea de misiune, scriind articole și cărți despre credința ortodoxă și istoria poporului sârb: *Duhul religios al slavilor* (scriere pe care le-o trimite soldaților în Serbia), *Sufletul sârb*, *Serbia în lumină și întuneric*, *Agonia Bisericii*, *Biserica Ortodoxă Sârbă*, *Renașterea duhovnicească a Europei*. În 1919 i se acordă titlul de doctor în teologie al Universității din Glasgow (Scoția).

Primul Război Mondial sfârșindu-se, părintele Nicolae se întoarce în Iugoslavia și participă, trup și suflet, la reconstruirea ei. Devine traducător pe lângă Nikola Pașici, primul ministru din acea vreme. Sufletul său însă înseta să se cufunde în suferința poporului sârb, greu-încercat, și să-i tămăduiască rănilor.

„Dacă vrei să îndreptezi lumea, îndreptează-te întâi pe tine”

Visul i se împlinește la data de 12 martie 1919, când Sinodul Bisericii Ortodoxe Sârbe îl ridică la treapta de episcop al Jicei. Între 1919 și 1921 îi călăuzește duhovnicește pe credincioșii din Eparhia Jicea și pe toți creștinii din nou-formata Iugoslavie. În anul 1921 este mutat în eparhia Ohridei și Bitoliei, unde va reuși să unească cele două Biserici, sârbă și macedoneană. Continuă să propovăduiască prin scris. În 1920 vede lumina tiparului *Cuvinte despre Atot-omul*, iar în 1921 *Rugăciuni pe țărmul lacului*, una dintre cele mai poetice scrieri creștine. Pe aceasta o scrie în momentele de tihnă petrecute acolo, pe malul lacului din ținutul Ohridei.

În luna iunie a anului 1921, Episcopul Nicolae poposește la New York. Vreme de trei luni va ține acolo nu mai puțin de o sută cincizeci de predici și cuvântări. Se poate spune că vlădica a profetizat izbucnirea celui de-Al Doilea Război Mondial. Vorbind despre viitorul Europei și al omenirii, el insista că nu țăranul est-european este responsabil pentru declanșarea conflagrației, ci „clasa intelectuală creată artificial a sistemului universitar european”, noua elită intelectuală care îi guvernează destinul. Spunea: „Țăranul european este un spirit nobil; intelectualii care se ocupă de țărani sunt cei care se află pe un drum greșit”.

În predica pe care a ținut-o în Catedrala Episcopaliană St. John din New York, intitulată „*Piatra pe care au lepădat-o ziditorii*” (Mat. 21, 42), Sfântul Nicolae îi îndemna pe europeni să revină la Hristos – Calea, Adevărul și Viața – adevărata temelie a culturii și civilizației europene. Altfel, afirma el, declanșarea celui de-Al Doilea Război Mondial devine iminentă.

Din America, Sfântul Nicolae va trimite mii de dolari pentru copiii sârbi din orfelinatele din Bitolia, Kralievo, Ceaceak, Gorni Milanovaț și Kraguievaț. Micuții simțeau dragostea cu care îi înconjura sfântul, de aceea l-au numit „Deda Vladika” („Bunul episcop”). În 1923, vlădica Nicolae scrie *Noi predici la poalele muntelui, Gânduri despre bine și rău, Omilii la Evan-ghelele din duminici și praznice*.

Sfântul Nicolae Velimirovici va contribui decisiv la renașterea duhovnicească a întregii Serbii, el fiind recunoscut drept călăuză a „Mișcării Bogomoliților” (rugătorilor către Dumnezeu), care avea să revigoreze, prin trăitorii săi, bisericile din parohie, întregul monahism sârb, învățământul teologic (al cărui strălucit reprezentant a fost ucenicul vlădicăi, Sfântul Justin Popovici). Bogomoliții se strângeau deseori la reședința episcopală pentru a asculta cu neșă cuvântările și povețele Sfântului Nicolae și pentru a cânta imne religioase, în limba maternă. Citeau zilnic din Sfintele Scripturi, peregrinau de la o mănăstire la alta, se rugau cu osârdie, posteau, se spovedeau, se împărtășeau des.

Principiul esențial al Mișcării Rugătorilor era acela conform căruia adevărata schimbare (spirituală, socială, politică) pornește de la schimbarea sinelui (ceea ce ignoră, de obicei, adepții revoluțiilor socio-politice, care proiectează întotdeauna în afara lor răul, dezordinea, imoralitatea). Iată câteva dezvoltări ale acestui principiu: „Dacă vrei să îndreptezi lumea, îndreptează-te întâi pe tine. Dacă vrei să îndreptezi statul, îndreptează-te întâi pe tine. Dacă vrei să îndreptezi poporul, îndreptează-te întâi pe tine. Dacă vrei să îndreptezi satul tău, îndreptează-te întâi pe tine. Dacă vrei să îndreptezi obștea ta, îndreptează-te întâi pe

tine. În toate, deci, începe de la tine și îndreptează-te întâi pe tine”.

În 1928 Sfântul Nicolae scrie *Credința oamenilor învățați, Războiul și Biblia* și mai ales *Proloagele de la Ohrida*, despre care Amfilohie Radovici, episcopul Muntenegrului, spunea că orice om care o va citi – împreună cu Sfânta Scriptură – și va înfăptui învățăturile din ele, se va mântui.

Demne de interes sunt relațiile vlădicăi Nicolae cu alți sfinți, contemporani, pe care pronia dumnezeiască a făcut să-i întâlnească de-a lungul vieții. Astfel, la Seminarul Sfântul Ioan Teologul, din orașul Bitola, aflat în eparhia sa, între anii 1929-1934 a predat ieromonahul Ioan Maximovici, cel ce avea să fie ales peste un timp arhiepiscop al San Francisco-ului. Vlădica Nicolae a avut o influență benefică asupra formării duhovnicești a mai tânărului său frate întru Hristos. Îi iubea și îi îndemna pe creștinii doritori să cunoască părinți purtători de Dumnezeu: „Dacă vrei să vezi un sfânt în viață, du-te la Bitola, să-l vezi pe Ioan”.

Între timp, ierarhul lui Hristos finalizează noi scrieri: *Simboluri și semne* (1932), *Nomologia* (1940), *Epistole misionare*.

În anul 1941, în timpul ocupației germane din Iugoslavia, Sfântul Nicolae și patriarhul Gavriil Dojici sunt arestați de naziști și condamnați la doi ani de închisoare. Își va ispăși pedeapsa nedreaptă în terifiantul lagăr de la Dachau, fiind supus la felurite suferințe. În captivitate scrie *Canon de rugăciune și cerere către Preasfânta Născătoare de Dumnezeu și Trei rugăciuni în umbra baionetelor nemțești*, adevărate confesiuni duhovnicești. Aici va concepe impresionantele scrisori adresate poporului sârb, în care va demonstra că pricina principală a celor două războaie mondiale o reprezintă înstrăinarea de Hristos, apostazia în care a

alunecat acesta împreună cu întreaga cultură și civilizație europeană - el o numea „ciuma albă”. Studiind în marile capitale ale Europei, vlădica simțise pe viu duhul antihristic care domnea în ele.

În aceste epistole se întreba: „În numele a ce s-au lepădat fiii sârbilor de Mântuitorul? În numele acelei nimicnicii care își zice «cultură». Ca și cum cultura ar fi altceva decât lauda oamenilor cu faptele lor. Iar pe toate acestea, vremea le va risipi ca pe o pânză de păianjen, și pământul le va acoperi laolaltă cu făuritorii lor cei lăudaroși. Căci cultura europeană va avea aceeași soartă pe care a avut-o orice cultură omenească. Acolo unde au ajuns cu adevărat marile culturi egiptene, feniciene, caldeene, persane, eline și romane, acolo va ajunge și va pieri fără răsunet și cultura europeană. Dar Cel ce este va dăinui, Cel ce a fost mai înainte de vremuri și care va fi după vremuri, Veșnic, Fără-de-moarte, Atotputernic. Din dragoste pentru nefericitul neam omenesc, El S-a întrupat din Fecioara Maria, S-a făcut om, a trăit cu oamenii treizeci și trei de ani, a fost omorât de evrei, iar a treia zi a înviat din mormânt și S-a înălțat la ceruri. El a descoperit omenirii adevărul la care oamenii nicicând nu ar fi putut ajunge singuri, i-a învățat înțelepciunea, i-a adăpat cu dragoste, le-a dat un dreptar de viațuire într-această viață pentru a se învrednici de viața cea veșnică în Împărăția cerurilor. Și, iată, oamenii cei păcătoși și întunecați s-au lepădat de El, de Cel ce este viu în veac și dătător de viață, și au înălțat în locul Lui cultura. Au înălțat, bieții de ei, ceva schimbător și trecător, târcat ca un șarpe veninos, stăruiitor ca o desfrânată, necruțător ca porcul mistreț, viclean ca vulpea, sângeros ca lupul.

Toate popoarele lumii au simțit acestea pe spinarea lor. Toți pot da mărturie”.³¹

Volumul se deschide cu aceste rânduri care, deși scrise cu zeci de ani în urmă, ele referindu-se în special la istoria tragică a poporului sârb, pun un diagnostic valabil și astăzi, pentru noi... românii: „Am călcat în picioare tot ce-a fost sfânt pentru străbunii noștri, și din această pricină am fost, la rândul-ne, călcați. Am avut școală fără credință, politică fără cinste, oaste fără dragoste de țară, stat fără binecuvântarea lui Dumnezeu. De acolo ni s-a tras năruirea școlii, a politicii, a oștirii și a statului. Douăzeci de ani ne-am străduit să nu fim noi înșine, de aceea străinii ne-au învăluit cu întunericul lor. Douăzeci de ani ne-am batjocorit strămoșii, pentru că se închinau Împărăției cerești și, de aceea, am pierdut și împărăția pământească cea leproasă. Cu ce măsură i-am măsurat pe Dumnezeu și pe străbuni, cu aceea am fost măsurați”.³²

La data de 8 mai 1945 Divizia Americană 36, din cadrul Forțelor Aliate, îi eliberează pe vlădica Nicolae și pe patriarhul Gavriil din lagărul de la Dachau. Sfântul Nicolae decide să pornească spre continentul american. Acolo, în iunie 1946, Universitatea Columbia îi acordă titlul de doctor în teologie.

Între anii 1946-1949 a predat la Seminarul Sfântul Sava din Libertyville, Illinois. În 1949 publică în limba engleză *Credința Sfinților*, un catehism dedicat credincioșilor sârbi născuți pe pământul american. În 1951 scrie *Viața Sfântului Sava*, strălucitul apostol al sârbilor. În 1951 se mută la Mănăstirea Sfântul Tihon din South Canaan, în Pennsylvania. În ultimii cinci ani ai vieții sale pământești este profesor, decan, rector al

³¹ *Idem*, pp. 28-29.

³² *Idem*, p. 11.

seminarului, predând la seminarul Sfântul Vladimir din Crestwood și la Mănăstirea Sfânta Treime din Jordanville, în New York. Cursurile de la Seminarul Sfântul Tihon erau foarte vii. Vlădica le preda studenților în limba lor maternă, engleza, folosindu-se de cele mai comune situații de viață. De pildă, într-o zi unul din seminariști s-a plâns că ploaia care cădea neconținut făcuse ca ziua să fie posomorâtă. Privind pe fereastră, vlădica a început să vorbească despre semnificația simbolică a ploii: „Ce este ploaia? Se aseamănă lui Hristos, care a fost trimis de Tatăl din Ceruri pentru a uda pământul însetat”.

Pentru creștinii sârbi va mai publica *Secerișul Domnului și Casiana* (în 1952), *Divanul* (1953; o scriere despre Maica Domnului și minunile sale). La Institutul Biblic Sârb mai apar, sub semnătura sa, câteva scrieri de mici dimensiuni: *Hristos a murit pentru noi*, *Cugetări la cele 7 zile, Îngerii, frații noștri mai mari*, *Șapte cereri*, *Biblie și putere*, *Scrisori misionare*, *Taina atingerii*.

Semnificative sunt – cum spuneam mai sus – și întâlnirile pe care vlădica Nicolae le-a avut, de-a lungul vieții, cu alți purtători de Dumnezeu. Pe Cuviosul Sofronie Saharov l-a hirotonit diacon în 1930, în Mănăstirea Sfântul Pantelimon, din Sfântul Munte, iar pe Sfântul Siluan îl iubea, fiind covârșit de dragostea care izvora din inima sa, pentru întregul Adam. Într-o evocare scrisă, vlădica își amintea: „Și eu am fost ajutat mult de părintele Siluan. Simțeam că se ruga pentru mine. De fiecare dată când vizitam Sfântul Munte mă duceam să-l întâlnesc. Lucra din greu în mănăstire. Era econom la magazie și lucra cu lăzile, cu butoaiele și cu tot ce se îngrămădea în magazinele sale. Odată i-am spus că pe monahii ruși îi neliniștea mult tirania exercitată împotriva Bisericii lui Dumnezeu de

către bolșevici. La care el a răspuns: «La început am fost tulburat și eu, dar după mai multe rugăciuni mi-au venit gândurile următoare: Domnul iubește negrăit pe toți oamenii. Cunoaște sfârșitul și dăinuirea tuturor lucrurilor. A îngăduit suferința poporului rus pentru un folos viitor pe care nu pot nici să-l înțeleg, nici să-l văd dinainte. Nu-mi rămâne decât rugăciunea și iubirea. Mânia și strigătele împotriva ateilor nu rezolvă situația»³³

Sfântul Nicolae Velimirovici a trecut la cele veșnice, rugându-se, în noaptea dintre 17 și 18 martie 1956, la vârsta de 76 de ani. Despre acest moment sfânt, Episcopul de Shanghai și San Francisco, Ioan Maximovici a scris: „Și-a încheiat viața pământească în rugăciune și credem că acum se roagă pentru noi în fața Scaunului Ceresc al Mântuitorului lumii, Căruia I-a slujit cu credincioșie”.

Trupul său sfințit a fost înmormântat pe 27 martie 1956 la mănăstirea sârbă a Sfântului Sava, în Libertyville, Illinois. După 25 de ani va fi strămutat în mulțiubită sa Serbie, la Mănăstirea Celie. În 1961, ucenicul său, Sfântul Justin Popovici scria aceste cuvinte în care surprindea principalele trăsături ale personalității sale duhovnicești: „Îți mulțumim, Doamne, într-însul avem un nou apostol! Îți mulțumim, Doamne, într-însul avem un nou evanghelist! Îți mulțumim, Doamne, într-însul avem un nou mărturisitor! Îți mulțumim,

³³ *Viața și învățătura starețului Siluan Athonitul, scrise de ucenicul său, arhimandritul Sofronie, Editura Deisis, p. 282, traducere de pr. prof. dr. Ioan Ică.*

Doamne, într-însul avem un nou mucenic! Îți mulțumim, Doamne, într-însul avem un nou sfânt!”³⁴

**Monahul Kalist,
ucenicul Sfântului Nicolae Velimirovici:
De la eroism la sfințenie**

Singura fotografie rămasă de la părintele Kalist ne înfățișează un bătrânel cu chipul inundat de bucurie. Bucuria de a trăi. O bucurie care trece – datorită credinței sale încercate în fel și chip, de-a lungul unei vieți îndelungate - dincolo de limitele vieții biologice și indică modul în care poate fi transfigurată omul, odată intrat în comuniune cu Hristos, izvorul vieții nestrucăcioase.

Rândurile pe care le veți citi mai jos zădăresc o viață care ar fi meritat, cu prisosință, să fie ecranizată. Poate că așa ar fi putut ajunge la inimile mai multor tineri care, nemulțumiți sau exasperați de lipsa unui ideal existențial, și-ar fi găsit în smeritul monah Kalist întruchiparea a două arhetipuri: eroul și sfântul, deopotrivă.

Ceea ce m-a impresionat pe mine în mărturiile scrise despre viața sa a fost, mai înainte de toate, sinceritatea cu care și-a povestit biografia. Aceeași sinceritate se citește și printre rândurile testamentare, care îi oglindesc, fulgurant, viața: „Eu, din fire am fost mai nestăpânit. M-am eliberat de această trăsătură a mea de caracter abia după mulți ani și după multe înfruntări cu oamenii, de pe urma cărora și eu,

³⁴ *Sfântul Nicolae Velimirovici. Văzător de Taine și văzător de Dumnezeu*, Editura Predania, pp. 5-34 (traducere din limba sârbă de Ionuț și Sladjana Gurgu).

și ei am avut multe de suferit. Fiind încăpățânat, am făcut de multe ori după voia și după mintea mea, și de aceea am fost supus multor greșeli, dar m-a salvat faptul că am împlinit întru totul poruncile. Datorită voinței mele de fier, m-am forțat să trăiesc cum se cade. De aceea, nu m-am temut de nimeni și de nimic în afară de Dumnezeu. Astfel am aflat că numai cel care trăiește drept poate să spună despre sine că este liber, și, într-adevăr, așa este. Cugetând la viața mea, acum, când se apropie vremea plecării mele din această lume, îmi este limpede că șansa mea a fost faptul că, în tinerețe, l-am avut duhovnic și învățător pe Vlădica Nicolae Velimirovici. (...) A fost un mare duhovnic și un sfânt”.

Visând, cu ochii deschiși, la glorie

În copilărie, în stările sale de reverie, Dobrivoie visa să călătorească un pur-sânge arab, negru ca pana corbului, cu grumaz puternic, spre uimirea consătenilor, care i-ar fi aruncat priviri pline de invidie. Când îngenunchea seara, înaintea patului, se ruga pentru sănătatea părinților, fraților și surorilor sale, și nu uita să îi ceară Domnului mult-râvnitul cal de rasă.

Părinții săi erau oameni evlavioși, mai cu seamă mama. Încă de mic, Dobrivoie s-a deprins să postească și să meargă, duminică de duminică, la Sfânta Liturghie. Atât de puternică era credința lui în preot, încât într-o bună zi l-a întrebat: „Părinte, nu-i așa că n-o s-o lași să moară pe mama? Nu-i așa că n-o să moară?”

Dobrivoie și-a finalizat studiile primare în Kao-nik, un fost sat care în prezent a primit statutul de oraș, situat la aproximativ 15 kilometri de urbea Krușevațului. Apoi a urmat gimnaziul la Krușevaț. Își dorea să ajungă cineva, să fie respectat de semenii săi: fie preot, fie învățător, fie funcționar de stat.

Anii de gimnaziu au fost ani plini de suferințe și încercări. Stătea în gazdă la un hangiu cu care tatăl său se înțelesese să îi muncească, în schimbul sumei de bani pe care ar fi trebuit să i-o dea, în contul chiriei. Orele fiecărei zile, umplute fie cu lecțiile pentru școală, fie cu robotirea continuă prin gospodăria hangifului, erau principalele pârgii ale unei pedagogii pe care o ticluise tatăl său. Când îl vizita, din vreme-n vreme, în casa hangifului – unde fiul nu mai pregeta cu treaba: ba trebuia să scoată și să care apa de la fântână, ba să crape lemnele, ba să dea de mâncare orătăniilor din ogradă – tatăl său nu uita să îi amintească: „Învață, dacă vrei să trăiești bine! Dacă nu, acasă te așteaptă destulă muncă: sapa sau morăritul; adică vei fi slab, obosit și plin de praf. Alege!”

Dobrivoie se întorcea, în vacanțe, în satul său natal, pe care îl îndrăgise. Monahul Kalist povestea la bătrânețe: „Acolo totul îmi era drag și cunoscut, eram liber și fericit”. Era bucuros fiindcă scăpa, pentru o vreme, de privirile iscoditoare și reci ale străinilor din Krușevaț.

Partizantul lui Tankosici. „Vei fi trimis în depărtări, vei străbate multe țări și te vei întoarce de acolo vindecat de răni”

După doi ani de gimnaziu, abandonează școala. Și pentru că sătenii se amuzau pe seama lui zicând că e incapabil să învețe carte, nerămânându-i altceva mai bun de făcut decât să se facă în sat porcar, îngrijitor de cai sau morar, pe la 15 ani se hotărăște să plece în Rajani, un ținut pe care un doctor i-l zugrăvisese în culori ademenitoare: „La noi, în fața fiecărei case vezi șiraguri de ardei iute, ceea ce înseamnă că oamenii sunt

sănătoși. Toți merg la biserică și se roagă, ceea ce înseamnă că se încred în Dumnezeu, nu în doctori. După cum vezi, nici nu prea e de muncă pentru mine!”

De la acest doctor, Dobrivoie află de existența unei organizații care instruia tineri luptători, pentru eliberarea Serbiei și Macedoniei de sub jugul turcesc. Acolo le erau asigurate hrana, îmbrăcămintea, un adăpost și posibilitatea de a-și continua studiile școlare, dacă ei ar fi intenționat asta.

Dobrivoie, neștiind ce să decidă, a început să petreacă mai multă vreme, îngenuncheat în fața icoanei Sfântului Nicolae, protectorul casei lor. Credea că Dumnezeu îi va arăta, negreșit, ce cale să urmeze. În timpul liber, citea cărți în care erau cuprinse biografiile și învățăturile sfinților, pe care le împrumuta de la biserică – Sfântul Athanasie Athonitul, Ioan Damaschinul, Sfântul Sava, protectorul poporului sârb. Întreaga familie se aduna seara, într-o cameră, înainte de culcare. El le citea un capitol din *Evangelii* și un fragment din *Epistolele* apostolice.

Într-o noapte, l-a trezit din somnul adânc un glas puternic: „Dobrivoie, ieși din casă și te uită!” Părăsind casa, cum stătea el pe trepte, a văzut chiar în mijlocul curții un vârtej, care se înălța de la pământ la cer. Vârtejul mai întâi s-a aplecat într-o parte, apoi s-a îndreptat spre miazăzi, făcându-se nevăzut. Frica i-a pătruns inima, iar gândurile au început să i se învălmească în minte: vârtejul „era lat ca de o jumătate de metru și strălucea precum tabla zincată de pe turla bisericii”. Ce puteau să însemne toate acestea? Glasul ceresc l-a întrebat: „Vezi, Dobrivoie?” „Văd”, a răspuns el timid. „Și știi ce înseamnă ceea ce vezi acum?”, a continuat glasul. „Cum aș putea să știu?”, răspunse Dobrivoie, căutând să vadă de unde venea acel glas. „Ceea ce vezi înseamnă că vei fi trimis în depărtări, că

vei străbate multe țări și că te vei întoarce de acolo vindecat de răni, sănătos întru totul”. Pentru Dobrivoie, înțelesul acestor cuvinte profetice avea să se dezvăluie în următorii ani ai îndelungatei și tumultuoasei sale vieți.

Vedenia de care s-a învrednicit în acea noapte a avut un efect imediat și direct asupra întregii sale personalități: l-a maturizat. Mai târziu, monahul Kalist îi povestea unui ucenic: „(...) Am început să simt că conștiința mea se schimbă foarte repede, ca și cum s-ar fi deschis ceva în mine, lărgindu-mi-se orizonturile în toate sensurile; simțeam cum mă maturizez... Dintr-odată, copilul Dobrivoie care eram a dispărut și în locul lui a apărut un bărbat tânăr, copt la minte și puternic”.

Fiindcă părinții săi s-au împotrivit intenției lui de a se cununa cu frumoasa Radmila, Dobrivoie se hotărăște să o pornească, fără știrea lor, spre tabăra organizației care lupta pentru eliberarea sârbilor de sub dominația turcă. Sub supravegherea maiorului de infanterie Voia Tankosici, liderul partizanilor comitații, Dobrivoie devine un războinic desăvârșit: „Ne-a învățat cum să mânuim grenada, pistolul, cuțitul; cum să ne luptăm, să ne furișăm, să ne stabilim contactele, să localizăm dușmanul. Eram în stare să țintesc cu pistolul o țigară așezată la o distanță cât cuprinzi cu privirea și să reușesc nouă din zece încercări”.

În timpul războiului din 1912, luptă pe mai multe fronturi: în Novi Pazar, Tutin, Graceanița și Suva Reka. Arsenalul pe care îl foloseau era format din grenade sârbești, pistoale și cuțite. Îi atacau pe turci pe nepregătite, apoi se făceau nevăzuți. Dobrivoie, împreună cu cei 24 de camarazi ai săi, formau avangarda armatei sârbe: „În urma noastră venea armata sârbă

regulară, care, forțându-i pe dușmani să se retragă, înainta spre Kumanovo și Macedonia”.

În momentele de singurătate, pe Dobrivoie începea să îl mustre conștiința pentru faptele pe care le săvârșea împreună cu ceilalți comitagii: „(...) Mă cuprindea neliniștea când ascultam vaietele oamenilor loviți de grenadele noastre; în asemenea momente, îmi pierdea entuziasmul. Când rămâneam singur, îndeosebi noaptea, îmi tremura inima și eram măcinat de îndoiala îndreptățirii faptelor mele”.³⁵ Noaptea, în timpul somnului, visa chinurile iadului. Își revenea după rugăciuni îndelungate și după râuri de lacrimi. În sufletul său se dădea o luptă pe viață și pe moarte între legea lui Dumnezeu și comandamentele diavolului: „Visele erau acelea care mă preveneau că trebuie să-mi schimb comportamentul, dar rațiunea nu accepta ideea renunțării la luptă”. Aceste chinuri s-au curmat în momentul în care armata sârbă a pătruns în Macedonia: minorii care se oferiseră ca voluntari au fost trimiși acasă. Revenit acasă, Dobrivoie își îmbrățișă, în lacrimi, părinții, îngenunche înaintea lor și le ceru iertare fiindcă plecase să se înroleze la partizani fără binecuvântarea lor.

Armata sârbă avea să recâștige de la turci regiunea Skadar, redând-o sârbilor din Muntenegru, cucerind și Edirne, pentru bulgari, și Pelagonia pentru greci.

Eroul poporului sârb

³⁵ Milivoie Iovanovici, *Kalist Monahul, ucenic al Sfântului Nicolae Velimirovici*, Editura Predania, 2011, p. 23 (traducere din limba sârbă de Ruxandra Lambriu).

Revenit în satul natal, Dobrivoie va munci acasă, la câmp sau la moară. După declanșarea Primului Război Mondial, în 1914, Dobrivoie se hotărăște să plece voluntar în armată: „Acum îmi era limpede deosebirea dintre a lupta ca militar înrolat în armata care își apără poporul și pe sine, și a lupta în organizații secrete. Nu mai simțeam muștrări de conștiință că voi fi iarăși în situația de a ucide oameni; somnul îmi era liniștit, visele senine și odihnitoare”.

Dobrivoie luptă împotriva austriecilor la Țer, Kulubara și în satul Kopliara. În luna decembrie 1914 este trimis la vatră, fiind considerat prea tânăr chiar și pentru voluntariat, dar este decorat, pentru vitejia de care dăduse dovadă, cu 6 medalii.

După ce devine major în 1915, pornește cu armata sârbă spre Albania. Participă la multe bătălii împotriva austriecilor, bulgarilor și albanezilor. În momentele de grea cumpănă, Dobrivoie se mângâia amintindu-și vedenia pe care o trăise înainte de a intra în organizația partizanilor sârbi.

Pronia dumnezeiască l-a ferit de moartea prematură. Odată, într-o noapte, pe vremea luptelor de la Kraviciki Potok, împotriva bulgarilor, s-a auzit strigat pe nume de o voce care l-a înștiințat: „Fugi, Dobrivoie, dacă nu vrei să mori!” Iată cum redă personajul nostru principal ceea ce a urmat: „M-am cutremurat, presimțirile mă îndemneau să ies repede din avanpost și să alerg spre tranșee. Nu au trecut nici 15 secunde, și un proiectil tras cu merzerul (un tun de tranșee folosit, cu precădere, de armata germană în Primul Război Mondial) a căzut chiar pe avanpost și, străpungând acoperișul și rupând în două banca pe care tocmai stătusem, s-a înfipt în podea cam la un metru adâncime și apoi a explodat”.

Dobrivoie a primit comanda de a distruge merze-
rul care făcuse o mulțime de victime în rândurile sol-
daților sârbi. L-a aruncat în aer, folosind 6 grenade pe
care le-a lansat de la mică distanță. Pe drumul de în-
toarcere spre tranșeea în care se adăposteau sârbii a
fost grav rănit: „O explozie m-a proiectat dincolo de
piatra după care vroiam să mă ascund. Mi-am pierdut
cunoștința. Dacă explozia nu m-ar fi aruncat în spatele
stâncii, aș fi murit negreșit, dar așa am fost la adăpost.
Mina mi-a produs o fractură la piciorul stâng, deasu-
pra gleznei, o schijă mi-a străpuns craniul în zona
urechii, iar explozia mi-a perforat timpanul. Gloanțele
mi-au nimerit șoldul drept și coșul pieptului, unul
oprindu-se în plămânul stâng. Mâna dreaptă mi-a ră-
mas suspendată pe piatră. După aceea, camarazii
mi-au povestit cum bulgarii trăgeau cu puștile în di-
recția mea, dar am avut norocul să mă nimerească
doar în antebraț”. În cele din urmă, a fost transportat
la Spitalul Regentul Alexandru din Salonic, de unde,
după două zile de îngrijiri, a fost transferat la un spital
din Alger. Aici, medicii francezi și-au dat toată silința
pentru a-i tămădui rănilile. Fiindcă o posibilă interven-
ție chirurgicală l-ar fi condamnat la invaliditate, a ră-
mas pentru tot restul vieții cu acel glonte în plămân,
în apropierea inimii.

În timpul convalescenței, s-a cufundat în citirea
cărților duhovnicești pe care le avea – camarazii săi
avuseseră grijă să i le așeze pe targa cu care îl ridica-
seră dintre tranșee. Printre ele se găsea și Viața Sfân-
tului Ioan Damaschin. Povestea la vârsta senectuții:
„Mă gândeam cum oamenii cei răi i-au tăiat mâna
Sfântului Ioan Damaschin, iar el s-a rugat Maicii
Domnului să-i redea mâna, promițând că o să alcătu-
iască o cântare despre milostivirea ei și că o să-și dă-
ruiască întreaga viață Bisericii. Iar Maica Domnului

i-a îndeplinit rugăciunea. De ce nu aş face şi eu la fel? M-am cufundat şi eu în rugăciune şi i-am promis că o să zidesc sau că o să ajut la zidirea bisericilor şi că o să dau de pomană săracilor. Tare de folos mi-au fost în acele vremuri cărţile mele. Le citeam sorbind învăţătura lor şi încercând să le înţeleg tâlcul”.

Pentru că a distrus, în mod eroic, merzerul, Dobrivoie a fost decorat cu Ordinul Vulturul Alb cu Săbii. Primind o scrisoare în care era înştiinţat că bulgarii i-au ucis fratele mai mare şi că i-au torturat pe tatăl şi pe sora sa, Dobrivoie se decide pe dată să se întoarcă la unitatea sa militară, în focul conflictelor.

Participă la luptele pe care le dădeau sârbii pentru a străpunge frontul de la Salonic. În toiul atacului cu ghiulele de tun, care cădeau neconţinut din cer, supravieţuieşte doar prin rugăciunile pe care le-a adresat Sfântului Nicolae şi Arhanghelului Mihail.

În zona Banatului, soldaţii sârbi luptau cu cei maghiari. Ajunge, prin Arad, la Timişoara, unde petrece o iarnă întreagă. Aici este decorat cu noi medalii – Ordinul Vulturul Alb cu Săbii, Medalia de Aur Obilici, Memorialul Albania (Albanska Spomenita).

Într-o noapte, două făpturi cereşti l-au vestit: „Ei, acum a venit vremea să te întorci acasă, Dobrivoie”. După demobilizare, a revenit în satul natal vinedec de răni, aşa cum i se prevestise în prima vedenie. Privindu-şi retrospectiv viaţa, va spune peste ani: „La întoarcerea din război aveam 24 de ani, glonte din plămâni nu mă supăra, iar celelalte răni nici nu le simţeam. Eram tânăr, sănătos, bogat, decorat, erou, aşa că pentru fete eram cea mai bună partidă”.

După o vreme, simţi că se îndrăgosteşte de Milunka, o fată blândă şi sfioasă. Din nefericire, Milunka s-a îmbolnăvit de tuberculoză galopantă, iar în clipele

de pe urmă l-a chemat pe Dobrivoie la patul ei și, privind-l duios, i-a spus: „Știi, Dobrivoie, că tu o să ajungi preot sau călugăr. Mă uitam la tine în biserică cu câtă credință te rogi. Să știi că pe tine te-am iubit mereu. Numai pe tine... O să mor în curând... Te-aș ruga să nu mă uiți”.

Ostaș al lui Hristos. Viața de sihastru

Moartea Milunkăi s-a adăugat unui lung șir de morți: prietenii căzuți în lupte, pe front, tatăl și sora sa schingiuiți de bulgari (și pe care Dobrivoie i-a îngropat după rânduiala creștinească). Nu este, deci, de mirare că a început să simtă acut prăpastia dintre idealul său de viață și lumea semenilor săi, în sufletele cărora musteau patima lăcomiei și a voinței de putere: „Nu mai păstrasem nimic din visurile copilăriei despre o viață frumoasă. Toate încercările erau încă proaspete în mintea mea. Trecusem printr-un război crunt, călărisem în goana calului, trăsesem nenumărate gloanțe, tăiasem cu sabia, mă umplusem cu decorații. Cu ce aș mai fi putut să îmi înfrumusețez imaginea despre viitor? Nu puteam decât să mă aștept la noi vărsări de sânge! (...) Doream să trăiesc o viață adevărată, în înțelegere și în iubire cu toată lumea; doar o astfel de viață este vrednică de un om. De aceea mă rugam la Dumnezeu și la toți sfinții să mă ferească de nelegiuirile oamenilor”.

În anul 1920, la trei luni după încheierea războiului și întoarcerea lui Dobrivoie pe tărâmurile natale, vizitează Mănăstirea Sfântului Naum de la Ohrida. Sta-rețul i-a îngăduit să petreacă aici șapte zile, dar când Dobrivoie i-a destăinuit intenția sa de a îmbrăca haina monahală și de a se statornici în acest sfânt locaș, acesta i-a răspuns: „Ești prea mândru, ai prea multe decorații, ai făcut și școală, mai ești bogat pe deasupra. Ești

aspru și nestăpânit. Cum și când crezi tu că te vei liniști? Cum o să faci ascultare? Cum o să poți tu să fii sărac? Cum vei putea tu, cu felul tău de a fi, să trăiești cu înțelepciune și să te slobozești de trufie?”

În cele din urmă, a fost primit în obște. În primele zile i-a fost războită în fel și chip patima mândriei. L-au îmbrăcat în haine ponosite și i-au dat ca ascultare să păzească porcii mănăstirii. Când trebuia să dea drumul porcilor, frații din obște îi strigau: „Porcarule! Măi, porcarule! Numai de asta ești bun: să păzești porcii! De nimic altceva nu ești în stare!”

Ziua se ostenea cu porcii și vitele, iar noaptea și-o petrecea în rugăciune. „Făceam tot ce mi se spunea, mâncam ceea ce mi se dădea, mă gândeam la Dumnezeu și la mântuirea mea. În fiecare zi în inima mea creșteau bunătatea, smerenia și puterea... Mă simțeam ușor, fără griji și slobod ca pasărea cerului... Pentru mine a început atunci, cu adevărat, o viață nouă”.

După o vreme, fiind cuprins de nerăbdarea de a primi o ascultare mai apropiată de țelurile vieții duhovnicești îl rugă pe stareț să îi dea o altă sarcină. Ca pedeapsă că nu a făcut până la capăt ascultare și nu a așteptat ca starețul însuși să i-o schimbe, Dobrivoi a fost trimis să păzească nebunii aflați în grija mănăstirii – oameni cu probleme psihice sau care se aflau sub o înrâurire demonică. Mulți dintre ei, după un timp, se vindeau aici, în Mănăstirea Sfântului Naum, după ce luau parte la Sfântul Maslu, posteau, iar părinții din obște le citeau numeroase dezlegări și rugăciuni. Starețul Kalist povestea: „Îi trăgeam pe nebuni după mine peste tot, zi și noapte, și înduram destoinic zâmbetele ironice ale celor din jur. Cel mai rău era că nu puteam să mă rog așa cum îmi doream și cum ar fi trebuit”.

Pe frontul de la Salonic, Dobrivoie îl cunoscuse pe Sfântul Ierarh Nicolae Velimirovici, care în anul

1921 fusese înălțat la treapta de episcop. El l-a luat pe Dobrivoie ca să îi slujească pe post de secretar. Amintirile monahului Kalist despre vlădica Nicolae sunt impresionante și se constituie într-un portret memorabil, din care iriază darurile cu care îl împodobise Dumnezeu. Printre acestea, se remarcă râvna pentru tot lucrul dumnezeiesc și darul străvederii. Mărturișește părintele Kalist: „Era cel mai școlit episcop al nostru din acea vreme. Nici până astăzi nu s-a găsit unul mai bun decât el și pentru multă vreme nici n-o să se găsească. Era un mare duhovnic, cu studii în Anglia, un om cunoscut aproape în întreaga lume. (...) Îl ascultam cu smerenie, din toată inima. În timpul zilei făceam ordine în cărțile bisericești, apoi pregăteam colete și le duceam la poștă. Seara, în camera lui și alături de el, citeam psalmii și rugăciunile și abia după aceea mergeam la culcare. El rămânea în continuare să lucreze. Până noaptea târziu se vedea lumina aprinsă în camera lui. Când mă sculam devreme, băgam de seamă că lumina tot aprinsă era și îl auzeam plimbându-se, tușind. Pentru mine, cel lipsit de experiență, el era un om extraordinar, straniu. Se uita la om cumva dintr-o parte; pătrundea cu privirea până în adâncul sufletului. Noi toți eram conștienți că el ne cunoaște gândurile chiar înainte de a-i da răspuns la întrebarea pe care ne-o pune. Eram zi de zi în preajma lui și mi-am dat seama că de acolo, din camera în care stătea, știa tot ce se întâmplă la mănăstire, în oraș, ba chiar și mai departe”.

Sfântul Nicolae Velimirovici îl va asista (și însoți) pe Dobrivoie într-o nevoie aspră: un post negru, de șaisprezece zile, însoțit de multe metanii și rugăciuni. La începutul acestei încercări deosebite, vlădica i-a spus ucenicului său: „Este ușor, Dobrivoie, să te lupți cu oamenii și să rabzi când trebuie. Dar acum te vei

lua la trântă cu tine, voința ta ți-o vei pune la probă și o vei oțeli. Ține minte aceasta: în fața trupului lor miliarde de oameni tremură, îl răsfată, i se supun. Pregătește-te!”

Înainte de a fi primit în cinul monahal, Sfântul Ierarh Nicolae Velimirovici i-a încercat lui Dobrivoie virtutea smereniei. Într-o zi un călugăr de care Dobrivoie se simțea apropiat sufletește l-a chemat în mijlocul curții și, pe nepregătite, i-a tras cu putere o palmă. „Fără să înțeleg de ce face acest lucru, dar și fără să mă străduiesc prea mult să o fac, i-am întins și celălalt obraz. Nu m-a lovit și a doua oară. Nu eram supărat. Nici rușinat. Chiar când am vrut să-l întreb de ce face asta, am băgat de seamă că monahii, preoții, argații stăteau și se uitau la noi, care pe la ferestre, care pe după ziduri”. La ceasul după-amiezii, trecând pe lângă episcopul Nicolae, acesta l-a privit blând, l-a chemat la sine și i-a spus zâmbind: „Dobrivoie, du-te îndată la stareț și spune-i să-ți pregătească veșmintele pentru călugărie. Apoi spală-te, piaptână-te, fii gata să arunci pentru totdeauna aceste straie de pe tine!” La vremea slujbei, vlădica i-a întrebat pe frații întru Hristos adunați în biserică dacă Dobrivoie este vrednic să fie făcut călugăr. Părinții și credincioșii i-au răspuns ca un singur om: „Vrednic este!” Astfel, Dobrivoie Milunovici a devenit monahul Kalist.

Pe parcursul îndelungatei sale vieți, părintele Kalist a dus, în mai multe rânduri, viață sihăstrească, exersându-se în apriga luptă cu propriile patimi. Își împușinase hrana și se ruga ore în șir, iar într-o zi, „în zori, dintr-o dată, peste mine a coborât o lumină cerească, care m-a învăluit întru totul, împrăștiind toate amintirile și toate dorințele. M-a umplut de o fericire de nedescris și de o bucurie nemaitrăită până atunci.

Eram fericit că mă aflu acolo, pe acel munte, chiar în acel loc, cu totul singur”.

Cum petrecea el în pustie? „La început mă rugam toată noaptea, după aceea câte trei sau patru ore. Omul duhovnicesc, retras în singurătate, nu are cu cine să vorbească, și acesta este un motiv să se roage neîncetat. M-am rugat până am simțit căldură și bucurie în inimă. Restul timpului îl petreceam în lectură și cugetare, iar peste zi făceam cruciulițe de lemn, citeam *Noul Legământ*, *Psaltirea* și alte cărți duhovnicești”. Își împușinase drastic orele de somn. Se hrănea doar cu ceea ce îi dăruia natura. A viețuit săptămâni întregi fără pâine sau mâncare gătită.

Cu binecuvântarea Sfântului Nicolae, a pustnicit doi ani în Munții Petrinski. Acolo a avut o vedenie dumnezeiască, în care se făcea că Iugoslavia și Serbia vor fi cotate de comuniști, iar vlădica Nicolae va fi nevoit să plece într-o țară îndepărtată, unde, în cele din urmă, își va afla sfârșitul. Nu peste multă vreme, vedenia sa s-a adeverit.

În 1924, s-a mutat pe insula de pe lacul Prespa, care era populată cu foarte mulți șerpi. Aici hrana o reprezentau, de obicei, niște rădăcini amare la gust. După alți doi ani de sihăstrie, vlădica Nicolae îl cheamă la Mănăstirea Ohrida, unde îl hirotonește diacon și îl însărcinează să ridice din temelii sau să renoveze câteva mănăstiri din eparhie. În ținutul Trebiški zidește o mănăstire. Acel teritoriu era sub stăpânirea unui haiduc albanez, Alia, care se lăudase că îi va veni de hac monahului Kalist. Dumnezeu a rânduit ca, într-o bună zi, lucrurile să se petreacă exact pe dos: părintele Kalist l-a găsit pe Alia în pădure. I-a cruțat viața și, din acea clipă, Alia nu a mai căutat să îl omoare.

Părintele Kalist a viețuit în eparhia Ohridei până în anul 1939, când a plecat la Jicea. Va trăi aici un an

de zile, apoi se va muta la Mănăstirea Rudenița. Viața sa a fost greu încercată și în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial. Odată un cetnik, al cărui șef era Kosta Pecianaț, l-a snopit în bătaie, vrând să îl prade de puținele bunuri pe care acesta le avea. Aflând Kosta Pecianaț, a ordonat ca tâlharul să fie împușcat, dar părintele Kalist a căzut în genunchi dinaintea lui, implorându-l să îi cruțe viața celui care îl chinuse. Tot în timpul războiului l-au căutat partizanii comuniști, iar după încheierea lui un alt comunist a vrut să îl omoare și l-a amenințat că în noul stat „nu e loc pentru Dumnezeu și popi”.

Elocventă pentru caracterul dârz al părintelui Kalist este și ancheta la care l-a supus UBA (securitatea comunistă iugoslavă) pentru că îl suspecta că are legături cu cetnicii. După ce s-au scurs cele nouă ore de anchetă, părintele Kalist le-a strigat: „Destul cu chinul. Nu sunt vinovat, nu vreau să vă mai răspund”. Cel care ordona ancheta a pus mâna pe un pistol și a răcnit la părintele: „Aici eu hotărâsc! Știi că eu pot să te condamn și să te execut pe loc?” Monahul Kalist i-a răspuns, fără pic de frică: „Cine ești tu ca să mă judeci? Și ce putere ai ca să mă omori? Minți când spui că poți să faci asta! Îndrăznește să faci asta!”

Tremurând de enervare, anchetatorul a continuat: „Ești conștient, măi popă, de ceea ce ai spus?” Răspunsul a venit îndată: „Sunt conștient de tot. Iar tu să știi asta: Nu recunosc decât judecata lui Hristos. Dacă El îngăduie, doar atunci poți să mă omori. Aruncă fierăntania aia din mână!” Sfârșindu-și cuvintele, părintele Kalist s-a ridicat și a vrut să părăsească odaia în care îl anchetaseră. L-au luat forțat și l-au dus înapoi. Anchetatorul-șef i-a mai spus doar atât: „Starețule, niciodată nu te voi mai deranja. Într-adevăr, tu crezi în Dumnezeu! Nu te temi de moarte!”

„Iubiți-vă și voi între voi, și luptați!”

Monahul Kalist și-a păstrat caracterul dârz până la sfârșitul vieții. În anii '90, i se plângea unui ucenic: „Of, cum sunteți voi, tinerii sârbi, astăzi? Nu sunteți buni de nimic! Eu și acum, la vârsta aceasta (pe atunci era trecut bine de 90 de ani), aș lua o pușcă și aș apăra Kosovo!”

Părintele Kalist a viețuit optsprezece ani în Mănăstirea Rudenița. Prin predicile și sfaturile sale duhovnicești îi călăuzea pe creștinii care îl cercetau, însetați de cuvânt dumnezeiesc. În toată această perioadă a renovat bisericile din satele Ratai și Stanișinaț. În toamna anului 1982 s-a întors la Mănăstirea Jicea, unde, pe 12 aprilie 1991, a trecut la cele veșnice. A fost înmormântat în cimitirul Mănăstirii Jicea. Pentru starețul Kalist, ca pentru orice creștin autentic, nu exista moartea. Le mărturisea ucenicilor săi: „Când va veni moartea, ea mă va despărți de lumea aceasta, dar nu mă va nimici, pentru că un creștin trăiește veșnic la Domnul său. Voi trece dintr-o lume în alta, dintr-o viață în altă viață, dar, cum n-am murit încă, nu știu în amănunt cum va fi aceasta. De aceea, deși sunt încredințat că moartea a fost biruită, mă și tem puțin de taina ei”.

Potrivit mărturiei credincioșilor care i-au vecheat ultimele clipe, înainte de a pleca, în pace, la Domnul, a simțit puternic prezența Sa. Părintele Kalist i-a privit pe cei adunați în jurul său, pe fiecare în parte, și le-a spus: „Ne iubește!... Și eu vă iubesc. Iubiți-vă și voi între voi, și luptați!”³⁶

³⁶ Sfântul Nicolae Velimirovici, *Suta de capete de la Liubostinia*, Editura Sophia/Editura Cartea Ortodoxă, 2009, pp. 82-100.

Patriarhul Pavle al Serbiei:

„Al nostru este a ne strădui să fim cu adevărat Oameni, pregătiți să rămânem oile lui Hristos și printre lupi”

Preafericitul Pavle iradia sfințenie. Spiritul de jertfă, dăruirea sa extraordinară pentru toți oamenii – indiferent de etnie, condiție socială sau apartenență religioasă – a născut în inima poporului sârb, credincios, o evlavie sinceră și credința fermă că Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Sârbe a fost un bineplăcut al lui Dumnezeu. O „icoană călătoare”, gata ori-când să pornească degrabă acolo unde era mai multă nevoie să aline suferința. Preafericitul Pavle a fost un ierarh al Bisericii care și-a păstrat simplitatea structurală, deși a urmat studii înalte de teologie și a avut prilejul să îi cunoască pe mai-marii politici ai lumii și să stea, o vreme, în vecinătatea lor. A făcut din votul călugăresc al sărăciei un adevărat și exemplar stil de viață.

Primii pași în viață... și primele încercări

Micul Goiko Stoicevici a apărut pe lume în ziua praznicului Tăierii Capului Sfântului Ioan Botezătorul, pe 11 septembrie 1914. Pentru un creștin, evenimentele ce par rodul întâmplării ascund rațiuni dumnezeiești. Din ele, cel care le recunoaște poate extrage înțelesuri esențiale pentru viața sa duhovnicească. De pildă, starețul Varsanufie de la Optina îi atrăgea atenția ucenicului său, Nikon Beliaev, că nu întâmplător acesta a fost tuns rasofor în ziua prăznuirii Sfințelor Agapia, Irina și Hionia. Ele întrupau virtuțile pe care trebuie să le agonisească, de-a lungul vieții, monahul: dragostea (Agapia), pacea (Irina) și curăția aidoma zăpezii (Hionia). Cuviosul Varsanufie îl povățuia pe Nikon - ultimul duhovnic al Optinei, din tradiția

vestiților stareți -, arătându-i înlănțuirea cauzală dintre cele trei virtuți: „Dacă vei avea dragoste în inimă, atunci nu-ți va lipsi nici pacea și într-o asemenea stare a inimii vei putea să te ocupi de rugăciune. Rugăciunea îți va curăța inima, încât vei putea atinge scopul suprem al tuturor nevoințelor – curăția inimii”.

În cazul lui Goiko, nașterea sa în ziua în care creștinii prăznuiesc Tăierea Capului Înaintemergătorului Domnului anticipa viața sa plină de încercări, dar și virtuțile și harismele de care s-a învrednicit de-a lungul îndelungatei sale existențe.

Din fragedă copilărie Goiko a avut de înfruntat greutățile vieții: sărăcia, singurătatea, neajunsurile traiului printre străini. Ștefan, tatăl său, după o perioadă petrecută la lucru în America, îmbolnăvindu-se de tuberculoză, revine acasă, unde avea să își dea obștescul sfârșit. Mama lui Goiko, Ana Stoicevici, s-a văzut astfel văduvă, purtând grija a doi orfani: Goiko și Dușan. Goiko avea trei ani, iar Dușan abia se născuse. După câțiva ani, Ana se va recăsători și va mai aduce pe lume două fete. La cea de-a cincea naștere, Ana păărăsește lumea cea stricăcioasă, pășind în Împărăția cea veșnică.

De obicei, pentru un om cele mai frumoase amintiri sunt cele din copilărie. De multe ori, dezamăgiți de viața de zi cu zi, ne refugiem în ambientul cald și protector al amintirilor care ne-au populat primii ani ai vieții: lipsiți de grijile prezentului, viața pe atunci ne apărea ca o nesfârșită, generoasă paletă de promisiuni și bucurii. Pentru micul Goiko lucrurile au stat pe dos: într-una din puținele amintiri despre tatăl lui se făcea că acesta zăcea neputincios în pat, iar o mătușă, Cristina, jelea amarnic la căpătâiul său.

Părinții lor trecând la Domnul, Goiko și fratele său, Dușan, au fost crescuți de bunica Draghina și de

mătușa lor, Senka. La maturitate, patriarhul Pavle va reînvia cu multă duiosie, din negura vremii, chipul mătușii sale: „Ea mi-a fost cu adevărat ca o mamă... așa că mi-aș dori ca atunci când voi muri s-o văd mai întâi pe mătușa mea și abia apoi pe ceilalți”.³⁷ Mătușa Senka s-a îngrijit să sădească în sufletele lui Goiko și Dușan dragostea și evlavia pentru Dumnezeu. Preafericitul Pavle își amintea peste timp: „Duminica mergeam la biserică, iar la școală ni se preda religia, așa că de mic am avut o simțire și-o practică creștină. Încă de atunci eram învățați rugăciunea «Tatăl nostru», dar cu totul altfel pricepe un orfan înțeleșul de «Tată cereșc», îl trăiește mult mai puternic... Mătușa ne îngrijea cu dragoste, dară când făceam vreo prostie ne mai pedepsea și cu nuiaua”.

Goiko a fost un copil bolnăvicios. Odată a fost la un pas de moarte, încât rudele sale i-au aprins o lumânare, gândind că zilele îi sunt pe sfârșite.

Anii de ucenicie

Finalizând clasele primare la școala din satul natal, bunica și mătușa au hotărât să îl trimită să studieze la liceul din Tuzla, unde locuia un unchi de-al său. Pe de o parte, Goiko era prea plăpând pentru muncile agricole, iar pe de alta manifestase de timpuriu înclinația spre studiu. Mai înainte de a pleca spre Tuzla, pe timpul verii bunica Draghina și mătușa Senka l-au trimis să cunoască viața de mănăstire. Mulți ani mai târziu, Patriarhul Pavle își va aminti: „Am petrecut acolo o lună de zile și, cu toate că nu puteam înțelege

³⁷ Iovan Ianici, *Să fim Oameni! Viața și cuvântul Patriarhului Pavel al Serbiei*, Editura Predania, 2011, p. 13 (traducere din limba sârbă de Ionuț și Sladjana Gurgu).

totul din slujbele bisericești, simțeam foarte aproape veacurile trecute și rugăciunile înaintașilor. Pentru mine, rugăciunile lor erau prezente, le simțeam până și suflarea, și bucuriile... Toate acestea mi s-au înfipt adânc în minte, deși pe atunci nici cu gândul nu gândeam că viitorul meu va fi legat de Biserică”.

Este admis, în anul 1925, la liceul din Tuzla. Aici va fi coleg și bun prieten cu „Meșa” (Mehmed) Selimovici, romancier iugoslav devenit celebru mai ales după apariția, în 1966, a romanului *Dervișul și moartea*. Rememorând anii de formare a personalității sale duhovnicești, Preafericitul Pavle spunea: „Locuiam la periferia Tuzlei și ne duceam traiul mulțumită unei vaci, pe care toți eram datori s-o ducem la păscut cu rândul, chiar cu prețul de-a lipsi de la școală sau de-a lăsa temele de-o parte. Unchiul meu era aspru, dar drept. I-a școlit pe toți copiii săi, asemenea și pe mine, și fiecare am terminat câte o facultate, iar unii și-au dat și doctoratul.”³⁸

Deși era pasionat de fizică, la încheierea studiilor liceale, în 1930, Goiko decide să se înscrie la seminarul din Saraievo: „Dorința familiei era să intru la Seminar, deși eu eram atras de fizică, pe care aveam s-o studiez în continuare, în special în timpul liber.” În anul 1936, Goiko este admis la Facultatea de Teologie din Belgrad, urmând, totodată, Liceul de băieți numărul 6 din Belgrad. Își va lua licența în teologie în 1942.

Vremurile istorice erau extrem de tulburi pentru poporul sârb. După intrarea Iugoslaviei în Cel De-Al Doilea Război Mondial, croații devin autonomi, prin crearea Statului Independent Croat, și declanșează o prigoană fără precedent împotriva sârbilor. Goiko este nevoit să se refugieze în Belgrad și, pentru a-și câștiga

³⁸ *Idem*, p. 14.

pâinea cea de toate zilele, să se angajeze muncitor în construcții: „Când am fugit la Belgrad în '41, am lucrat pe mai multe șantiere, și s-a întâmplat să-mi cadă o grindă pe picior și să-mi strivească degetul mare, în timp ce descărcam un camion. Apoi n-am mai putut lucra... După asta, în primăvara lui '42, colegul meu de școală, ieromonahul Elisei Popovici, m-a dus la Mănăstirea Sfânta Treime din Ovcear. Mănăstirea avea o bună așezare materială, așa încât își putea permite să mă hrănească și pe mine. Mi-au rânduit ascultări mai ușoare...”

În toamna anului 1941, de praznicul Nașterii Maicii Domnului, nemții bombardează Mănăstirea Sfânta Treime. În 1943, bulgarii – care primiseră, prin intermediul nemților, porțiuni extinse din Iugoslavia, inclusiv clisura Ovcear-Kablar, „Sfântul munte Sârbesc”, unde era așezată Mănăstirea Sfânta Treime – invadează mănăstirea și fac prăpăd în rândul monahilor. În urma bătăilor suferite, unii călugări mor, alții își pierd mințile. Fratele Goiko scapă cu ajutorul ieromonahului Pahomie Krali, care auzind că „vin bulgarii!” îl ia cu sine și se refugiază împreună într-o peșteră din apropierea vârfului Muntelui Ovcear.

Chemarea pentru viața monahală. Goiko devine Pavle

În 1942, în timpul luptelor din Slavonia moare Dușan, fratele lui Goiko. Nu peste multă vreme acesta devine învățător și profesor de religie în Bania Kovilicea. Le preda unor copii refugiați din Bosnia. El va trăi aici o minune care va decide, odată pentru totdeauna, cursul vieții sale. Reamintindu-și întâmplările de odinioară, Preafericitul Pavle povestea: „Într-o zi călduroasă de vară, prin 1944, noi, învățătorii, i-am scos pe copii la scăldat în Drina. Le-am arătat până unde

au voie să intre în apă, dar știți cum sunt copiii... Când mă uit, văd un băiat că înaintează în larg și nu mai are putere să se țină la suprafață. Am sărit imediat după el și l-am scos. L-am pus pe genunchi și i-am tras o mamă de bătaie... I-am spus: «Fiule, ai scăpat din Bosnia, tatăl și mama ți s-au prăpădit și-acum vrei să te îneci sub ochii noștri? Unde ți-e capul?» Îndată după asta m-am îmbolnăvit. Am făcut febră, am mers la control... Medicii îmi spun: tuberculoză!». I-au mai dat doar trei luni de viață.

Monahii l-au primit cu multă dragoste la Mănăstirea Vuian, însă i-au impus câteva restricții menite să ferească obștea de contaminarea cu înfricoșătoarea tuberculoză. Goiko se ruga, cu lacrimile șiroindu-i pe chip, în sfânta biserică, doar după încheierea slujbelor și nu mânca alături de ceilalți frați la trapeză. Rugăciunea îi era singurul neprețuit ajutor. Stând în singurătatea chiliei sale, Goiko a realizat că planurile sale de viitor (visul său de a-și întemeia o familie și de a deveni preot într-o parohie) se năruiseră. Bunul Dumnezeu i-a ascultat rugăciunile și l-a izbăvit pe robul său credincios de cumplita boală. În inima lui Goiko a încolțit dorința fierbinte de a se afierosi pe sine Domnului, îmbrăcând haina monahală.

Ca semn al dragostei față de frații săi întru Hristos, care își căutau mântuirea în Mănăstirea Vuian, Goiko sculptează în lemn o cruce pe care era înfățișată răstignirea Domnului și scrie pe spatele ei, în limba slavonă, cu litere încrustate: „Mănăstirii Vuian, pentru vindecare, dăruită de robul lui Dumnezeu, Goiko”.

În anul 1945, starețul Mănăstirii Vuian, egumenul Iulian Knejevici, este mutat la Mănăstirea Blagoveștenie. Îl vor însoți acolo trei frați, printre care și Goiko Stoicevici. Ne putem face o imagine fidelă des-

pre perioada petrecută de Goiko în acest sfânt așezământ citind însemnările fratelui Milisav, viitorul Arhimandrit Iovan Radosavlevici, viețuitor în acea vreme la Mănăstirea Blagoveștenie: „A sculptat în lemn cruci minunate, mai știa să repare și-o mulțime de lucruri, ceea ce prindea foarte bine în vremurile de sărăcie care au urmat războiului. Până și ceasurile se pricepea să le desfacă și să le pună la punct. Pe atunci nu prea se găsea încălțăminte, dar el nu se îngrijora din pricina asta, pentru că, dacă dădea peste-o pereche de pantofi vechi, fără tălpi, dar cu fețe cât de cât întregi, își făcea din ei o pereche de încălțări numai bune, folosind pentru tălpi cauciuc de la anvelope. Dacă nu găsea cauciuc, își potcovea încălțărilor cu lemn. Așa căpăta pantofi călduroși, cu care trecea iarna. Ca să nu se îmbolnăvească de plămâni, boală pentru care nu era leac pe atunci, a fost nevoit să stea liniștit în pat, zăcând din pricina febrei ridicate, care l-a chinuit vreme de 20 de ani. Iar ca să petreacă cu folos timpul ăsta, și-a făcut un analog pe care îl sprijinea de pat și putea citi astfel stând culcat. Citea mult și repede. Avea o mulțime de reviste eparhiale luate de la biblioteca mănăstirii, precum și multe alte cărți de folos.”³⁹ Goiko le împărțea din cele citite fraților săi de mănăstire mai puțin școliți.

O întâmplare elocventă, survenită în 1946, ne ajută să ne facem o opinie adecvată despre cultura profundă pe care deja și-o agonisise tânărul Goiko. Un milițian cu convingeri comuniste a sosit în Mănăstirea Blagoveștenie și a început să îl îndoctrineze pe Goiko, vorbindu-i plin de patos despre Marx și Engels și zugrăvindu-i comunismul ca pe o veritabilă și „nouă soluție de orânduire socială”. Goiko l-a ascultat politicos, apoi a început să-i expună milițianului viziunea

³⁹ *Idem*, p. 23.

marxist-leninistă, relevându-i aspecte ascunse, care țineau de micile detalii. Dându-și seama că interlocutorul său cunoaște în profunzime doctrina marxistă, milițianul a răbufnit plin de mânie: „Pe tine ar trebui să te împușcăm! Văd că știi foarte bine toate astea, dar nu vrei să le pui în practică...”

În 1948, Goiko se învrednicește de „îngerescul chip” și primește un nou nume: Pavel. Sfântul Apostol convertit pe drumul Damascului îi va fi pentru tot restul vieții model de trăire și de propovăduire a învățaturii Domnului nostru Iisus Hristos.

În 1949, obștea monahului Pavle s-a mutat la Mănăstirea Racea. Încă din 1946 începuse pătimirea Bisericii Sârbești: în acest an puterea comunistă promulgă „Legea reformei agrare și a colonizării”, prin care Bisericii îi sunt luate aproximativ 70.000 de ha de pământ arabil și de pădure.

În aceste vremuri de cernere, monahul Pavle se frământa să găsească răspunsul la întrebarea de ce Dumnezeu îngăduise instaurarea orânduirii comunist-atee. Va mărturisi mulți ani mai târziu: „Parcă se lucra în chip silnic ceva nefiresc, ce ducea la o sfâșiere nu numai între noi, ci și în lăuntrul sufletelor noastre. Îmi era greu să înțeleg această nouă lovitură ca fiind voia lui Dumnezeu, sau poate nu reușeam să mă împac cu ea. Mi se părea că trăim mari ispite, care trebuie întâmpinate cu mare tărie duhovnicească. Nimic altceva nu se putea împotrivi acestei orânduirii, care supraveghea toată viața publică, ba chiar și viața personală a oamenilor”.

În acest context, viitorul patriarh surprinde consecința nocivă a procesului industrializării forțate, întreprinse de regimul comunist: descreștinarea Serbiei și schimbarea ethosului tradițional sârbesc (observații

care, mutatis mutandis, sunt valabile și pentru societatea românească de ieri și de astăzi): „De la poalele Tarei și până pe malurile Drinei, în primii ani după război, poporul rămăsese credincios Bisericii, iar la mănăstiri nu veneau doar de praznice și doar bătrânii, ci și mulți tineri. Așa au mers lucrurile până când au început să se ridice fabrici, iar tinerii au fost atrași să părăsească satele și să se mute la oraș. Cred că acesta a fost începutul marilor schimbări în viața și obiceiurile – chiar și cele duhovnicești – ale poporului nostru de la țară.”⁴⁰

În timpul liber, între ascultările monahale, ierodiaconul Pavle le ținea fraților săi întru Hristos prelegeri din Vechiul și Noul Testament, din Liturgică și Istoria bisericească și națională. Pavle se remarcă în obștea mănăstirii prin smerenia sa aleasă și prin grija veghetoare față de semenii aflați în lipsuri și încercări. Astfel, într-o iarnă, văzând, cu uimire, că micul Dimitrie Blagoievici mergea în picioarele goale prin brumă spre școala din satul Racea, i-a confecționat o pereche de încălțări din materialele pe care le-a avut la îndemână: din niște scândurele de lemn a încropit tălpile și din cauciuc de la anvelope, fețele.

În anul școlar 1950-1951, Patriarhia din Belgrad îl numește pe Pavle suplinitor la Seminarul de la Prizren. În 1954, Sfântul Sinod îl trimite la Atena, pentru a-și aprofunda studiile de Vechiul și Noul Testament și de Liturgică. Tot în 1954 este hirotonit ieromonah și, nu peste multă vreme, este făcut protosinghel. Conștiinciozitatea și evlavია sa deosebită îi impresionează pe colegii și profesorii săi greci. Când, în 1956, Arhiepiscopul elen Dorothei vizitează Patriarhia din Belgrad, le mărturisește înalților ierarhi sârbi: „Nu aveți

⁴⁰ *Idem*, p. 27.

a vă îngriji de viitorii episcopi, atâta vreme cât aveți călugări precum părintele Pavle!”.

„Pe acest episcop, teolog cu înalte școli, îl vedeam cățărât pe scară, reparând acoperișuri de biserici sau chilii monahale...”

Cuvintele arhiepiscopului grec aveau să se adeverească în anul 1957, când ieromonahul Pavle a primit rangul de arhimandrit, iar pe 29 mai Sinodul Arhieresc al Bisericii Ortodoxe Sârbe l-a numit episcop al Eparhiei de Ras-Prizren. Preasfințitul Pavle va păștori aici vreme de treizeci și trei de ani. În aceste ținuturi – Kosovo și Metohia – va avea multe de îndurat, în special din partea populației albaneze: jigniri, lovituri, șicane felurite.

Într-o scrisoare pe care o trimite în ianuarie 1981 Sfântului Sinod, Preasfințitul Pavle scrie: „În Prizren, când preoții prohodesc morții, trec pe lângă școli, mai ales pe lângă Școala Pedagogică, elevii strigă lucruri necuviincioase și înjurături, iar câteodată aruncă cu pietre”.

Patriarhul Pavle va rememora mai târziu acei ani de neconținute încercări: „Am fost prevenit să am grijă cu declarațiile pe care le trimiteam regulat către Sfântul Sinod, pentru că ele ajungeau și în mâna reprezentanților statului... Dar nouă ne era din ce în ce mai limpede că undeva anume se hotărâse ca provincia Kosovo și Metohia să nu mai fie ale sârbilor”.

Dispoziția sa lăuntrică, de permanentă jertfelnicie pentru aproapele său, și stilul său simplu de viață lăsau o pecete indelebilă în inimile cunoscuților Preasfințitului Pavle. Istoricul de artă Jivorad Stoikovici își amintește: „Prin cea mai întinsă eparhie sârbească, el călătorea singur, așa cum niciun țăran gospodar nu merge azi pe acest pământ... De la Prizren la Belgrad nu

o dată călătoria în vagoane fără geamuri, cu zăpadă pe scaune... Pe acest episcop, teolog cu înalte școli, îl vedeam cățărând pe scară, reparând acoperișuri de biserică sau chilii monahale, iar reședința sa episcopală nu era vreun conac, ci o chilie fără telefon și fără secretar personal, cu o mașină de scris pe birou la care scria singur înștiințări, acte, scrisori...”

Episcopul avea o grijă părintească față de toți elevii Seminarului din Prizren: își împărțea salariul elevilor săraci, le repara încălțările sau le peticea hainele. Când grijile cotidiene nu îi îngăduiau să discute multă vreme cu seminariștii, găsea prilejul să-l întrebe pe fiecare în parte: „Cum îți este, măi copile?”

Celor intrigați de faptul că Preasfințitul Pavle se ostenea atât de mult, stăpânind meserii atât de diverse, le răspundea: „Unii spun că episcopul n-ar trebui să repare țiglele de pe acoperiș, că n-ar trebui să muncească... De parcă munca ar fi rușinoasă! Nu munca umilește pe om, ci viața păcătoasă și plină de răutate... Așa că, dacă Mântuitorul a putut lucra ca tâmplar cu mâinile Sale, de ce n-aș putea și eu? Dacă pe El nu L-a umilit munca, nu mă va umili nici pe mine.”⁴¹

„Programul nostru este Evanghelia”

În 1990, la vârsta de 76 de ani, Episcopul Pavle devine patriarh al Serbiei. Această alegere l-a luat prin surprindere. Peste ani, va mărturisi: „Mi-am venit în fire abia după ce am înțeles că primirea celui mai înalt cin nu înseamnă a fi stăpânul cuiva, ci a fi întâiul în slujirea și îngrijirea celorlalți”.

În „Cuvântul la întronizare”, Sfinția Sa Pavle le-a spus celor prezenți: „Așezându-ne în tronul Sfântului Sava ca cel de-al 44-lea patriarh al Serbiei, nu avem

⁴¹ *Idem*, p. 36.

niciun program anume de făptuiri arhieresti. Programul nostru este Evanghelia, Buna Vestire a lui Hristos în mijlocul nostru și a Împărăției lui Dumnezeu în noi – în măsura în care o primim cu credință și cu dragoste”.

În discursurile patriarhului Pavle întâlnim o idee recurentă: „Datori suntem să ne purtăm ca Oameni și în cele mai grele împrejurări. Nu este pricină, nici națională, nici personală, care ar putea să ne îndreptățească a fi neoameni”. Atât de mult circula această deviză în rândul credincioșilor sârbi, încât o cunoșteau și copiii, care l-au denumit, plini de dragoste, „Patriarhul Pavle-Să Fim-Oameni”.

El însuși întrupa virtutea omeniei: odată, în timpul războiului care izbucnise în 1991, stând în reședința Patriarhiei, a văzut mai mulți refugiați care îndurau ploaia nemiloasă. A ieșit la ei și i-a rugat să poftescă înăuntru. Cineva din anturajul său i-a atras atenția că în grupul refugiaților ar fi putut să se strecoare vreun individ care i-ar fi putut face rău. Patriarhul i-a răspuns: „Dar cum oare aș fi dormit eu sus la căldură, iar acei copii să stea afară în ploaie?”.

În interviurile și predicile sale Preafericitul Pavle s-a declarat de multe ori împotriva lăcomiei consumériste, a opulenței care a acaparat lumea întregă. Mărturisirea: „Dacă aș avea vreme, și Dumnezeu cel Înviat mi-e martor, m-aș duce în fața bisericilor, spitalelor, chiar și a restaurantelor luxoase și aș cerși pentru frații, surorile și copiii noștri aflați în încercări. Fiecare din noi ar trebui, într-un mod activ, să rușineze toată acea lăcomie disprețuitoare ce domnește în atâtea locuri publice, nu doar să ne plângem și să deznădăjduim pentru că obrăznicia amară stăpânește peste tot în jurul nostru”.

S-ar putea spune că votul călugăresc al sărăciei de bunăvoie devenise pentru Patriarhul Pavle un adevărat stil de viață: se întreținea doar dintr-o pensie modestă, primită de la Episcopia de Ras-Prizren (banii care îi prisoseau îi împărțea refugiaților și celor nevoiași), își cosea singur hainele și își repara pantofii.

Poporul sârb îl iubea, socotindu-l încă din timpul vieții un sfânt, un bineplăcut slujitor al Domnului. Când preoții îi pomeneau la Sfânta Liturghie numele, credincioșii își făceau semnul crucii cu adâncă evlavie, iar când își făcea apariția – potrivit mărturiei biografului său, Iovan Ianici – „în popor se simțea o înflăcărare aparte, o mare bucurie duhovnicească, în urma căreia mulți începeau să plângă”.

În toate cele se așeza pe sine mai prejos de semenii săi. Când primea pânză nouă pentru rasă, o păstra și i-o dăruia unui preot sau monah sărac. Într-o bună zi, l-a vizitat la patriarhie verișoara sa, Aghița, care, văzându-l îmbrăcat în aceeași rasă, l-a întrebat: „Ce fel de patriarh ești tu, dacă ai numai o rasă?”. Acesta i-a răspuns: „La ce-mi trebuie mai multe? Doar nu pot să îmbrac două deodată!”.

Într-o altă zi, întorcându-se cu tramvaiul la Patriarhie, un călător l-a recunoscut și a început să strige: „Iată-l pe patriarh!” Apoi s-a îndreptat grăbit spre el, să primească binecuvântare. Călătorul a fost imediat urmat de mulți alții, iar în tramvai s-a produs o îmbulzeală de nedescris: toți doreau să fie binecuvântați de patriarhul Pavle. Ca să reinstaureze ordinea, vatmanul a oprit tramvaiul, le-a cerut călătorilor să coboare, rămânând în vehicol doar patriarhul. A deschis o singură ușă și i-a invitat pe călători: „Acum intrați pe rând, unul câte unul...”. Stând cuviincios la rând, au primit toți binecuvântarea mult-dorită.

Umorul constituia o trăsătură aparte a personalității patriarhului Pavle. Odată, întrunindu-se Sfântul Sinod al Bisericii Sârbe, a văzut adunate la un loc o mulțime de automobile negre, luxoase. L-a întrebat nedumerit pe preotul care îl conducea: „Ale cui sunt mașinile astea luxoase?” Preotul i-a răspuns: „Ale episcopilor noștri, Sfinția Voastră; au venit cu ele la Sinod”. Plin de uimire, Preafericitul Pavle a continuat: „O, Doamne, cine știe ce-ar mai fi condus dacă n-ar fi depus votul sărăciei!”.

Altădată, un celebru fotoreporter, Vișan Vișanovici, a sosit la patriarhie pentru a-i face o serie de fotografii. Vișan, fiind ateu, nu cunoștea formulele de protocol, așa că i s-a adresat Preafericitului astfel: „Lumina voastră...”. Patriarhul Pavle i-a răspuns îndată: „Dacă tot sunt lumină, la ce-ți mai trebuie blițul?”.

După alegerea sa ca patriarh, unul dintre contracandidații săi, Episcopul Ștefan al Jicei, avea să declare: „Pentru întâia dată în istoria Bisericii Ortodoxe Sârbe am întrebuințat tradiția apostolică (a tragerii la sorti) în alegerea patriarhului și, după cum vedeți, a fost foarte folositoare. Am plâns de bucurie, căci cel mai sfânt, cel mai bun, cel mai rugător dintre noi a ajuns în scaunul Sfântului Sava. Venirea sa în fruntea Bisericii Ortodoxe Sârbe, în aceste vremuri când rugăciunea s-a rărit, dar nevoia de rugăciune a crescut, este vădirea voinții Sfântului Duh ca Biserica Sfântului Sava să se întărească mai mult duhovnicește”.

Pătîmind împreună cu poporul sârb

Pavle, întâi-stătătorul Bisericii Sârbe, a condus-o în vremuri de cumpănă: țara era pustiită de războiul civil, din trupul ei fuseseră desprinse Kosovo și Metohia, albanezii îi prigoneau în fel și chip pe sârbii creștini. Pavle a participat trup și suflet la pătimirile

poporului său. În 1993, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Sârbe, sub conducerea sa, a semnat și înaintat un „Apel la omenie” către Consiliul de Securitate al Națiunilor Unite „pentru a ridica fără întârziere sancțiunile economice, embargoul și izolarea poporului sârb din Republica Federală Iugoslavia (Serbia și Muntenegru), izolare care nu are precedent în istorie, căci sancțiunile și embargoul, așa cum sunt aplicate, chiar dacă ne referim numai la materia primă necesară producției medicamentelor, au transformat o țară întregă într-un imens lagăr de concentrare sau ghetou și un întreg popor într-o masă de condamnați, de la copilul din pânțelele mamei până la bătrânul aflat în pragul morții.”⁴²

Preasfințitul Pavle slujise vreme de 44 de ani în Kosovo și Metohia, ca episcop de Ras-Prizren. De aceea, din luna iunie a anului 1999 – când armata și poliția sârbă s-au retras din Kosovo și Metohia, fiind înlocuite cu trupe internaționale, moment care marchează începutul unor pătămiri teribile îndurate de creștinii sârbi – patriarhul Pavle a început să se roage zilnic pentru aceștia, compunând rugăciuni speciale pe care toți slujitorii Domnului din Biserica Ortodoxă Sârbă le citeau în timpul Sfintei Liturghii. Astfel, la Ectenia mare se rugau: „Pentru ca Domnul Dumnezeu nostru să trimită mila și ocrotirea Sa poporului nostru ortodox păcătos și pătimitor, pentru cei muceniciți, prizoniți, chinuiți: bărbați, femei și copii, pentru păzirea bisericilor și a mănăstirilor ortodoxe, a familiilor și caselor din Kosovo și Metohia, Domnului să ne rugăm. Doamne miluiește!”

Ca patriarh și-a urmat programul călugăresc de viețuire: dormea într-un pat simplu, din scânduri, fără

⁴² *Idem*, p. 100.

pernă, se trezea în fiecare dimineață la ora 4.00, își citea rugăciunile din pravila monahală, iar la ora 6.00 se îndrepta spre Paraclisul Sfântul Simeon Izvorătorul de mir, care se găsea în Palatul Patriarhiei, și începea să săvârșească Sfânta Liturghie. La liturghiile slujite de Preafericitul Pavle participau foarte mulți oameni. Acestea durau o perioadă lungă, fiindcă patriarhul îi pomenea pe toți care îi solicitau mijlocirea la Dumnezeu, pe toți oamenii oropsiți de care avea știință.

Patriarhul Pavle a contribuit semnificativ la refacerea comuniunii canonice dintre Patriarhia Moscovei și Biserica Ortodoxă Rusă din afara granițelor. Deși împlinise 91 de ani, a întreprins mai multe călătorii misionare în Australia și a luptat să refacă unitatea între membrii dezbinați ai diasporei sârbe. În călătoriile sale îl însoțeau, negreșit, Sfânta Scriptură și Cartea de rugăciuni.

Duminică, 15 noiembrie 2009, la ora 10.45, Patriarhul Pavle a trecut, cu pace, la Domnul. Ieromonahul Metodie i-a fost alături în ultima perioadă a vieții. El își va aminti mai târziu: „În ultima vreme, patriarhul ținea tot timpul ochii închiși, dar auzea totul. Când i-am citit rugăciunile pentru împărtășanie, a deschis ochii și s-a uitat drept în ochii mei. M-a auzit și când l-am întrebat: «Sfinția Voastră, vreți să vă împărtășiți?» A răspuns în șoaptă: «Vreau... Domnul să ajute... Domnul să binecuvinteze!» S-a împărtășit ca niciodată în acel an și jumătate, cât stătuse pe patul spitalului. Atât de împăcat, de liniștit. Totul arăta că va fi ultima împărtășanie. Mi s-a părut că și el știe acest lucru. A închis ochii și nu i-a mai deschis până ce-a murit. Am plecat să slujesc Sfânta Liturghie. Când am terminat, mi-am dat odăjdiiile jos și m-am întors la ușa apartamentului său. Atunci el a murit. Parcă așteptase să se sfârșească Liturghia.”

La înmormântarea rămășițelor sale pământești, în Belgrad, au luat parte în jur de un milion de oameni.

Cuvinte duhovnicești culese de la Patriarhul Pavle

Primul nostru gând la începutul fiecărei zile și fiecărei lucrări să fie gândul la Dumnezeu. Și primul nostru cuvânt la începutul fiecărei zile și fiecărei lucrări să fie cuvântul de slavă și mulțumire către El, Dumnezeu Unul în Treime, Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt.

Dacă ne-am ține cu toții de dragoste, acest pământ ar fi rai. Măcar dacă ne-am ține de ceva mai mic decât dragostea – căci dragostea este legătura desăvârșirii – măcar dacă ne-am ține de principiul „ceea ce vă doriți vouă, aceea să faceți altora, iar ceea ce nu vă doriți vouă, nu faceți nici altora” – atunci vom vedea că pământul, chiar dacă n-ar fi un rai, totuși ar fi mai aproape de rai.

Cu cât mai mare este treapta pe care te afli în Biserică, cu atât mai mult trebuie să slujești. Numai stăpânii lumești conduc – dar în Biserică se slujește.

Dragostea față de vrăjmași este să gândești că acela nu știe ce face și că, din pricina răutăților pe care le săvârșește, cea mai mare pagubă și-o face luiși și poporului său.

Noi, creștinii, niciodată nu putem îndreptăți un război de cucerire, nu putem încălca libertatea și răpi avutul altora. Iar ca să ne apărăm neatârnarea, credința și vetrele noastre, asta este datorie.

Vitejie înseamnă a te apăra pe tine de vrăjmași, iar omenie înseamnă a-l apăra pe vrăjmaș de tine.

Dumnezeu ne cuvântează prin Sfânta Scriptură, iar noi îi răspundem prin rugăciune.

Al nostru este a ne strădui să fim cu adevărat Oameni, pregătiți să rămânem oile lui Hristos și printre lupi. Dumnezeu ne trimite lupii ca să-i iubim și pe ei, pentru ca și ei, văzând viața și credința noastră, să-și dorească să ajungă oi ale lui Hristos. Dar, în orice caz, cel mai important e ca noi să nu ajungem lupi. Acest gând ne va ține și trupește, și sufletește. Iar dacă va trebui să pierim, să pierim ca Oameni. Ca neoameni să nu primim nici să trăim, nici să murim.

Iată un sfat bun pe care și noi să-l urmărim: nu trebuie să ne temem de nimic, afară de păcat – pentru că numai păcatul ne îndepărtează de Domnul și aduce tulburare sufletului nostru! Iar când vom avea pace cu Dumnezeu, vom avea pace și-n suflet, și cu această pace vom trăi și-n familie, și-n lume și de nimic atunci nu ne vom teme!

Cu cât vom trăi mai mult după poruncile lui Dumnezeu și vom împlini îndemnurile evanghelice, vom fi din ce în ce mai vii, vom avea mai multă ființă și esență, adică vom fi din ce în ce mai aproape de Dumnezeu. Dumnezeu va fi în noi și noi într-însul. Așa se cuvine a ne strădui.

În această lume se duce o luptă între bine și rău, între Dumnezeu și diavol, Hristos și antihrist. În această luptă fiecare trebuie să se găsească într-o tabără sau alta. Noi creștinii trebuie să fim întotdeauna de partea binelui, de partea lui Hristos.

Nu lăsa să fii biruit de rău, ci biruiește răul cu binele!

Adevărul, dreptatea și dragostea sunt mai puternice decât neadevărul, nedreptatea și ura.

Adesea ceea ce ne apare cu neputință cu ajutorul lui Dumnezeu ajunge să fie mai ușor și mai simplu.

Trebuie să năzuim spre a fi din ce în ce mai aproape de Dumnezeu, și atunci vom fi mai aproape unii de alții.

Întreaga lume nu prețuiește cât prețuiește un singur suflet al unui om.

Să ne ferim de neoameni, dar și mai mult să ne ferim să nu ajungem noi neoameni!

Creștinismul nu propovăduiește pasivitatea. Trebuie să luptăm, dar în acea luptă nu trebuie să uităm de cinste și obraz.

Să nu uităm: Hristos a biruit prin cruce minciuna și moartea, iar biruința binelui, luminii și dragostei a pecetluit-o cu Învierea – a Lui și a noastră.

PARTEA A TREIA

Sfinți și cuvioși din Rusia

Sfântul Ambrozie de la Optina și dragostea jertfelnică pentru semenii

Mănăstirea Optina (cunoscută și sub denumirea de „Sihăstria Optina” sau „Pustia Optina”) este situată în Rusia centrală, la o distanță de 15 km de orașul Kozelsk. S-a înălțat pe malul drept al râului Zizdra, fiind mărginită de o pădure de pini falnici, care înconjoară sfântul lăcaș, întinzându-se pe o distanță de mai mulți kilometri. Pelerinul însetat să primească un cuvânt mântuitor din gura sfințită a stareților care viețuiau aici putea ajunge la mănăstire pe mai multe căi: fie pe drumul poștal care ducea la Kaluga, fie dinspre Kozelsk, fie pe drumeagul străjuit de o parte și de alta de copaci, care îl conducea pe drumeț în orașul Likvin.

În secolele XIX și XX, pelerinii care poposeau la Optina erau fermecați de liniștea deosebită care domnea aici și de frumusețea aleasă a locurilor. Aveau sentimentul că au părăsit, pentru o vreme, volbura lumii. Liniștea creației lui Dumnezeu era mediul perfect pentru isihie: pentru liniștirea sufletului, cufundarea în sine și înălțarea minții la Dumnezeu. Era ca și cum sufletul omului împrăștiat în cele din afară, revenea, în sfârșit, la sine. Râul Zizdra, cu ape de argint, își urma rostul, unduind în matca sa. Pe malul opus mănăstirii, privirea pelerinului descoperea uimită o pajiște bogată, proaspătă, plină de flori fel de fel. Clădirile mănăstirii, zugrăvite în alb, cupolele albastre ale bisericilor ei, pe care tronau crucile aurii, completau armonios tabloul care se oferea generos privirii călătorului. Mănăstirea

era împrejmuită de un zid alb, din piatră, care avea o formă dreptunghiulară.

Pe atunci, în mănăstire erau patru biserici. Biserica cea mare, cu altare de o parte și de cealaltă, era închinată Intrării în Biserică a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu. Altarele erau dedicate Sfinților Nicolae și Pafnutie, Făcătorul de minuni de la Borovsk. În apropierea Bisericii Intrării, undeva în dreapta, se afla Biserica Icoanei de la Kazan a Maicii Domnului. La miazănoapte de Biserica Intrării era Biserica Sfintei Maria Egipteanca, care și ea avea altare laterale (unul dedicat Sfintei și Dreptei Ana, celălalt Sfinților Alexandru Nevski și Ambrozie al Mediolanului). În partea de răsărit a bisericii mari se înălțase o biserică închinată icoanei Maicii Domnului din Vladimir.

Mormintele stareților din cimitirul mănăstirii îi atrăgeau irezistibil pe credincioși. Și astăzi creștinii ajunși în pelerinaj la Optina se închină cu multă evlavie dinaintea lor, având credința că stareții mijlocesc la Maica Domnului și la tronul dumnezeiesc pentru ca ei să fie izbăviți de patimile sufletești, de neputințele trupești, de încercările peste fire.

Pe piatra de mormânt a ieroschimonahului Macarie pelerinul poate citi: „Prin fapte și cuvinte el i-a învățat pe oameni mai ales două însușiri – smerenia și dragostea”. Iar pe mormântul ucenicului minunatului stareț Ambrozie, Anatolie (fost egumen al schitului), citim cuvintele psalmistului: *Așteptând am așteptat pe Domnul și S-a plecat spre mine. A auzit rugăciunea mea. M-a scos din groapa pieirii și din tina noroiului și a pus pe piatră picioarele mele și a îndreptat pașii mei. Și a pus în gura mea cântare nouă, cântare Dumnezeului nostru (Ps. 39, 1-4).*

În zilele noastre pelerinii evlavioși se închină și înalță rugăciuni și la mormintele noilor mucenici de la

Optina – ieromonahul Vasile Rosleakov și monahii Terapont Pușkarev și Trofim Tatarnikov – care au fost uciși mișelește în noaptea de Înviere din anul 1993 (un criminal satanist i-a înjunghiat pe la spate; după arestarea acestuia, poliția a descoperit sabia de 60 de cm pe care și-o confecționase special, gravând pe ea numărul 666 și numele „satana”).

Între 1925 și 1927 Optina a devenit proprietate de stat. Bolșevicii au închis mănăstirea, nu înainte de a o prăda și de a-i distruge o parte din clădiri. Sovieticii l-au decapitat pe părintele Pantelimon, unul dintre viețuitorii Optinei, iar vestita ei bibliotecă, în care se găseau manuscrise rare, au vândut-o în anii '30 la Paris.

Arhimandritul Ambrozie Kanavalov, părinte misionar în Canada, remarcă în *Memoriile* sale: „Cândva o mândrie a Sfintei Rusii, nu este de mirare că mănăstirile ei au fost țintele principale ale distrugerii în campania revoluționarilor atei de eradicare a religiei. Printre cele mai mari tragedii a fost distrugerea faimoasei Mănăstiri Optina, cunoscute pentru stareții ei purtători de Dumnezeu, ucenici direcți ai marelui Sfânt Părinte, fericitul Paisie Velickovski. (...) Acești stareți, care erau apropiați de oameni, au hrănit în omul rus obișnuit un simțământ de devoțiune profundă față de Domnul nostru Iisus Hristos. Și, când a venit încercarea Revoluției, mulți L-au mărturisit pe Hristos cu viețile lor. Astfel au fost și părinții de la Mănăstirea Optina”.

În anii politicii bolșevice de exterminare a clerului ortodox, localnicii evlavioși au făcut demersurile necesare și mănăstirea a fost transformată în muzeu. Autoritățile au lăsat deschisă aici doar o biserică. În acest fel, nu s-a pierdut în uitare memoria Optinei de altădată și puținii viețuitori rămași aici nu au fost, cu totul, lipsiți de rânduiala bisericească. În schimb, comuniștii au arestat o mulțime de monahi, iar alții au

fost nevoiți să părăsească Optina, fiind condamnați să pribegească până la sfârșitul zilelor.

Starețul Anatolie cel Tânăr (Potapov) a fost în mai multe rânduri arestat de soldații Armatei Roșii. L-au torturat și batjocorit în fel și chip (printre altele, i-au ras barba – batjocură pe care comuniștii o foloseau des când anchetau monahi, inclusiv în România). Domnul însă, milostivindu-Se de slujitorul Său vrednic, l-a luat la Sine în chip minunat. S-a întâmplat astfel: pe data de 29 iulie 1922, comuniștii l-au anchetat pe stareț și l-au anunțat că vor veni să-l aresteze. Părintele Anatolie le-a cerut un răgaz de douăzeci și patru de ore, pentru ca să facă pregătirile necesare plecării. A doua zi, dis-de-diminează, comisarii s-au întors. L-au întrebat pe părintele Varnava, ucenicul său de chilie, dacă starețul este gata de drum. Acesta le-a răspuns: „Da, starețul este gata”. Intrând în chilia cuviosului, comuniștii au rămas șocați în fața priveliștii care li s-a dezvăluit: trupul neînsuflețit al starețului Anatolie zăcea întins într-un sicriu, chiar în mijlocul camerei. Starețul îndumnezeit le scăpase printre degete acelor care „ucid trupul, iar sufletul nu pot să-l ucidă”.⁴³

La rândul său, starețul Nectarie de la Optina (1853-1928) a sfârșit ca un adevărat mărturisitor al Domnului nostru Iisus Hristos. Profetise în mai multe rânduri că asupra Rusiei țariste, pravoslavnice, se va năpusti fiara roșie bolșevică. Odată îi mărturisise scriitorului Serghei Nilus: „Atâta timp cât se mai menține la Optina stărețismul, făgăduințele lui se vor împlini. Când vor sigila «bordeiele» stărețești și vor pune lacăte la uși, atunci te vei putea aștepta la toate”.

⁴³ Matei 10, 28.

După moartea părintelui Anatolie Potapov, starețul Nectarie rămăsese singurul sprijin al credincioșilor care erau legați sufletește de Mănăstirea Optina. Oamenii erau profund dezorientați de efectele Revoluției bolșevice și îl întrebau des pe stareț cum să facă față ispitelor de tot felul care îi invadau continuu. Cuviosul Nectarie îi îndemna, îndeosebi, să rabde toate încercările și să se roage cu osârdie, punându-și toată nădejdea doar în Dumnezeu și în pronia Sa.

El avea să își sfârșească zilele în pribegie. Dispoziția pe care au dat-o autoritățile bolșevice, pe 17 aprilie 1923, a fost ca ucenica sa, Nadejda Pavlovici, să îl ducă la o distanță cât mai mare de Optina. În cele din urmă s-au stabilit la Holmișci, fiindcă Sfântului Nectarie i se arătaseră în vis stareții de la Optina și îi porunciseră să rămână acolo. În ultimii ani ai vieții, la Holmișci vor ajunge foarte mulți credincioși, îndeosebi monahii izgoniți de la Optina, acum răspândiți prin lume, și maicile alungate de la Șamordino. Unii se spovedeau în continuare la stareț, alții căutau răspuns la problemele care îi frământau. Cuviosul Nectarie adoarme întru Domnul pe data de 29 aprilie 1928.

Ucenicul său, Cuviosul Nikon Beliaev, va sfârși, la rândul său, exilat de comuniști, după cum îi prevestise starețul Nectarie. Părintele Nikon a trecut la Domnul pe 25 iunie 1931, la vârsta de 43 de ani. Încă de la venirea sa la Optina, vestitul stareț Varsanufie (părintele său spiritual care l-a condus, în primii ani, pe calea monahală, dezvăluindu-i tainele vieții duhovnicești) îi profetise: „Nu veți trăi și nu veți avea tot timpul această pace și liniște, așa cum este acum. Va trebui să răbdați... să răbdați foarte mult... Eu nu vă spun acestea ca să deznădăjduiți, nu!, ci ca să știți că vor veni astfel de vremuri. Adunați puteri acum! Atunci veți spune: «Toate acestea mi le-a zis părintele încă de

acum douăzeci de ani...» Se apropie zile grele... Pentru toți va fi greu de trăit, pretutindenea, dar îndeosebi monahilor. Va fi greu de trăit, dar Domnul nu vă va părăsi și nu vă va lipsi de Împărăția Cerului”.⁴⁴

Fenomenul duhovnicesc al stărețismului

În secolul al-XIX-lea Mănăstirea Optina devenise centrul spiritual al Rusiei creștine. Norodul venea continuu aici pentru a primi povețele duhovnicești ale stareților. „Stăreția” (*starcestvo*, în limba rusă) a fost tradusă în alte limbi ca „paternitate spirituală”, ea fiind considerată o adevărată instituție a „bătrânilor” purtători de Dumnezeu.

Stareții (*staricy* în limba rusă) erau oameni nevoitori, îndumnezeiți, care primiseră harisma de a-i călăuzi pe credincioși, neabătut, pe drumul mântuirii. Erau părinți spirituali în sensul deplin al acestei sintagme. Cuvântul lor avea, în ochii oamenilor care îi frecventau asiduu, autoritate, iar această autoritate era probată prin darurile cu care îi învrednicise Dumnezeu: darul înainte-vederii, al citirii gândurilor, al discernământului sau al deosebirii duhurilor.

Gânditorul rus Ivan Kireievski – ucenic al Cuviosului Macarie de la Optina – a surprins, poate, cel mai bine, în scris, importanța starețului în viața duhovnicească: „De mai multă însemnătate decât cărțile și decât toată filosofia este să găsești un stareț sfânt, ortodox, care să-ți fie călăuză, căruia să-i poți încredința gândurile și de la care vei primi nu numai părerea lui, mai mult sau mai puțin înțeleaptă, ci însăși

⁴⁴ Monahia Maria Debromăslova, *Viața Sfântului Nikon, ultimul stareț de la Optina*, Editura Predania, București, 2009, pp. 145-146, traducere din limba rusă de pr. prof. Teoctist Caia.

judicata Sfinților Părinți. Și astfel de stareți – slavă Domnului! – sunt încă în Ortodoxie”.

Cuviosul Leonid (Lev Nagolkin) [1768-1841] a fost primul stareț renumit din șirul purtătorilor de Dumnezeu care au făcut cunoscută Mănăstirea Optina în întreaga lume ortodoxă. El a viețuit o vreme la Mănăstirea Ciolnșk, unde a făcut cunoștință cu părintele Teodor, care era unul dintre ucenicii devotați ai vestitului Cuvios Paisie (Velickovski) de la Neamț. De la sihastrul Teodor a deprins părintele Lev rostirea Rugăciunii lui Iisus și metoda ascetică prin care să își curețe inima de patimile stricăcioase și pierzătoare de suflet: prin pomenirea neîncetată a Numelui Domnului. La rândul său, starețul Lev i-a introdus pe discipolii săi, Macarie și Ambrozie, în tainele tradiției isihaste.

Fiecare tradiție ortodoxă isihastă a avut stareții ei. Dacă ar fi să ne referim doar la marile personalități duhovnicești care au viețuit în secolul XX, ar trebui să amintim că grecii i-au avut pe Cuvioșii Arsenie Capadocianul, Paisie Aghioritul, Porfirie Kavsokalivitul, Gheron Iosif (cu ucenicii săi, printre care Efrem Katunakiotul, Efrem Filotheitul, starețul Haralambie Dionisiatul), românii i-au avut pe părinții Paisie Olaru, Ilie Cleopa sau Arsenie Papacioc, rușii pe Sfinții Siluan Athonitul și Ioan Maximovici, sârbii pe Vlădica Nicolae Velimirovici și pe Justin Popovici.

Biografia Sfântului Ambrozie de la Optina

Viitorul stareț Ambrozie s-a ivit pe lume în data de 23 noiembrie 1812, în satul Bolșaia Lipovița, situat în gubernia Tambov. Tatăl său se numea Mihail Feodorovici și era paracliser, iar mama purta numele de Marta Nicolaevna Grenkov.

La nașterea sa spirituală „din apă și din Duh” (Ioan 3, 5), a primit numele de Alexandru, fiindcă se

născuse chiar de praznicul cneazului Alexandru Nevski, foarte cinstit de poporul rus pravoslavnic. Alexandru a fost al șaselea copil, din cei opt ai familiei Grenkov. Mediul familial profund creștin i-a modelat sufletul, el moștenind de la părinții săi dragostea fierbinte pentru Dumnezeu. Alexandru a deprins tainele alfabetului buchisind sârguincios pe Ceaslov și Psaltire. La sărbători, citea la strană și cânta alături de tatăl său.

Anii de ucenicie

După încheierea școlii bisericești, avea să urmeze cursurile unui seminar din orașul Tambov. Înclinația sa pentru învățătura creștină s-a manifestat de timpuriu. Un coleg de-al său de seminar va povesti mai târziu: „Aici [la seminar] se întâmpla ca de ultimii bani să-ți cumperi lumânare, ca să poți să repeți, să memorizi lecțiile predate, iar el (Grenkov), deși învăța puțin, când intra în clasă începea să-i răspundă învățătorului exact ca în carte, mai bine decât toți”.

Alexandru finalizează studiile seminariale în 1826. O vreme și-a câștigat existența ca profesor meditator, iar mai târziu ca învățător la școala duhovnicească din Lipețk. La un moment dat, s-a îmbolnăvit. Însănătoșirea - după judecata medicilor - fiind improbabilă, Alexandru i-a promis Domnului că va păși pe calea monahală, dacă Bunul Dumnezeu se va milostivi de el și îl va tămădui.

Starețul avea să povestească peste mulți ani: „Ni-meni nu mai avea nădejde să mă fac sănătos; chiar și eu aveam puțină nădejde pentru asta. Au chemat duhovnicul. Însă multă vreme n-a venit. Am zis: «Rămâi cu bine, lume a lui Dumnezeu!» Și chiar atunci am făgăduit Domnului că, dacă mă va face sănătos și mă va ridica din patul de boală, voi merge la mănăstire fără greș.”

Odată vindecat, lui Alexandru i-a fost greu să își respecte promisiunea: firea sa veselă, sociabilă simțea nevoia unei părtașii continue cu semenii săi. Dar, pe de altă parte, când rămânea cu sine însuși, îl cuprindea părerea de rău pentru că se lăsase în voia vorbăriei deșarte, care, adeseori, îl îmboldește pe om să cadă în păcatul clevetirii, al osândirii și defăimării aproapelui.

Starețul Ambrozie își va aminti mai târziu: „După ce m-am însănătoșit, patru ani întregi am tot regretat că nu m-am hotărât să termin dintr-odată cu lumea, însă am continuat să-i vizitez ca mai înainte pe cei cunoscuți și să nu renunț la vorbărie... Am ajuns acasă cu sufletul neliniștit și m-am gândit: «Acum se va termina pentru totdeauna, voi înceta cu totul să mai spun vrute și nevrute.» Dar uite că iar am mers în vizită și iar am vorbit fără rost. Și așa m-am chinuit patru ani întregi”.

În vara anului 1839, Alexandru pleacă într-un pelerinaj spre Lavra Sfintei Treimi din Serghiev. Se abate din drum la Troerukovo, pentru a-l vizita și a lua binecuvântare de la sihastrul Ilarion. Purtătorul de Dumnezeu Ilarion îl sfătuiește: „Mergi la Optina, pentru că tu acolo trebuie să fii”.

Dacă și-ar fi destăinuit față de părinți sau prieteni intenția de a se afierosi pe sine Domnului, cu siguranță că Alexandru ar fi avut de înfruntat opoziția lor. De aceea fuge, în taină, la Mănăstirea Optina.

La început, este cazat în arhondaric și primește de la starețul Lev (Leonid) ascultarea de a transcrie de mână cartea *Mântuirea păcătoșilor*. Alexandru este făcut rasofoar în luna aprilie a anului 1840. Devine, pentru o vreme, ucenicul de chilie al Cuviosului Leonid.

În luna noiembrie a aceluiași an este mutat din mănăstire la schitul Optinei. Îi cercetează des, pentru

a primi hrana duhovnicească, pe stareții Lev și Macarie. Cuviosul Leonid îl iubea pe Alexandru și îl alinta, cu blândețe, „Sașa”. Căuta să-i cultive îndeosebi virtutea smereniei. Simțind că se apropie cu pași repezi de sfârșitul vieții pământești, starețul Leonid l-a chemat la sine pe Cuviosul Macarie și i l-a încredințat pe fratele Alexandru, grăindu-i: „Iată, acest om s-a cuibărit foarte tare la noi, schimnicii. Eu acum sunt foarte slăbit. Așadar ți-l predau ție din cap până-n picioare, stăpânește-l cum știi”.

După trecerea la Domnul a starețului Leonid, între anii 1841 și 1846 fratele Alexandru a fost chilielnicul Cuviosului Macarie. În 1842, a fost înveșmântat în „îngerescul chip”, primind numele de Ambrozie. În 1843 este hirotonit ierodiacon, iar în 1845 ieromonah. În jurul vârstei de 34 de ani, s-a îmbolnăvit grav și nu a mai putut să săvârșească Sfânta Liturghie. A primit ascultarea să editeze scrierile Sfinților Părinți. A tradus în limba rusă *Scara Sfântului Ioan Sinaitul*, lucrare capitală nu doar pentru monahi, ci și pentru mirenii preocupați de lupta cu patimile și de dobândirea virtuților.

Cuviosul Macarie îl inițiază pe monahul Ambrozie în practica isihastă, învățându-l cum să rostească Rugăciunea lui Iisus.

Harismele Sfântului Ambrozie de la Optina

Mai târziu, părintele Ambrozie primește sarcina să asculte spovedania fraților din mănăstire și să le dezlege păcatele. Aceștia erau întâmpinați cu multă dragoste și erau foarte uimiți de înțelepciunea duhovnicească a starețului, care îi hrănea duhovnicește nu bizuindu-se pe judecata proprie, ci pe învățătura vie, ascunsă în scrierile Sfinților Părinți. Viețuind în isihie,

Cuviosul Ambrozie dobândise darul neprețuit al lacrimilor și ajunsese la măsura la care trăia permanent în prezența lui Dumnezeu.

Unul dintre cei care s-a spovedit pe atunci la binecuvântatul stareț, părintele Mark, mărturisea mai apoi: „După câte am putut să observ, părintele Ambrozie trăia în acel timp în tăcere deplină. Mergeam la el zilnic să-i mărturisesc gândurile mele și aproape întotdeauna îl găseam citind cărțile Sfinților Părinți. (...) Uneori îl găseam așezat pe pat și înlăcrimat, dar întotdeauna se stăpânea și abia se mai vedea că a plâns. Mie mi se părea că schimnicul întotdeauna merge înaintea lui Dumnezeu sau se purta ca și cum simțea întotdeauna prezența Domnului, așa cum arată cuvintele psalmistului: *Văzut-am mai înainte pe Domnul, înaintea mea, pururea (Ps. 15, 8)*. De aceea, tot ce făcea se străduia să facă de dragul lui Dumnezeu și spre mulțumirea Domnului. Era întotdeauna însetat după acestea și se temea să nu-L supere cumva pe Dumnezeu, iar acest lucru i se oglindea și pe chip. (...) Stând, ca de obicei, în fața lui, în genunchi și primind binecuvântare, se întâmpla, în liniștea deplină, să mă întreb: «Ce mai spui, frate, draguțule?». Uimit de atenția și înduioșarea lui, eu spuneam: «Iertați-mă, poate că nu am venit la momentul potrivit». «Nu, spunea schimnicul, spune ce-ți trebuie, dar pe scurt». Și, ascultându-mă cu atenție, îmi dădea învățături cu binecuvântări, și cu dragoste îmi dădea voie să plec. Învățăturile pe care mi le dădea nu erau din gândirea și înțelepciunea lui, deși era înzestrat cu rațiune duhovnicească. Când îi îndruma duhovnicește pe cei care veneau la el, aflându-se în locul învățatului, nu le dădea sfaturile lui, ci le arăta negreșit învățătura vie a Sfinților Părinți”.

Starețul Ambrozie își sfătuia ucenicii să nu își judece semenii, ci mai degrabă să se prihănească pe sine. Când părintele Mark i se plânga pentru nedreptățile suferite din partea cuiva, cuviosul îi răspundea: „Eu azi sunt, mâine mor. Ce să fac cu acest frate? Doar nu sunt stareț. Mai bine să te mustri pe tine, să te smerești înaintea fratelui și atunci te vei liniști”.

Însuși Cuviosul Macarie îi îndemna pe ucenicii săi din lume să dezbată cu părintele Ambrozie problemele duhovnicești care îi frământau. Astfel, le arăta tuturor că acesta va fi urmașul său. Când fiii săi duhovnicești vorbeau cu ieromonahul Ambrozie, Cuviosul Macarie spunea pe un ton glumeț: „Priviți dar, priviți! Ambrozie îmi ia pâinea!”.

Starețul Ambrozie, mai bine de treizeci de ani, *s-a făcut rob tuturor ca să dobândească pe cei mai mulți (Cor. I, 9, 19)*, după cuvântul Sfântului Apostol Pavel, pentru a-i câștiga pe semenii săi pentru Împărăția Cerurilor. Deși bolile trupești s-au întetit cu vremea, grija sa pentru suferințele și încercările oamenilor a rămas vie. Sfătuia pelerinii ajunși la Mănăstirea Optina câte douăsprezece ore pe zi. Avea doi ucenici de chilie care îl ajutau: pe părintele Mihail și pe viitorul stareț Iosif. Părintele Clement Zedergolm îl ajuta să răspundă în scris la epistolele pe care i le trimiteau credincioșii din lume.

Această dispoziție lăuntrică de deschidere continuă spre sufletele oamenilor era una din harismele evidente pe care Sfântul Ambrozie le primise de la Dumnezeu. Din mărturia unei ucenice înțelegem mai bine că dobândise și darul înainte-vederii, de care credincioșii care căutau să îl întâlnească pe stareț erau pe deplin conștienți: „Față de el nu existau secrete: el vedea tot. Un om necunoscut putea să vină la el și să tacă, iar el îi știa și viața și împrejurările și motivul

pentru care a venit. Cuviosul Ambrozie punea întrebări vizitatorilor săi, însă omul care era atent la felul întrebărilor și la modul în care le primea, vedea clar că lui totul îi era cunoscut”.

Starețul era înzestrat cu o calitate sufletească pe care, în limbajul zilelor noastre, am numi-o empatie. Devenea părtaș la pătimirea ființei din fața lui, la neliiniștile care îi întunecau bucuria de a fi, la neajunsurile în care aceasta era nevoit să se scalde: „Avea atâta însuflețire în toate – în mișcări, în ochii arzători cu care asculta și înțelegea bine –, astfel încât în acele minute pe deplin trăia cu toți și pelerinii îi erau mai apropiați decât își era el însuși. Din cauza vioiciunii starețului, expresia feței lui se schimba neconținut. Ba se uita cu blândețe, ba râdea cu toți, având un râs tineresc plin de entuziasm, ba se bucura pentru toți dacă erau mulțumiți, ba înclina capul liniștit dacă îi povesteau ceva trist, ba cădea pe gânduri pentru un minut. (...) Pe tot parcursul convorbirii se uita la toți pătrunzător, cu ochii lui negri și expresivi. Creștinii simțeau că acești ochi văd complet, cu tot ce e înlăuntru, rău și bun, și se bucurau că este astfel și că nu există secrete față de el”.

În urma bolilor felurite pe care le îndurase mucenicește și a nevoințelor pe care le tănuia față de ceilalți, Cuviosul Ambrozie dobândise și harisma tămăduirii neputințelor trupești și sufletești. Pentru a-și ascunde acest dar, de multe ori îi trimitea pe cei suferinzi să se închine la moaștele unui sfânt – cum ar fi Sfântul Ierarh Mitrofan al Voronejului –, iar aceștia se vindecau mergând pe cale, apoi se întorceau la binecuvântatul stareț să îi mulțumească. Își masca harisma tămăduirii făcând gesturi care amintesc de comportamentul atipic al nebunilor pentru Hristos: lovea locul bolnav cu mâna sau cu toiagul. Când îi prezicea

ceva unui om, vorbea pe un ton glumeț, stârnind râsul și buna dispoziție a celor prezenți.

Ieromonahul Benedict de la Schitul Optina a relatat o vindecare săvârșită de starețul Ambrozie din care înțelegem că el se putea deplasa în chip minunat dintr-un loc în altul, sfidând legile spațiului și timpului: „Doamna Karbonier era grav bolnavă și a stat în pat câteva zile fără să se ridice. La un moment dat a văzut că starețul Ambrozie a intrat în camera ei, s-a apropiat de pat, a luat-o de mână și i-a vorbit: «Scoală-te, ai bolit destul». Ea s-a simțit în acel moment atât de puternică, încât a putut să se scoale și în ziua următoare a mers pe jos din orașul Kozelsk în Șamordino, unde se nevoia pe atunci părintele, ca să-i mulțumească pentru vindecare. Batiușka a primit-o, însă nu i-a dat binecuvântare să destăinuie acest lucru până la sfârșitul vieții ei”.

Odată s-a petrecut următoarea întâmplare. Starețul se întorcea la mănăstire, ducând cu sine un baston în care se sprijinea, când și când. Deodată a văzut dinaintea sa o căruță plină, oprită în drum, un cal care zăcea mort în fața ei, iar în căruță un mujic jelind amarnic pentru paguba suferită. Țăranul era îndreptățit să plângă: pierise ajutorul său de nădejde, iar fără el câștigul pâinii celei de toate zilele devenea nesigur. Cuviosul Ambrozie a înconjurat de trei ori calul, a luat o nuiă și a început să-l biciuiască, strigându-i: „Scoală-te, leneșule!” Calul a făcut ascultare și a revenit la viață.

În întâlnirile sale permanente cu credincioșii care îl cercetau pentru călăuzire duhovnicească, Sfântul Ambrozie uza adesea de înțelepciunea populară cristalizată în proverbe cum ar fi: „Unde e simplu, acolo sunt îngeri o sută, iar unde e complicat, acolo nu e niciunul”; „Nu te lăuda, mazăre, că ai boabe mai

bune; dacă te umfli, plesnești”; „De ce este omul rău? Din cauză că uită că deasupra lui este Dumnezeu”.

Îi sfătuia pe credincioși astfel: „Semnul crucii a mântuit pe mulți din primejdii și din supărări mari”; „Mai bine smerește-te cu duhul, smerenia înlocuiește faptele”; „Înfășoară-te în smerenie. Atunci chiar și cerul trebuie să se pogoare pe pământ, și va fi bine”; „Dacă nu simți că vrei să te rogi, trebuie să te silești. Sfinții Părinți spun că rugăciunea cu sila este mai înaltă decât rugăciunea nesilită. Tu nu vrei, dar silește-te. *Împărăția cerului se ia cu sila* (Matei, 11, 12)”; „Dumnezeu trimite milă sânguitorului și mângâiere celui pe care-l iubește”; „Sunt trei chipuri de mântuire. Sfântul Ioan Gură de Aur zice: a. să nu păcătuiești; b. după ce ai păcătuit, pocăiește-te; c. cine se pocăiește cu fățarnicie trebuie să rabde supărările care vin”.

De multe ori ucenicii săi sau pelerinii au văzut cum chipul său iradia lumina necreată, dumnezeiască, sau cum, fiind cufundat în rugăciune, trupul său stătea, la o anumită înălțime, suspendat în aer. O ucenică de la Mănăstirea Șamordino povestea: „Batiușka vorbea cu cineva în mulțime și se uita direct la acela. Deodată am văzut că din ochii lui ațintiți asupra aceluia au ieșit două raze ca de soare. Eu am înlemnit pe loc. Și așa a fost tot timpul cât starețul s-a uitat la acel om”.

Întemeierea Mănăstirii Șamordino.

Cuviosul sfârșit al starețului Ambrozie

Satul Șamordino este situat într-o luncă minunată, care se întinde pe o pantă abruptă, mărginită de o pădure de foioase. În adâncul văii se puteau zări apele argintii ale râului Sirena.

În 1871, o ucenică a starețului Ambrozie, văduva moșierului Klinearev, cumpără moșia pe care se afla

conacul din Șamordino. Aceasta măsoară 200 de desetine de pământ și era poziționată spre drumul care ducea la Kaluga. Starețul Ambrozie, vizitând moșia, spusese: „Noi vom avea aici o mănăstire”. Prima obște de maici de la Șamordino a fost formată din văduva moșierului Klinearev, care a fost tunsă în monahism cu numele de Ambrozia, de nepoatele ei și de câteva foste servitoare. Aici, viața se desfășura urmând rânduiala de rugăciune a Mănăstirii Optina. Cu vremea, numărul surorilor și maicilor a ajuns la peste cinci sute.

Starețul a construit aici un orfelinat pentru copiii orfani. Îi plăcea să îi viziteze pe micuți și – când aceștia își înălțau glăscioarele pentru a intona un cântec pe care i-l dedicaseră, „*Părinte drag*” sau cântau troparul icoanei Kazanskaia (hramul mănăstirii din Șamordino fiind închinat ei) - lacrimile începeau să curgă nestăvilite pe chipul Cuviosului Ambrozie. El a înălțat aici o biserică impresionantă, care era înzestrată cu mai multe cupole.

În vara anului 1890, Sfântul Ambrozie s-a mutat de la Optina la Șamordino. Chiar în prima zi a anului 1891, cuviosul le-a anunțat în chip simbolic pe maici de apropiatul său sfârșit. După săvârșirea Sfintei Liturghii, a venit la ele în chilie și, cu un aer serios și preocupat, s-a așezat pe pat și a început să le citească o poezie: „Lebăda pe malurile Meandrului cântă ultimul cântec”. Apoi, a comentat, în glumă: „Lebăda pe malurile Șamordinoului cântă ultimul cântec”. Le-a explicat maicilor că lebăda cântă un singur cântec, atunci când își simte sfârșitul aproape. Nu peste multă vreme, la sfârșitul lunii septembrie, starețul avea să aibă o răceală puternică și – după câteva zile de muce nicească suferință –, pe 10 octombrie 1891, la ora 11.45 dimineața, pleacă, în pace, la Domnul. La înmormântarea sa au participat mai mult de o mie de credincioși

– un episcop, ieromonahi, monahi, preoți, ucenici viețuitori în lume. În ciuda ploii care se întetise, lumânările pe care le țineau în mâini credincioșii au rămas nestinse. A fost înmormântat pe 13 octombrie 1891 la Optina, lângă Cuviosul Macarie.

După săvârșirea slujbei înmormântării, o ucenică de-a starețului Ambrozie, care se afla la masa de pomenire de la Șamordino cu soțul ei, le-a povestit celor prezenți cum îi ceruse cuviosului binecuvântarea pentru a înfia un copil. Dar, în luna octombrie a anului 1890, starețul îndumnezeit i-a dat un sfat neașteptat. I-a spus: „Așteaptă puțin; după un an chiar eu am să-ți arăt copilul pe care să-l înfiezi”. Acum, inimile lor erau cuprinse de durere, fiecare gândind în sine că speranța lor se zădărniciise prin moartea starețului iubit. Mesezii nu apucaseră să părăsească trapeza, când din gură în gură a început să circule zvonul că în clădirea stareției cineva descoperise un copil abandonat. Femeia care povestise întâmplarea de mai sus a alergat îndată spre locul în care se găsea copilul, l-a luat în brațe și a strigat: „Batiuška mi-a trimis o fiică!”.

În 1988, starețul Ambrozie de la Optina a fost trecut în mod oficial în rândul sfinților, sinodul întrunit stabilind ca dată de prăznuire a sa ziua de 10 octombrie.

După mutarea la Domnul a Cuviosului Ambrozie, stărețismul a dăinuit, fiind transmis pe mai departe de la bătrânii teofori la ucenicii lor plini de râvna pentru Dumnezeu. A fost întrupat de stareții care i-au succedat în obștile Mănăstirilor Optina și Șamordino: Anatolie cel Bătrân (1824-1894), Isaachie I (Antimov) [1810-1894], Iosif (1837-1911), Varsanufie (1845-1913), Anatolie cel Tânăr († 1922), Nectarie (1858-1928), Nicon (1888-1931), Isaachie al II-lea († 1936).

Starețul Anatolie Potapov de la Optina:

„La mormânt, la mormânt...”

Mormântul său de la Optina a fost și este un izvor de tămăduire sufletească și trupească. Ucenicul sfântului, starețul Anatolie Potapov, își trimitea fiii duhovnicești să se roage la mormântul Cuviosului Ambrozie pentru a primi alinarea mult-dorită. Le spunea deseori: „Eu am fost la mormântul părintelui meu duhovnicesc. Și am primit o mare mângâiere”. Își sfătuia ucenicii să ceară, cu credință, mijlocirea la vreme de necaz și ispită Sfinților Vasile cel Mare, Ioan Gură de Aur, Grigorie Teologul, Tihon de la Kaluga, dar și părintelui său spiritual, starețul Ambrozie de la Optina.

Sfântul Ambrozie de la Optina oglindit în romanul

„Frații Karamazov”

De-a lungul vieții, Sfântul Ambrozie a cunoscut o bună parte din personalitățile care au format pleiada culturii ruse din secolul XIX: Feodor Mihailovici Dostoievski, Lev Tolstoi, Konstantin Leontiev (care i-a devenit fiu duhovnicesc și a fost tuns monah în Mănăstirea Optina), Vladimir Soloviov. Tolstoi poposise de trei ori la Optina, iar după întrevederea cu starețul declarase: „Da, părintele Ambrozie este un om cu totul sfânt! Am vorbit cu dânsul și sufletul mi s-a ușurat și s-a umplut de bucurie. Când vorbești cu un astfel de om, simți apropierea lui Dumnezeu”. După vizita lui Dostoievski la Optina, impresionat de întâlnirea cu protectorul „oamenilor sărmani”, al „umiliților și obișniților”, cuviosul a mărturisit despre el: „Omul ăsta se pocăiește”.

Starețul Zosima este unul dintre cele mai luminoase personaje dostoievskiene, alături de prințul Mășkin și de Aleoșa Karamazov. Pentru cine va citi,

într-o lectură paralelă, biografia Sfântului Ambrozie de la Optina și ultimul roman scris de Dostoievski este evident că marele prozator al sufletului rus (și creștin) a surprins o trăsătură definitorie pentru personalitatea sfântului, pe care i-a împrumutat-o personajului său, Zosima: dragostea jertfelnică, nesfârșită pentru oameni. Starețul Zosima îi îndeamnă pe discipolii săi: „Iubiți pe om, chiar în păcat, aceasta e icoana dragostei divine și nu există alta mai mare pe pământ”. Tot el ne oferă memorabila definiție a iadului: „Iadul, socotesc eu, este durerea de a nu mai putea iubi”. Neputința de a mai putea iubi. În același timp, ne atrage atenția asupra consecințelor nebănuite pe care le poate avea un păcat săvârșit de noi asupra întregii creații a lui Dumnezeu. Părintele Zosima spune la un moment dat: „Toți suntem vinovați față de toți și de toate”.

Povețele duhovnicești ale Sfântului Ambrozie de la Optina

Fiica sa duhovnicească, Eufrosina Rosova, care a stărețit la Mănăstirea Șamordino, și-a notat o parte din sfaturile primite de la Sfântul Ambrozie. Am selectat câteva dintre ele, cu gândul că vor fi de folos tuturor creștinilor, monahi sau mireni, care le vor citi. Astfel, cuviosul îndemna: „Când te așezi în pat ca să dormi, fă semnul crucii în jurul chiliei tale, deasupra patului cu rugăciunea: «Să învieze Dumnezeu»...”; „Când te trezești, mai întâi fă-ți cruce. În starea în care te trezești, vei fi ziua întregă. Despre aceasta scrie Sfântul Ioan Scărarul.”; „Când te trezești dimineața, spune: «Slavă Ție, Doamne!» Părintele Macarie [de la Optina] pururea vorbea despre asta. Și nu trebuie să-ți aduci aminte de visele pe care le-ai avut.”; „Nu trebuie să vorbești în biserică. Asta este un obicei rău. Pentru

asta se trimit supărări.”; „Spune rugăciunea «Născătoare de Dumnezeu, Fecioară, bucură-te» de 12 sau de 24 de ori pe zi. Ea este Mijlocitoarea noastră.”; „După ce primești Împărtășania, trebuie să te rogi lui Dumnezeu să-ți îngăduie să o păstrezi cu vrednicie și să ceri Domnului să-ți dea ajutor ca să nu te întorci la păcatele tale de dinainte.”; „Smerenia este atunci când lași cele ale tale pentru alții și te socotești pe tine cea mai păcătoasă dintre toți. Asta îți va aduce ție mult mai multă pace.”; „Trei ologi se țin strâns unul de altul: ura se ține de mânie, mânia se ține de mândrie”.

Rugăciunea Stareților de la Optina

De la binecuvântații stareți optineni ne-a rămas o rugăciune pe care fiecare creștin o poate rosti, zilnic, dobândind prin ea mult folos duhovnicesc:

„Doamne, dă-mi să întâmpin cu liniște sufletească tot ce-mi va aduce ziua care începe. Dă-mi să mă predau întru totul voii Tale celei sfinte. În fiecare ceas al acestei zile povățuiește-mă în toate și ajută-mă. Chiar dacă aș primi necazuri și nenorociri în timpul zilei, învață-mă să le primesc cu sufletul liniștit și cu credință tare, că în toate este voia Ta cea sfântă.

În toate faptele și cuvintele mele, Tu călăuzește-mi gândurile și simțămintele. În toate întâmplările neașteptate, nu mă lăsa să uit că totul vine de la Tine. Învață-mă să fiu deschis și înțelept cu toți frații mei, pe nimeni amărând, pe nimeni întristând.

Doamne, dă-mi puterea să port osteneala zilei de astăzi și toate întâmplările din vremea ei. Călăuzește-mi voia și învață-mă să mă rog, să nădăjduiesc, să cred, să iubesc, să rabd și să iert. Amin.”

Notă finală: Pentru descrierea vieții Sfântului Ambrozie de la Optina am consultat următoarele volume:

Serghei Cetverikov, *Viața Cuviosului Părinte Ambrozie de la Optina*, Editura Tehnopress, Iași, 2003

Patericul de la Optina, Editura Bunavestire, Bacău, 2002, pp. 183-251.

Starețul Anatolie II de la Optina, Editura Doxologia, Iași, 2015

Viața Sfântului Stareț Nectarie de la Optina, Schitul românesc Prodromu, Sfântul Munte Athos, 2002

Ivan Andreev, *Russia's Catacomb Saints*, Saint Herman of Alaska Press, Platina, 1982, ediție îngrijită de părintele Serafim Rose (apărută în limba română la Editura Pridvor, 2022)

Igor Smolici, *Din viața și învățătura stareților*, Editura Anastasia, 1997, pp. 229-243.

Monahia Maria Dobromăslova, *Viața Sfântului Nikon, ultimul stareț de la Optina*, Editura Predania, București, 2009

Nichifor Crainic, *Dostoievski și creștinismul rus*, Editura Sfinții Martiri Brâncoveni, 2013

Starețul Nicolae Gurianov, mărturisorul de pe insula Zalitului

Părintele Nicolae, viețuitorul de pe insula Zalitului, deși un „simplu” preot de mir, prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu, a devenit, mai ales după anii '70 ai secolului XX, un stareț pe măsura stareților optineni de demult. Simplitatea și dragostea sa fierbinte pentru Dumnezeu (pe care L-a mărturisit, cu prețul unor nesfârșite privațiuni și suferințe), față de semenii săi și întreaga zidire străbate distanțele, spațiul și timpul, încălzind inimile credincioșilor care ajung să îi cunoască viața și învățătura duhovnicească.

„Cât de fericit ești tu pentru că Dumnezeu este cu tine!”

Micul Nicolae s-a născut la data de 24 mai 1909, într-o familie pravoslavnică, din satul Ciudskie Zahodî, gubernia Sankt-Petersburg. Alexei Ivanovici Gurianov, tatăl său, era cântăreț în biserica satului, care avea hramul Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil. Atât Nicolae cât și frații săi – Mihail Alexeievici, Petru și Anatolie – au moștenit de la tatăl lor înclinația pentru muzică. Aceasta se va manifesta în sufletul lui Nicolae și ca sensibilitate poetică în fața întregii firi plămădite de Dumnezeu: mai târziu, dragostea părintelui Nicolae pentru flori, păsări, viețuitoare va ajunge proverbială, ca și obiceiul său de a-și desfăta sufletul citind poezie (de altfel, îi îndemna pe copiii care îl vizitau să se îndeletnicească cu poezia, fiindcă aceasta „înmoaie inima”).

Dragostea pentru Dumnezeu a cuprins de timpuriu, ca un foc mistuitor, inima lui Nicolae, el devenind copil de altar. Întâlnirea cu Sfințitul Mucenic Veni-

amin din Kazan, mitropolitul Petrogradului și Gdovului, a fost decisivă pentru cursul viitor al vieții micului Nicolae. În timpul slujbelor arhieresti, el primise binecuvântare să poarte toiagul preasfințitului. Acest detaliu aparent insignifiant prevestea că Nicolae, la vârsta maturității duhovnicești, va fi, la rândul său, o călăuză sigură spre Hristos pentru numeroșii creștini care vor străbate pământul nesfârșit al Rusiei, dintr-o parte în alta, mânați de dorința fierbinte de a-l vedea pe stareț față către față. Înaltpreasfințitul Veniamin poposea adesea la familia Gurianov. Odată, în timp ce micul Nicolae îl ajuta în sfântul altar, viitorul mărturisitor al lui Hristos i-a spus: „Cât de fericit ești tu, pentru că Dumnezeu este cu tine!” Mitropolitul i-a dăruit drept binecuvântare crucea sa arhierescă. Nicolae avea să o păstreze, întreaga-i viață, ca pe un odor neprețuit.

Încă din copilărie s-a vădit dragostea sa pentru singurătate, introspecție și rugăciune. Tot acum o întâmplare minunată avea să-l încredințeze că familia țarului Nicolae al-II-lea este sfântă și îl ocrotește în fața pericolelor, ba chiar a morții năprasnice. În amurgul vieții sale, le povestea ucenicilor: „În copilărie toți îmi spuneau «monah». Și eu sunt bucuros: sunt, într-adevăr, monah. Pe nimeni nu am cunoscut și nu am căutat în afară de Dumnezeu. Aveam chilia mea, așa o numeau: nu cameră, ci chilie. Peste tot erau icoane, cărți de rugăciuni, cărți duhovnicești, portretele mari ale țarului, cu familia sa. Odată, când «roșii» își dezlanțuiseră furia, prin fereastră a zburat un obuz și a căzut lângă portretele țarului, dar nu a explodat: iată cum m-au păzit mucenicii țariști încă din copilărie; îi iubeam atât de mult! Chiar și inima mi se oprea doar când mă gândeam la ei”. Nu trebuie, deci, să ne mire că mai târziu starețul le mărturisea credincioșilor dornici de călăuzire duhovnicească: „Rugăciunea către sfântul țar

Nicolae al-II-lea este scutul duhovnicesc al Rusiei. Sfântul are mare putere de la Dumnezeu împotriva slugilor satanei. Demonii se tem foarte tare de țar.”

Nicolae avea mare evlavie și față de Sfântul Serafim de Sarov și față de Sfântul Nicolae, marele făcător de minuni, al cărui nume îl purta. Nu este întâmplător faptul că, de-a lungul îndelungatei sale vieți, starețul Nicolae a slujit, fie ca simplu paracliser, fie ca preot paroh, în mai multe lăcașuri care purtau hramul Sfântului Nicolae: în satul Remda, din ținutul Pskovului, în satul lituanian Ghegobrostî (între anii 1943-1954) și pe insula Zalit (din 1958 până la sfârșitul vieții).

Se poate spune că mama sa, Ecaterina Stepanovna Gurianova, l-a zămislit nu doar trupește pe micul Nicolae, ci și duhovnicește. Pe el și pe frații săi, Ecaterina i-a învățat cum să se roage, sfătuindu-i să își îndrepte, clipă de clipă, atenția minții spre Dumnezeu. Pentru Nicolae, ea a fost, înainte de toate, o pildă vie de jertfelnicie: Ecaterina, rămasă de timpuriu văduvă, a trebuit să îi crească pe cei patru fii ai săi înfruntând lipsurile materiale și vremurile tulburi. Binecuvântatul stareț mărturisea despre mama sa: „Mamușka (mămica) mea era o sfântă. Nu-i plăcea vorba lungă, mai mult tăcea și vorbea cu Dumnezeu în gând. Niciodată nu se despărțea de Sfânta Scriptură. Era foarte evlavioasă și iubea muzica psaltică”.

„Fără Dumnezeu, omul nu poate îndura aceste încercări”

În anul 1928, Nicolae absolvă Școala Pedagogică din Gatchina și anul întâi de studii la Institutul Pedagogic din Sankt-Petersburg. 1929 a rămas în istoria Rusiei ca anul de apogeu al luptei bolșevice împotriva Bisericii și a „propagandei religioase”. Elanul antihristic al dărâmării bisericilor i-a oferit tânărului Nicolae

șansa de a-L mărturisi deschis pe Hristos. Asistând odată la cumplitul spectacol al dărâmării unei biserici, s-a dus la cei care săvârșiseră sacrilegiul și le-a spus, plin de îndrăzneală: „Ce faceți? Aceasta e o biserică, o zidire sfântă! Dacă nu aveți respect pentru cele sfinte, păstrați-o măcar ca pe un monument al istoriei și culturii și gândiți-vă la pedeapsa lui Dumnezeu pentru fapta voastră!” Pentru acest act de mărturisire, tânărul Nicolae Gurianov va fi exmatriculat din Institutul Pedagogic.

Între anii 1929-1934 este paracliser la Biserica Sfântul Nicolae din satul Remda, regiunea Pskov (redenumită de comuniști Leningrad). În paralel cu solicitările bisericești, le predă copiilor, care învățau la școala sătească, matematica, fizica, biologia.

În anul 1934, pentru că mărturisise împotriva dărâmării bisericilor, bolșevicii îl arestează pe tânărul Nicolae Alexeievici. Va fi trimis mai întâi în închisoarea Krestî, apoi va fi deportat la Sîktîvkar. Pătimirile starețului din acești ani cumpliți sunt greu de zugerăvit în cuvinte. El însuși le va destăinui fiilor și fiicelor sale duhovnicești puține întâmplări, din noianul încercărilor îndurate.

Le povestea, de pildă: „Oamenii dispăreau și pieureau. Despărțindu-ne, noi nu știam dacă ne vom revedea mai târziu. Neprețuiții mei prieteni duhovnicești! Totul a trecut! Am plâns mult după ei, după cei mai dragi prieteni, apoi nu am mai avut lacrimi... Puteam doar să strig de durere înlăuntrul meu... Noaptea îi duceau în urma denunțurilor făcute împotriva lor, totul era învăluit de necunoscut și întuneric. Frica îi prinsese în mrejele ei pe toți, ca o pânză de păianjen lipicioasă, frica... Fără Dumnezeu, omul nu poate îndura aceste încercări.”

Rememora condițiile inumane de muncă la care erau expuși deținuții în lagărele sovietice: „Ne-au trimis acolo nu pentru a supraviețui. Deținuții erau goți la tăiatul lemnului. Mâncarea era săracă, dar norma de lemne, mare. Dacă nu făceai norma, nu primeai hrana de dimineață, însă erai obligat să muncești. Mergeai dimineața spre muncă, pe cărărușa din pădure – cădea unul, murea; apoi încă unul cădea... Iată, așa a fost.”

Altădată, le zugrăvea ucenicilor un alt crâmpoi, sfâșietor, de amintire: „Mergi prin zăpadă și nu se poate să nu te oprești, să nu cazi. Cărărușa e atât de îngustă, iar picioarele – în cătușe. Trupurile împrăștiate ale deținuților stăteau neîngropate până primăvara, apoi era săpată o singură groapă pentru toți. Unii mai erau încă vii. «Pâine, dați-mi pâine!», rosteau, întinzându-și mâinile.” Olga Rojniova, biografa starețului, adaugă: „Povestind, părintele întindea palma, dorind să arate cum a fost, o deschidea și spunea: «Dar pâine nu era!» Apoi plângea și tăcea vreme îndelungată: se ruga”.⁴⁵

În timpul detenției în lagăr, starețul Nicolae a fost, de multe ori, în primejdie de moarte: odată l-a strivit o vagonetă, altădată și-a scăpat peste picioare o șină masivă de tren. Pe atunci, se afla la Polul Nord, iar deținuții primiseră dispoziție să construiască o cale ferată. Într-o noapte, au fost ținuți silnic, până dimineața, până la brâu, în apa rece ca gheața. În zori, gardienii au constatat că dintre toți deținuții doar starețul

⁴⁵ Olga Rojniova, *Starețul Nicolae Gurianov. Apostolul dragostei dumnezeiești*, Ed. Meteor Publishing, 2017, (traducere din limba rusă de Angela Voicilă), p. 40.

Nicolae supraviețuise. Peste ani, el le mărturisea fiilor săi duhovnicești că „l-a încălzit Rugăciunea lui Iisus”.

După încheierea detenției, Nicolae Gurianov este hirotonit diacon, la data de 8 februarie 1942, de Mitropolitul Serghie Stragorodski, cel ce avea să devină patriarh, iar peste o săptămână a fost hirotonit preot. A slujit mai întâi la Mănăstirea Sfânta Treime, din Riga, apoi la Mănăstirea Sfântului Duh, din Vilnius. Între 1943 și 1958, a fost preot paroh la biserica din satul Ghegobrostî, în Lituania.

Un prieten de-al starețului, protoiereul Ioan Mironov, ne descrie o întâmplare în urma căreia părintele Nicolae a salvat de la dărâmare o biserică. Acesta mărturisește: „Cu dragostea și simplitatea sa, părintele a salvat de la închidere Biserica Sfântului Nicolae (din satul Ghegobrostî). Au venit la el niște oameni foarte hotărâți de la NKVD și i-au spus: «Avem informații că acționați împotriva colhozurilor, agitați turma de enoriași împotriva puterii sovietice». Aici trebuie să amintim că părintele Nicolae iubea tot ce este viu. O rândunică își făcuse cuib în bucătăria sa și el avea grijă de ea. Și atunci părintele răspunse, arătând spre rândunică: «Cum pot eu să mă opun unei chestiuni atât de serioase, când nu pot să ating nici chiar o mică păsărică? Treaba voastră ține de stat, a mea ține de duhovnicie». Aceste cuvinte simple au avut efect, așa că ei au plecat liniștiți și nu s-au atins de biserică”.

Ca urmare a cererii pe care starețul o înaintase, în 1958 primește dispoziția să plece ca preot slujitor în eparhia Pskovului, pe insula Zalit. Slujește prima liturghie în Biserica Sfântului Nicolae, pe data de 14 octombrie 1958, de praznicul Acoperământului Maicii Domnului. Va viețui aici, călăuzind o puzderie de suflete, mai bine de 40 de ani.

Dintr-o mărturie a maicii Varvara, egumena Mănăstirii Piuhtițki, aflăm amănunte despre modul în care trăia starețul Nicolae pe insula Zalitului: „Simplitatea și dragostea pentru oameni, pentru animale, plante, pentru tot ce este creat de Dumnezeu îl deosebeau de semenii săi. Când părintele Nicolae a sosit pe insulă, găsisese un loc pustiu lângă căsuța sa, iar peste drum – cimitirul cu gardul stricat și niciun copăcel. Își dorea atât de mult să înfrumusețeze totul! Și aduna plante, rădăcini de arbuști și flori din Kiev, Poceaev, Vilnius, Piuhtiț și le sădea pe insulă. Îngrijea cu dragoste copacii. Pe atunci încă nu exista acolo conductă de apă, și părintele căra apă din lac, câte o sută, două de găleți. Uda totul singur: și tufele, și florile, și viitorii arbori. Lângă casă, părintele a sădit crizanteme, gherghine, gladiole. Acum noi vedem roadele muncii sale: peste tot e verde, sunt brazi, pini, arbori ai vieții. Iar unde e verdeață, acolo sunt și păsări. Au umplut cu glasurile lor văzduhul insulei, odinioară pustiu! Pentru ele, pentru păsările lui Dumnezeu, părintele a amenajat o «ospătărie sub cerul liber». Cu sufletul său curat, părintele era apropiat de tot ce este zidit de mâna lui Dumnezeu”.

Dragostea iradiantă a starețului Nicolae atrăgea la sine nu doar păsările cerului, ci și pe oamenii necăjiți, pe copii sau pe... bețivi. Când întâlnea în calea sa un om amărât, care-și îneca amarul vieții în alcool, starețul îl întreba: „Frățioare, ce ai ascuns în sacosă? Dragul meu, frățioare, trebuie să arunci asta. Familiei tale îi este greu. Dă încoace sticla!” Ucenicul cuviosului, părintele Ioan Mironov, ne continuă povestea: „(Părintele) o lua și o spărgea de o piatră... Iar bețivul nu făcea scandal, pleca acasă și își petrecea seara, în pace, cu familia”.

Tot părintele Ioan Mironov ne ajută să întrezărim ceva din nevoința duhovnicească a starețului: „Când am sosit pentru prima oară la părintele, pe insulă, am fost din nou martorul nevoinței sale, ca și în Ghegobrosti – nu dormea aproape deloc: ziua slujea și lucra, iar noaptea se ruga. Părintele mă lăsa la el în chilioară, începeam să facem pravila împreună, dar eu oboseam repede. El, văzând starea mea semiadormită, îmi spunea: «Tu, Ionică, culcă-te». Dimineața, când mă trezeam, îl vedeam din nou în fața icoanelor, rugându-se. Nu știi dacă părintele se culca, îndeobște. E puțin probabil să găsești un asemenea rugător în zilele noastre. El nu dorea slava aceasta de la oameni, însă Dumnezeu nu l-a lăsat tăinuit, fiindcă «lumina nu se poate ține sub obroc». Blajin, preaplin de dragoste, mângâietor, părintele cucerea inimile oamenilor. Iubea cu duioșie întreaga făptură pământescă”.

În anii '70, părintele Nicolae devine un stareț foarte căutat, asemeni celor din vechime: pe fondul retrezirii la viață a inimii Ortodoxiei rusești, a redeschiderii mănăstirilor, pe insula Zalit ajung numeroși mireni, monahi, egumeni și egumene, mulți dintre ei devenindu-i ucenici devotați.

Sfaturile sale duhovnicești, pe cât de simple ca formă, pe atât sunt de eficace și de profunde în miezul lor. Pe credincioși, starețul îi învăța, de pildă: „Fiți întotdeauna bucuși și nu uitați să-I mulțumiți lui Dumnezeu în cele mai rele zile ale vieții voastre: o inimă recunoscătoare nu are nevoie de nimic”. Sau: „Mergeți și faceți binele. Orice gest de iubire acoperă o mulțime de păcate”.

Părintele Nicolae Gurianov se împărtășise din dragostea dumnezeiască și o răspândea, cu dărnicie, împrejurul său. Spunea: „Omul credincios trebuie să

se comporte cu multă dragoste față de tot ce-l înconjoară. Cu multă dragoste!” Expresia dragostei autentice este atitudinea blândă față de cel de lângă noi. De aceea, starețul sfătuia: „Nu fiți prea aspri. Asprimea peste măsură este periculoasă. Ea oprește sufletul doar la treapta nevoinței exterioare, fără să-i dea profunzime. Fiți mai «moi», nu alergați după reguli exterioare. Discutați în gând cu Dumnezeu și cu sfinții. Străduiți-vă nu să dascăliți, ci să vă povățuiți unii pe alții, să vă îndreptați. Vorbiți, dacă inima nu vă lasă să tăceți. De la inimă la inimă. Fiți mai simpli și sinceri. Toată făptura e atât de dumnezeiască! Priviți în jur – toată făptura Îi mulțumește lui Dumnezeu. Trăiți și voi așa – în pace cu Dumnezeu. (...) În orice vreme este nevoie de smerenie, blândețe, recunoștință față de Dumnezeu și părinți. Toate acestea îl înfrumusețază pe om și vă vor păzi în vremurile din urmă”.

Despre credința ortodoxă spunea: „Ortodoxia nu este doar rânduiești și cunoștințe exterioare, ci mai întâi de toate este o mare lucrare interioară a sufletului, curățarea inimii, milostivire și tihnă, blândețe și nerăutate...”

Darurile duhovnicești

Dragostea sa fierbinte, nemărginită pentru Dumnezeu, pătimirile îndurate pentru credința în Hristos l-au învrednicit să dobândească o mulțime de harisme. Despre darul înainte-vederii sale, cunoscutul arhimandrit Ambrozie Iurasov povestește: „Mă aflam la părintele împreună cu încă doi oameni. Pe unul dintre ei, starețul l-a lovit ușor cu palma peste obraz, apoi a spus: «Părinte, binecuvintează.» «Dar, eu nu sunt părinte!» «Nu ești părinte? Da?» Au trecut trei ani de atunci. Acum, acel om este egumen. Unei fete care venise cu

noi, i-a dat o foaie cu note muzicale. Ea s-a mirat: pentru ce e această foaie? Doar ea era pictoriță, nu cânta, nu știa notele. Acum acea fată este canonarhă (dirijor de cor bisericesc) la o mănăstire”.

Un alt cuvios vestit, părintele Ioan Krestiankin, le spunea credincioșilor care îl vizitau: „Părintele Nicolae este singurul stareț cu adevărat înainte-văzător de pe teritoriul fostei U.R.S.S.”

Starețul Nicolae cunoștea trecutul oamenilor, știa în detaliu faptele lor bune sau rele pe care le săvârșiseră. Protoiereul Vladimir Ș. mărturisește: „Un preot a venit să se spovedească la părintele Nicolae. Părintele l-a întâmpinat și l-a condus spre căsuța sa. Și-a căutat mult timp cheia de la ușă în buzunarul rasei, iar între timp motanul se ținea scai după el, dorind să ajungă cât mai repede la castronul său cu mâncare. Cât timp a «căutat» cheia, părintele Nicolae i s-a adresat fără încetare motanului, spunându-i toate «păcatele sale». Preotului care venise, îi rămăsese doar să intre în casă, să îngenuncheze și, cu lacrimi de pocăință, să-și plece capul sub epitrahil, pentru a asculta rugăciunea de dezlegare!”

Rugăciunea starețului era tămăduitoare. Un creștin pe nume Serghei a fost diagnosticat cu distrofie severă a organelor interne. Când toate tratamentele încercate s-au dovedit zadarnice, Serghei a ajuns, după multe peripeții și piedici, pe insula Zalit. Părintele Nicolae l-a privit blând, compătitor, l-a lovit ușor peste obraz și i-a spus: «Totul va trece». Nu peste multă vreme, l-a lovit din nou, ușor, și a completat: «Vei fi sănătos». Întorcându-se acasă, de la o zi la alta vindecarea lui Serghei a fost din ce în ce mai evidentă”.

Binecuvântatul stareț primise de la Dumnezeu și darul alungării duhurilor necurate. Olga Rojniova scrie: „Câteodată (părintele Nicolae) îi lovea pe oaspeți destul

de apăsat peste obraz sau peste frunte: în acest fel, el alunga duhurile necurate, pe care le vedea cu ochii săi. Dar când «lovea», nimeni nu se supăra pe el, pentru că în toate se simțea dragoste. Părintele îi învăța pe oameni să se cerceteze pe sine, să vegheze asupra gândurilor lor și să se întrebe în sinea lor: mai ai credință?”⁴⁶

Starețul, prin Duhul Sfânt care se sălășluisese în sufletul său, avea puterea să schimbe inimile reci ale oamenilor necredincioși, în inimi înflăcărate pentru Hristos. Iată ce își amintește Olga Kormuhina, o cunoscută cântăreață rock, fiică duhovnicească a părintelui Nicolae: „Un profesor rus de matematică a sosit pe insulă, cu prietenul său englez, tot profesor de matematică și complet necredincios. Rusul se ruga foarte tare ca prietenul lui să creadă. Dar englezul avea un gând: «Dacă acest stareț îmi va arăta o minune, atunci voi crede». Au ajuns, părintele i-a întâmpinat, i-a pofțit în chilie și, îndată, de la primele cuvinte, zise: «Ce minune oare să-ți arăt, fiule?» S-a apropiat de întreprător și a prins a țăcăni: «Uite, e lumină, uite, nu-i lumină. Uite, lumină, uite, nu-i lumină. Ha, ha, ha». Au răs cu toții, și părintele Nicolae i-a trimis acasă: «Mergeți, fiilor, acasă cu liniște». Englezul a răs și el, chipurile, despre ce minuni poate fi vorba? Doar este om învățat. Au ajuns amândoi înapoi pe țărm și au văzut acolo multă lume adunată, miliție, muncitori cărând niște cabluri. «Ce s-a întâmplat?» au întrebat ei. «De trei zile nu e curent electric pe insulă», au primit răspunsul. Atunci, savantul nostru a întors luntrea și s-a îndreptat înapoi spre insulă”.

⁴⁶ *Idem*, p. 67.

Părintele Tihon Șevkunov, autorul minunatei cărți *Nesfînții sfinți*, cunoscându-l încă din tinerețe pe părintele Nicolae (care, de altfel, i-a prezis că va îmbrăca haina monahală), vorbește despre o trăsătură aparte a personalității sale duhovnicești - nebunia sa întru Hristos: „Părintele Nicolae era un truditore al lui Hristos și un rugător. Și, așa cum Domnul vorbea în pilde pentru oamenii pământești, așa vorbea și părintele Nicolae. Vorbea deseori în pilde sau în poezioare, uneori în zicători, pe care doar mai târziu le înțelegeai. El nu era un nebun pentru Hristos ca Fericitul Vasile (de la Moscova; care a viețuit în a doua jumătate a secolului al XV-lea), să spunem. Când vedea că oamenii oricum nu-l vor asculta sau, în orice caz, nu voiau să-l audă, ci voiau să capete răspunsul care le trebuia lor, atunci el dezvăluia răspunsurile sub forma unei ușoare nebunii întru Hristos. Nu-și irosea nici puterile, nici vremea, ci se prefăcea puțin că este nebun întru Hristos”.

Cu puțină vreme înainte de a păși în veșnicie (la data de 24 august 2002), starețul Nicolae Gurianov le-a transmis un ultim îndemn ucenicilor săi și creștinilor care îl cunoscuseră sau aflaseră, din auzite, despre el: „Să veniți la mormântul meu așa cum veniți la mine, când sunt viu, și să spuneți totul cum spuneți unui viu, și eu nu o să vă las – pe nimeni: nici pe cei pe care i-am văzut, nici pe cei pe care m-ați rugat să-i ajut. Rugați-vă cu credință. Fie vouă după credința voastră!”

La slujba înmormântării trupului sfințit al părintelui Nicolae au luat parte arhiepiscopul Pskovului, Eusebie, și episcopul Ekaterinburgului, Nikon, monahii Mănăstirii Pecerska din Pskov, arhimandritul Tihon Șevkunov, călugării de la Mănăstirea Sretenski, numeroși fii și fiice duhovnicești ale starețului, viețuitori în lume.

Aflând despre plecarea sa la Domnul, Cuviosul Ioan Krestiankin i-a mângâiat cu aceste cuvinte pe credincioșii întristați de moartea părintelui: „Nu plângeți! Acum părintele Nicolae este înaintea Tronului Ceresc și se roagă pentru noi”.

***Cuviosul Nikon Vorobiov:
„Singura rugăciune ce ni se cade este:
«Dumnezeule, milostiv fii mie,
păcătosului!»”***

Starețul Nikon a fost un căutător și un trăitor autentic al Adevărului, pe care, după îndelungi ocoliri, l-a recunoscut în Persoana Domnului nostru Iisus Hristos. Ceea ce surprinde în biografia și în scrisorile sale duhovnicești este accentul deosebit pus pe nevoință, pe prihănirea de sine (fără de care creștinul nu poate dobândi virtutea smereniei – condiție necesară pentru mântuirea sufletului) și pe atitudinea lipsită de orice compromis. Într-un timp în care, din comoditate, ne-am obișnuit să cedăm omului vechi din noi, să acomodăm învățătura evanghelică la logica lumii desacralizate și la curentele ideologice anticreștine aflate în vogă, starețul Nikon Vorobiov rămâne un reper autentic pentru oricine caută modele cu adevărat creștin-ortodoxe.

„Acesta este călugăr, călugăr!”

Nicolae Vorobiov – cel ce avea să devină starețul Nikon – a văzut lumina zilei în 1894, în satul Mikșino, care aparține de gubernia Tver. Era cel de-al doilea co-

pil din cei șase (băieți), cu care Bunul Dumnezeu binecuvântase familia părinților săi – țărani foarte muncitori și evlavioși.

Din fragedă copilărie, au început să mijească în personalitatea micului Nicolae trăsăturile sufletești care îl vor face mai târziu vestit: era ascultător față de cei mai înaintați în vârstă, iar bunătatea sa sufletească și mila și le manifesta față de toate ființele suferinde.

Pe când Nicolae era încă un copil, în casa părinților săi poposea adesea „Vanka-mititelu”, un fericit nebun pentru Hristos. Nu mică le-a fost mirarea părinților săi, când, într-o bună zi, Vanka s-a apropiat, pe nepusă masă, de Nicolae – prins, împreună cu frații săi, cu joaca –, a arătat cu degetul spre el și a început să spună: „Acesta este călugăr, călugăr!”

De timpuriu s-au făcut simțite și aptitudinile deosebite pe care Nicolae le-a avut pentru învățătură. Înscris de tatăl său la școala reală din orașul Vișnii Volociok, el s-a făcut remarcat mai ales la matematică și la literatură – scria compuneri impresionante prin stil.

Părinții săi fiind nevoiași, după încheierea școlii generale, Nicolae și-a urmat chemarea pentru studiu, dar, pentru aceasta, când se încheiau orele de școală, mergea pe la colegii săi mai avuți și le preda el însuși, ajutându-i la teme, pentru o sumă modestă. Când se sfârșeau orele de meditații, pleca repede spre odaia unde stătea cu chirie și începea, fără zăbavă, să-și facă temele pentru a doua zi. Pe toată durata școlii, lipsurile felurite, frigul și foamea l-au însoțit permanent pe Nicolae. Poate că, în acest fel, a găsit de cuviință pronia dumnezeiască să îl pregătească pentru încercările dure pe care avea să le înfrunte la maturitate.

Setea nesățioasă de a afla adevărul veșnic, ascuns tainic în spatele fenomenelor care se nasc și pier în lumea aceasta a devenirii continue, l-a împins, mai întâi,

pe Nicolae spre domeniul științelor empirice. O vreme a crezut că aici va găsi răspunsul la întrebările care, atât de timpuriu, i-au frământat cugetul. Mai târziu, când tânărul Nicolae ajunsese deja în cursul superior al școlii reale, i s-a impus ca un adevăr peremptoriu faptul că științele empirice, al căror obiect de studiu îl constituie diversele fapte și fenomene observabile, nu vor putea să îi răspundă niciodată, rezonabil, la întrebarea care îi mistuia ființa: „Care este sensul vieții sale? Pentru ce trăiește omul?” Ajuns în acest punct biografic, nodal, intelectul său avid de sens s-a reorientat, cu tot entuziasmul tinereții, spre istoria filosofiei. Nopti nesfârșite, Nicolae a devorat, la lumina palidă a lumânării, cărțile clasice ale filosofiei, completându-și căutările cu drumurile deschise de marea literatură a lumii. În adâncul sufletului său, Nicolae nădăjduia că filosofia și literatura clasică îi vor revela sensul existenței umane.

În 1914, Nicolae împlinea 20 de ani și absolvea, în mod exemplar, școala reală. La 20 de ani concluzia sa asupra căutărilor filosofice se contura profund sceptică în privința pretențiilor ei de adevăr, lăsându-i un gust amar pentru tot restul vieții. Rememorându-și momentele importante ale devenirii sale întru Hristos, starețul avea să mărturisească în amurgul vieții: „Studiul filosofiei mi-a arătat: fiecare filosof considera că a găsit adevărul. Dar, cât de mulți au fost ei, filosoffii? Pe când adevărul e unul singur. Și sufletul năzuia spre altceva. Filosofia este un surogat, ca și cum în loc de pâine i-ai da omului să mănânce cauciuc. Poți să rozi cauciucul, dar oare o să fii sătul? Am înțeles că filosofia, la fel ca știința, nu oferă nimic despre Dumnezeu, despre viața viitoare - și a devenit absolut limpede concluzia că trebuie să recurg la religie.”

„Biserica nu este pământ, ci o bucățică de cer”

Până să ajungă la religie, însă, Nicolae va poposi o vreme în domeniul psihologiei, fiind „aruncat” în el tot de o întrebare de natură filosofică. Se întreba adesea: „Care este esența omului?” Dar, în cele din urmă, și știința lumească despre suflet – psihologia – îl va dezamăgi: „Am văzut: psihologia nu studiază deloc omul, ci «pielea» – viteza proceselor, percepții, memorie... O asemenea aiureală, încât și asta m-a dezgustat.” Abandonează, la sfârșitul primului an de studiu, cursurile Institutului de Psihoneurologie din Petrograd.

Existența absurdă pe care o contempla în el însuși și împrejur amenința să îi dinamiteze viața: gândurile de sinucidere îi invadau mintea. Această criză existențială s-a petrecut în vara lui 1915. Și-a amintit nostalgic de credința naivă de care era însuflețit în copilărie și a început să se întrebe: „Dar dacă, într-adevăr, Dumnezeu există? Ar trebui să Se descopere, nu?” Ajuns la limita deznădejdiei, Nicolae a strigat din adâncul sufletului său: „Doamne, dacă ești, descoperă-Te mie! Te caut nu pentru scopuri pământești, interesate. De un singur lucru am nevoie: ești sau nu?” Iar Dumnezeu i-a răspuns pe dată, cât se poate de limpede, tânărului care tânjea după El atât de arzător și de sincer: „E imposibil de redat – povestea starețul peste zeci de ani – acea lucrare a harului care convinge de existența lui Dumnezeu cu o forță și o evidență care nu lasă în om nici cea mai mică îndoială. Domnul Se descoperă așa cum, să zicem, după un nor întunecat răsare deodată soarele: nu te mai îndoiești, nu stai pe gânduri: «Soarele să fie, ori a aprins cineva un felinar?» Așa mi S-a descoperit Domnul, că am căzut la pământ, zicând: «Doamne, slavă Ție, Îți mulțumesc! Dăruiește-mi să-Ți slujesc toată viața mea! Toate necazurile, toate suferințele de pe pământ nu au decât să

se abată asupra mea: dăruiește-mi să trec prin toate, numai să nu cad de la Tine, să nu mă lipsesc de Tine!»”

Nicolae a petrecut multă vreme în această stare binecuvântată, care îi va schimba realmente mintea și, odată cu ea, întreaga viziune despre lume. Când și-a revenit în simțiri, trecuse de miezul nopții și se auzeau bătăile unui clopot care suna cu putere, ritmic. Negreșit, acesta era un semn venit de sus: din împrejurimi nu avea de unde să se audă – fiind trecut de miezul nopții, clopotul nu putea să anunțe vreo slujbă, deci dangătul său nu provenea de la vreo biserică sau mănăstire.

În viața lui Nicolae a urmat o perioadă în care tânărul, neavând de nicăieri un povățuitor duhovnicesc, o călăuză în carne și oase, a fost îndrumat de În-suși Dumnezeu. Un rol covârșitor pentru retrezirea credinței în inima lui Nicolae l-au avut slujbele săvârșite în biserică. Povestea: „Și înainte mergeam, că și acasă mă obligau, și în gimnaziu ne duceau la biserică, dar ce făceam atunci? Stăteam ca stâlpul, nu mă interesa, mă gândeam la ale mele, și atât. Atunci când, după ce m-am întors la Dumnezeu, mi s-a deschis puțin inima, în biserică mai întâi de toate mi-am amintit predania despre solii cneazului Vladimir, care atunci când au intrat în biserica grecească nu știau unde se află – în cer sau pe pământ. Iată primul sentiment pe care l-am avut în biserică după starea aceea pe care am trăit-o: în biserică, omul nu este pe pământ. Biserica nu este pământ, ci o bucațică de cer. Cât m-am bucurat să aud: «Doamne miluiește!» Cuvintele acestea aveau un efect de necrezut asupra inimii: toată slujba, continua pomenire a numelui lui Dumnezeu în diferite forme, cântările, lecturile stârneau încântarea, bucuria, săturau...”

Tot acum i se relevă importanța mântuitoare a smereniei: „În vremea noastră e foarte greu. Nu sunt

îndrumători, nu sunt cărți, nu sunt condiții. Și pe această cale – vă atrag atenția, subliniez –, pe această cale complicată, după cum se vede la toți Sfinții Părinți, lucrul cel mai important, cel mai greu este aducerea omului la smerenie, fiindcă trufia i-a adus la cădere și pe Lucifer, și pe Adam. Și, iată, aceasta este calea Domnului pentru omul care s-a hotărât din tot sufletul să trăiască pentru Domnul, ca să se mântuiască. Iar fără smerenie omul nu se mântuiește. Chiar dacă nu ajungem la smerenia adevărată, putem ajunge la nivelul începător, ca să zic așa. Și când omul vine, când cade la Domnul în acest fel, zicând: «Doamne, Tu să faci cu mine totul, că eu nu știu nimic (într-adevăr, ce știm noi?), fă cu mine ce vrei, numai mântuiește-mă», Domnul începe să-l îndrume pe om El însuși.”

După întoarcerea la Hristos, vor urma doi ani în care tânărul Nicolae se va adânci în viața sa de nevoiță, călăuzit fiind de Sfânta Scriptură și de scrierile Sfinților Părinți: „[Dumnezeu] m-a îndrumat în așa fel încât după aceea am trăit doi ani în Volociok, am citit, m-am rugat acasă. (...) Numai la Sfinții Părinți și în Evanghelie am găsit lucruri cu adevărat prețioase. Când omul începe să se lupte cu sine însuși, când va năzui să meargă pe calea evanghelică, începe să aibă neapărată nevoie de Sfinții Părinți și aceștia îi devin ca niște rude apropiate. Sfântul Părinte este deja un învățător drag, care vorbește sufletului tău, și acesta primește cuvintele lui cu bucurie, se mângâie cu ele. Filozofia și toate spurcăciunile sectare îmi provocau mâhnire, depresie, greață: la Părinți, dimpotrivă, veneam ca la o mamă adevărată. Ei mă mângâiau, mă învățau, mă hrăneau.”⁴⁷

⁴⁷ Cuviosul Nikon Vorobiov – *Cum să trăim în ziua de astăzi. Scrisori despre viața duhovnicească*, Editura

În anul 1917, Nicolae este admis la Academia Teologică din Moscova. Abandonează, după numai un an, cursurile academice și se retrage la Sosnoviți, unde va preda, la școala din localitate, matematica. Le povestea ucenicilor: „Și acolo (la Sosnoviți) trăiam în nevoință: mâncam o bucată de pâine, o farfurie de ciorbă de post. Pe atunci aproape că nu erau cartofi. Și în condițiile acestei vieți de adevărată nevoință, ca să spun așa (...) eram toată ziua în rugăciune – în rugăciune eram, și în postire. Și uite că atunci am înțeles eu viața duhovnicească, starea lăuntrică: Domnul mi-a descoperit lucrarea rugăciunii în inimă. Mă gândeam că Domnul mă va rânduieși și în continuare într-un sat, în vreo căsuță dărăpănată, unde să pot continua acest fel de viață. Aveam pâine uite atât, jumătate de palmă, îmi ajungea, cinci cartofi (mă obișnuisem deja) – și gata. Domnul n-a rânduit așa. De ce, oare? Păi, eu înțeleg de ce. Fiindcă în adâncul cel mai adânc al sufletului creștea părerea de sine: «Uite, eu duc viață de nevoință, înțeleg deja rugăciunea inimii». Or, ce înțelegeam eu din rugăciunea inimii? A miliarda parte din ceea ce trăiau Sfinții Părinți. (...) Și în locul unei astfel de retrageri și însingurări Domnul a rânduit să nimeresc drept în mijlocul lumii, unde-i mai mare deșertăciunea și agitația, ca să înțeleg că sunt un nimeni, și să cad la Domnul, și să zic: «Doamne, Doamne, ce sunt eu? Numai Tu ești Mântuitorul nostru!» Am cunoscut că Domnul rânduiește așa fiindcă omul are nevoie să se smerească. Vi se pare că este limpede? Se dovedește însă că pentru om nu este chiar limpede: după aceea am primit chipul monahal, am fost în lagăr, m-am întors, și tot am adus cu mine înalta părere de sine.”

Sophia, 2014, p. 12 (traducere din limba rusă de Adrian Tănăsescu-Vlas).

Pe 23 martie 1931, Teofan Semeniako, episcopul Minskului îl tunde în monahism, dându-i noul nume, de Nikon. Peste două zile este hirotonit ierodiacon, iar pe data de 26 decembrie 1932, chiar în a doua zi a Nașterii Domnului, episcopul Teofan îl hirotonește ieromonah. Peste un an, la aceeași dată, starețul Nikon este arestat de regimul bolșevic și surghiunit, pentru cinci ani, într-unul din lagărele Siberiei. Este eliberat în anul 1937.

După eliberare, părintele Nikon s-a stabilit la Vîșnii Volociok, asumându-și rolul de ajutor al unui doctor și reușind să o convertească pe soția acestuia, Alexandra, dar și pe sora ei, Elena, care avea să îmbrace, înaintea sfârșitului vieții ei pământești, haina monahală. Pe cele două surori, care ani de zile fusese-ră atee convinse, le-au impresionat, în primul rând, smerenia adâncă a părintelui, dârzenia sa și mărinimia sufletească.

Între 1944 și 1948, starețul Nikon slujește ca preot paroh în mai multe orașe: Kozelsk, Belev, Efremov, Smolensk. Existența sa ascetică, predicile sale insuflăte de Duhul Sfânt atrăgeau sufletele doritoare de adevărata viață. În 1948 este trimis să slujească în orașul Gjatsk, unde va avea multe de pățimit din pricina oamenilor haini, lipsiți de evlavie. Spre sfârșitul vieții le povestea ucenicilor săi: „M-au trimis în surghiun. (...) Dar această deșertăciune mi-a dat puțința să văd că prin noi înșine nu putem face vreun lucru bun.”

Portretul duhovnicesc al starețului Nikon

Cuviosul Nikon viețuia înconjurat de puține lucruri. Disprețuia luxul, dar și confortul care alungă trezvia din sufletul creștinului nevoitor. Lăcomia de bunuri materiale (în limba greacă, *pleonexia*) hrănește părerea de sine, slava deșartă și trândăvia. De aceea,

întregul avut al starețului îl formau o rasă veche – dăruită de un ieromonah de la Optina – o dulamă ponosită, o rasă de vară cu două, trei dulame, și vreo trei tacâmuri de aluminiu. În chilia sa se găseau și cărți. Din literatura clasică era foarte atașat de nuvelele și romanele lui Dostoievski, pe care îl socotea cel mai profund analist al inimii omenеști.

Cuviosul Nikon prețuia timpul: nu stătea niciodată fără să se îndeletnicească cu ceva – se ruga, slujea în sfânta biserică, se punea în slujba aproapelui, muncea sau citea. Așa cum am mai spus, iubea scrierile Sfinților Părinți, precum și pe cele ale Sfântului Ignatie Briancianinov, pe care îl considera cel mai potrivit tâlcuitor al acestora pentru omul contemporan.

Părintele Nikon sesizase o serie de derapaje ale vieții duhovnicești, specifice nu doar Rusiei bolșevice, ci și vremurilor noastre. De pildă, starețul era deranjat de faptul că la Sfânta Spovedanie mulți preoți îi puneau credinciosului întrebări în genul: „N-ai băut lapte în post? Câte zile ai postit înainte să te împărtășești?”, ignorând păcate cu adevărat vătămătoare: invidia, ura, clevetirea, lăcomia, desfrânarea, minciuna, hoția. Condamna vehement ispita, în care cădeau mulți preoți, de a fi pe placul norodului, de a sluji cât mai „frumos”, mai plăcut urechii și ochiului ascultătorilor, slujire care, din păcate, „îl transformă pe preot într-un artist, într-un fariseu lepădat de Dumnezeu, iar din popor face o adunătură de păgâni, care se uită doar la exterior și Îl leapădă pe Hristos.”⁴⁸

Această rigurozitate aspră a starețului nu era orientată doar spre ceilalți. El era deosebit de aspru cu sine, în primul rând. Avea un program de viață spartan: se culca în fiecare noapte la ora 12.00 și se trezea

⁴⁸ *Idem*, pp. 24-25.

dimineața la 6.00. Dacă nu trebuia să slujească în biserică, până la ora mesei de dimineață – pe care nu o lua mai devreme de ora 9.00 – se ruga. Dedică rugăciunii multe ore, pe parcursul întregii zile.

Deși anii de lipsuri extreme, îndurați în timpul deportării în Siberia, îi șubreziseră grav sănătatea (avea inima bolnavă și suferea de reumatism) nu suporta să fie slujit de altcineva. Își făcea singur curat și se dedica, în ciuda bolilor și bătrâneții, muncii fizice, până la epuizare: sădea și îngrijea pomi fructiferi și arbuști, săpa pământul, crăpa lemne, repara sau construia biserici.

Din luxurianta tipologie umană, starețul, cel mai mult, nu îi suferea pe lingușitori (întotdeauna avizi de laude) și pe indivizii vicleni. Unul dintre biografiile săi, A.I. Osipov, profesor la Academia Teologică din Moscova, scrie despre lupta părintelui Nikon cu falsitatea, atât de des întâlnită în zilele noastre: „El spunea că este foarte ușor să devii «sfânt»: ajunge să te târăști în patru labe în jurul bisericii ori să spui cu un aer important tot felul de aiureli «evlavioase», mai ales dacă începi să dai prescuri, anafură, agheasmă împreună cu «rețete» de utilizare în diversele necazuri din viață. În majoritatea sa covârșitoare – se mâhnea părintele – poporul nu cunoaște deloc creștinismul și caută nu calea mântuirii, nu viața veșnică, ci oameni care să-l ajute să «facă ceva» ca să scape imediat de un necaz sau altul. Celor care veneau la el cu o asemenea dispoziție sufletească le spunea: «Nu vrei necazuri? Nu păcătui, pocăiește-te sincer pentru păcatele și nedreptățile tale, nu face rău aproapelui nici cu fapta, nici cu cuvântul, nici măcar cu gândul, mergi cât mai des la biserică, roagă-te, fii milostiv față de cei de aproape ai tăi, față de vecinii tăi: atunci Domnul te va milui și pe tine și,

dacă ți-e de folos, te va scăpa și de necaz». Bineînțeles că unii plecau de la părinte nemulțumiți, fiindcă nu le spunea ce trebuie să «facă» pentru ca vaca să dea lapte sau ca bărbatul să nu mai bea și nu le dădea în acest scop nici prescuri, nici agheasmă.”⁴⁹

În anul 1956, chiar de Sfintele Paști, Cuviosul Nikon Vorobiov a fost făcut egumen de Episcopul Mihail Ciub. În iarna dintre 1962 și 1963 bolile de care suferea părintele s-au agravat și, de la o lună la alta, devenea tot mai clar că, în curând, va păși în veșnicie.

Același biograf, A.I. Osipov ne descrie starea de pace și dârzenia cu care Cuviosul Nikon și-a întâmpinat moartea: „Remarcabile au fost liniștea și bărbăția cu care părintele s-a apropiat de ceasul morții sale. Aceasta le stârnea adesea celor din jur lacrimi cu greu stăvilite, iar uneori și nestăvilite. Toți vedeau că moare treptat, dar nimeni nu voia să creadă că părintele chiar moare.

Nimeni n-a auzit vreo plângere de la el. «Părinte, vă doare?» «Nu. Așa, doar niște senzații neplăcute din când în când». I-au fost cumpărate încălțări ca să fie îngropat în ele. Le-a probat cu un zâmbet vesel: «Uite că-s bune!» I s-a făcut acoperământ pentru sicriu. S-a uitat la el și a găsit o greșeală în înscrisul de pe el. A văzut cum i se aduce sicriul, și a fost mulțumit că totul e gata. Când a fost întrebat cum și unde să fie înmormântat, a răspuns: «Nu are rost să vă spun, că nicio dată n-o să împliniți» – însă odată, când ai casei, după ce hotărâseră deja (pe ascuns de el) locul de îngropare, au venit la patul lui, i-a întrebat îndată: «Ia spuneți, mi-ați găsit loc?» În general, în perioada finală a bolii, părintele i-a uimit nu o dată pe cei din jur cu străvederea sa.”

⁴⁹ *Idem*, p. 27.

Hristos l-a luat la Sine pe mult-încercatul Său nevoitor pe data de 7 septembrie, la ora 12 și 25 de minute.⁵⁰

⁵⁰ Cf. Cuviosul Nikon Vorobiov – *Cum să trăim în ziua de astăzi. Scrisori despre viața duhovnicească*, Editura Sophia, 2014, pp. 5-30, Cuviosul Nikon Vorobiov – *Învățăături pentru mântuirea sufletului*, Editura Meteor Press, 2018.

PARTEA A PATRA **Sfinți și cuvioși din Ucraina**

Sfântul Amfilohie, taumaturgul din Lavra Poceaev

Sfântul Amfilohie a fost un tămăduitor al neputințelor sufletești și trupești, o călăuză încercată pe calea spre Hristos, un mărturisitor al Adevărului în timpul bolșevismului antihrist. A fost unul dintre marii sfinți ai secolului XX. Proslăvirea sa, care a avut loc pe data de 23 aprilie 2002, constituie doar recunoașterea vieții sale sfinte și a harismelor deosebite care s-au dovedit mântuitoare pentru semenii săi - în primul rând, dragostea sa aleasă pentru om și față de întreaga zidire a lui Dumnezeu.

Părintele Amfilohie s-a născut la data de 27 noiembrie 1897, în satul Ilovița Mică, din regiunea Șumșcina - un tărâm de vis, împodobit cu dealuri minunate. Tatăl său era un om cu frică de Dumnezeu. Se numea Varnava Golovatiuc și avea o droaie de copii: zece la număr. Viitorul stareț Amfilohie a primit la botez numele de Iacov, în amintirea Sfântului Mucenic Iacov Persul.

Înclinația sa pentru liniște, pentru isihie își are rădăcinile în copilăria micului Iacov. Încă din primii săi ani, s-a bucurat de viața petrecută liber, în natură, radical diferită de aceea a copiilor crescuți în atmosfera zgomotoasă și tulbure a orașelor. Liniștea oferită de minunatul cadru al naturii era dublată de pacea care domnea în casa lui Varnava Golovatiuc. În familia sa, micul Iacov a învățat frica de Dumnezeu, mai precis teama de a nu fi părăsit de harul dumnezeiesc,

pentru o faptă nelalocul ei sau pentru un cuvânt sau gând necuțat.

Pentru a-și întreține familia numeroasă, Varnava a învățat mai multe meserii: era meșter rotar, făcea calapoade și sănii, iar când se întâmpla ca sătenii să își luxeze, la muncile câmpului, vreo mână sau un picior, apelau la el, să îi vindece. Era vestit în tratarea luxațiilor, pe o arie de zeci de kilometri în jurul Iloviței. Când era vorba să își tămăduiască semenii, Varnava uita de treburile și de interesele sale: nu o dată a trebuit să îl vegheze pe bolnav câte douăzeci de zile în șir. Ajutându-l pe tatăl său în tratarea bolnavilor, Iacov învăța cum să îndrepte și să vindece oasele fracturate, o meserie care îi va fi de mare ajutor mai târziu. Ana, mama sa, era o ființă evlavioasă, care le-a transmis cu multă grijă copiilor săi dragostea de Dumnezeu. Ajuns egumen, părintele Amfilohie mărturisea: „Eu cred că mama mea este în Împărăția lui Dumnezeu!”

În 1912, Iacov este înrolat în armata țaristă. În toiu primului război mondial, participă la lupte grele, în regimentul 165, în orașele Luțk și Tomsk. Experiența aspră căpătată în Siberia într-o unitate sanitară – unde va fi adesea în primejdie de moarte și va fi nevoit să-și vadă camarazii de arme dându-și suflarea cea de pe urmă – îl va căli, transformându-l într-un bărbat neînfricat. Iacov cade prizonier în mâinile nemților, care îl vor trimite la muncă silnică în Munții Alpi. Va munci vreme de trei ani la un fermier, care va fi atât de cucerit de virtuțile tânărului – seriozitatea cu care își îndeplinea sarcinile, spiritul de supunere, de smerită ascultare – încât îi va propune să o ia de soție pe fiica sa.

Însă inima lui Iacov tânjea după Ucraina sa natală, care îl chema tainic la sine: în 1919 evadează, trece granița și revine în Ilovița, în casa părintească.

Pentru o vreme va trăi aici, îngrijindu-i pe oamenii bolnavi, care îi solicitau ajutorul. Deși îl băteau gânduri de însurătoare – ajunge chiar să-i ceară unei fete frumoase mâna – în urma întâlnirilor marcante cu preotul satului se hotărăște să-și dedice întreaga viață lui Dumnezeu: în 1925, Iacov intră ca frate în Lavra Poceaev. Aici, va îndeplini, cu multă râvnă, ascultările: face sănii și roți, cântă la strană...

„Iată deșertăciunea deșertăciunilor, toate sunt deșertăciune”(Ecclesiastul 1, 3)

Un moment de cotitură în devenirea sa duhovnicească a fost adormirea întru Domnul a starețului său (eveniment care a avut loc în luna februarie a anului 1931). Veghind lângă sicriul starețului, lui Iacov parcă i s-au deschis, pentru întâia oară, ochii: a văzut scurtimea vieții pământești, deșertăciunea lucrurilor și a plăcerilor lumești, momentul de cumpănă pe care îl va trăi fiecare suflet: ce veșnicie și-a pregătit prin faptele sale? Una fericită, de Rai, sau una îngrozitoare? Cu inima cuprinsă de aceste trăiri contradictorii, în momentul în care groparii începuseră să arunce bulgării grei de pământ peste mormântul starețului, Iacov a ieșit în fața tuturor și a început să își înșire, în auzul lor, toate păcatele, cerându-i iertare lui Dumnezeu. Imaginea tânărului înflăcărat de dragostea dumnezeiască, deșertându-și, plin de căință, în fața tuturor, sufletul, va rămâne o amintire durabilă în inimile martorilor.

Pe 8 iulie 1932, Iacov Golovatiuc este înveșmântat în haina îngerească, primind noul nume de Iosif. Pe 21 septembrie 1933 este hirotonit ierodiacon, iar pe 27 septembrie 1936 ieromonah. Pe 10 mai 1951 primește ascultarea să păzească Urma Maicii Domnului din incinta Mănăstirii Poceaev – loc de pelerinaj, de smerită închinare, în care ajung și astăzi credincioșii

veniți din toate zările. La data de 24 februarie 1953, părintele Iosif este înălțat la treapta de egumen, iar pe 6 aprilie 1957 primește ascultarea de a fi duhovnicul pelerinilor care poposeau în Lavră. Finalizează cursurile Școlii Teologice din Lavra Poceaev, în paralel săvârșindu-și ascultările monahale, dedicându-se îndeosebi tămăduirii credincioșilor. Pe oamenii care suferiseră luxații sau rupturi ale membrelor îi îngrijea într-o căsuță din vecinătatea cimitirului, numărul lor fiind impresionant: uneori, până la o sută de căruțe blocau strada Lipovaia. Pentru toți, părintele Iosif era un doctor fără de arginți.

Cum a dobândit starețul Amfilohie darul înainte-vederii

Viața sa de jertfă continuă adusă lui Dumnezeu și semenilor va fi răsplătită prin mulțimea harismelor duhovnicești de care se va învrednici: Domnul i-a dăruit puterea de a tămădui neputințele sufletești și trupești ale oamenilor, de a scoate demonii din cei posedați, de a cunoaște trecutul și viitorul celor care veneau la el. „Auzea” gândurile celor cu care se întâlnea.

Darul înainte-vederii l-a dobândit la începutul celui de-Al Doilea Război Mondial. Într-o după-amiază, părintele se odihnea, stând tolănit pe o căpiță de fân. Tihna i-a fost, dintr-odată, alungată de sunete de arme, tropăit soldătesc și frânturi de ordine, rostite în limba germană. S-a ridicat în capul oaselor, a privit atent în jurul său, dar nu a văzut nimic neobișnuit. Aceași pace domnea pretutindeni. În amurg, însă, ceea ce văzuse la amiază s-a adeverit: nemții au pătruns zgomotoși în Lavra Poceaev. Din acea zi, potrivit mărturiei starețului, el avea să cunoască „cine este cel ce va veni la mine, de ce este el bolnav și cât mai are de trăit”.

Fiind un adevărat pol, pozitiv, care atrăgea mulțimile, părintele Iosif a început să fie vizitat insistent de GPU (*Glavnoe Politiceskoe Upravlenie* – Direcția Politică Principală) – poliția politică bolșevică, dar și de partizani. Unii îl socoteau un susținător al partizanilor, ceilalți un colaborator al poliției politice. Într-o seară, niște necunoscuți au intrat la stareț, l-au legat de o targă și l-au dus cu ei, cu intenția de a-l arunca într-o prăpastie. Unii care au văzut această scenă cu tremurătoare au încercat să ia atitudine, dar părintele i-a liniștit: „Nu mă vor duce departe”. S-a vădit, pe dată, pronia dumnezeiască ce îl ocrotea pe părintele Iosif: unul dintre răufăcători a orbit, altuia i-a paralizat mâna, altul nu a mai putut merge. În cele din urmă, l-au dezlegat pe stareț și au început să strige și să-l implore să-i ierte. Părintele Iosif i-a binecuvântat, iar bandiții s-au făcut nevăzuți.

Cel de-Al Doilea Război Mondial sfârșindu-se, trupele naziste s-au retras, lăsând spațiu liber bandelor de partizani, care au început să prade și să ucidă populația autohtonă. Într-o noapte de primăvară, un asemenea grup format din paisprezece bărbați a intrat peste părintele Iosif, în chilie. Șeful lor i-a cerut, poruncitor, să le gătească cina. S-au ospătat până la miezul nopții, apoi liderul partizanilor i-a poruncit starețului să-i conducă până la marginea pădurii. Au ieșit împreună și când au ajuns la poarta casei, comandantul l-a anunțat pe părintele Iosif că va fi împușcat. Starețul nu a arătat niciun semn de tulburare. A cerut îngăduința să se roage zece minute, înainte de a fi executat. Primind permisiunea comandantului, părintele și-a plecat genunchii și a început să rostească, în gând, *Tatăl nostru, Născătoare de Dumnezeu...*, Crezul, rugându-se și pentru ca Bunul Dumnezeu să le ierte asasinilor săi fapta nelegiuită. În această vreme, părintele

Irinarh, ucenicul starețului, văzând că întârzie neobișnuit de mult, a pornit în căutarea lui. A ajuns în locul în care starețul său urma să fie executat și a înțeles, dintr-o privire, ce se petrecea acolo. Comandantul ținea țeava automatului ațintită spre părintele Iosif și începuse să numere, cu jumătate de gură: „Unu... doi...” Părintele Irinarh s-a aruncat dinaintea armei automate, i-a aplecat țeava spre pământ și a început să strige la partizani: „Pe cine vreți voi să omorâți? Știți voi, oare, ce fel de om este acesta? El i-a ajutat pe toți. Ce folos veți avea, dacă îl veți ucide? Omorâți-mă pe mine; pe el, însă, să nu-l atingeți!” În cele din urmă, șeful bandei a cedat: „Bine, pleacă!”, i-a spus acela părintelui Irinarh, care cu atâta cutezanță își pusese în joc viața pentru starețul său. Comandantul i-a smuls părintelui arma din mână și s-a făcut nevăzut, ca o nălucă, în noapte, împreună cu ortacii săi.

Ziua dedicându-se oamenilor cu diverse probleme, care veneau șuvoi la Lavra Poceaev, starețului nu îi mai rămâneau decât orele de noapte pentru săvârșirea pravilei sale, monahale. Fiind înconjurat mereu de oameni, trebuia să își ascundă de ochii lor faptele nevoinței. Un apropiat de-al său, arhimandritul Silvestru, își amintea: „În anii 1950, eu și părintele Iosif aveam ascultare la livada mănăstirii. Odată, citindu-mi ziua pravila, nu am venit la ascultare, iar el mi-a spus: «Ziua este pentru ascultare, noaptea pentru rugăciune». Și el, într-adevăr, așa și făcea. Mai târziu, când eu eram iconom, întorcându-mă câteodată târziu la mănăstire, îl vedeam pe părintele egumen rugându-se sub un pom, în livadă”.

Următoarea întâmplare este grăitoare pentru modul în care starețul căuta să se ferească de insidi-oasa patimă a slavei deșarte. Un alt cunoscut de-al său, K., povestea: „Odată, în toamna anului 1956, într-o

zi de vineri, frații ne ajutau să strângem merele din livada mănăstirii. După masă, având câteva minute libere, eu cu prietena mea ne plimbam printre pomi, printre ramurile aplecate ale acestora. Ne-a atras atenția un oarecare om, îmbrăcat într-o haină veche, purtând niște cizme de pânză impermeabilă. Stătea întins pe pământ, avându-și capul acoperit cu o pălărie mai veche. Noi am trecut mai departe, judecând în sinea noastră că acela s-a gândit să doarmă chiar în timpul lucrului. După pauză am văzut cine era. Era părintele Iosif: el niciodată nu mânca miercurea sau vineria, și, dorind să ascundă de oameni aceasta, se retrăgea fără a fi observat, pentru rugăciune, dar, auzindu-ne glasul, s-a întins la pământ, prefăcându-se că doarme”.

„Arhiereul este stăpânul Bisericii! Voi de ce ați venit aici? Cărați-vă!”

După încheierea războiului, partea de vest a Ucrainei a fost luată de Uniunea Sovietică. În anii '50, comuniștii au reluat campania de luptă împotriva credinței creștine. Au reînceput să închidă bisericile și mănăstirile. Visau să facă din Poceaev un „orașel comunist”, iar lavra să se transforme într-un muzeu al ateismului. Monahii urmau să părăsească sfântul locaș. În 1959, statul comunist-ateu confiscă pământul mănăstirii (zece hectare), livada de fructe, uscătoria, sera, prisaca de o sută de stupi... Cooperativelor agricole li s-a cerut să nu mai comercializeze produsele mănăstirii, astfel încât viețuitorii ei au început să sufere de pe urma sărăcirii forțate și a feluritelor lipsuri. Autoritățile comuniste intenționau să desființeze, pe cale pașnică, așezământul monahal, pe unii convingându-i să plece de bunăvoie, iar pe cei mai refractari

închizându-i „pentru încălcarea ordinii publice” sau internându-i silnic în spitalele psihiatrice.

În toamna lui 1962, șeful miliției locale, însoțit de zeci de subordonați de-ai săi, au descins în mănăstire, cu gândul de a închide pentru totdeauna catedrala acesteia. Starețul Amfilohie fiind nevoit să cerceteze o fată care își rupsese mâna – care locuia în orașul Brodî (la patruzeci de kilometri de Poceaev) a aflat de întreaga tărașenie abia când a revenit la chilie. Îndată a pornit spre catedrală, unde a zărit mulțimea milițienilor care împânziseră curtea. S-a apropiat, cutezător, de șeful milițienilor, i-a smuls din mâini cheile de la ușa catedralei, i le-a dat tânărului Augustin, care era ajutorul starețului, zicându-i: „Ia, ține-le și nu le da nimănui!” Întorcându-se spre milițieni, le zise: „Arhiereul este stăpânul Bisericii! Voi de ce ați venit aici? Cărați-vă!” Iar credincioșilor care până atunci asistaseră pasiv la ceea ce se petrecea, le ceru: „Iar voi, alungați-i!” Îndemnul starețului iubit le-a încălzit inimile, viața a revenit parcă în ei, au căpătat curaj și au pus pe fugă mulțimea milițienilor.

Prin darul înainte-vederii, starețul cunoștea, în detaliu, care vor fi urmările acestei întâmplări. Egumenul Serafim, portarul mănăstirii din acea vreme, povestea peste ani: „La sfârșitul lui septembrie, când vegheam la porțile mănăstirii, de mine s-a apropiat părintele Iosif și a spus: «Deschide porțile. Acum va veni un *corb negru*, va veni după Iosif!» și a plecat în mănăstire, prin curtea iconomului. Eu am deschis porțile și am început să-l aștept pe *corbul negru*, însă n-a venit nimeni, și am închis, gândindu-mă că starețul a glumit. Au trecut două ceasuri. Deodată s-a apropiat o mașină de miliție: *corbul negru*. Milițienii au insistat să fie lăsați să intre în mănăstire”. Au urcat la al doilea etaj, unde era chilia starețului, șase inși au năvălit peste el,

i-au legat mâinile și picioarele, i-au astupat gura cu un ștergar, l-au târât pe scări și l-au împins în mașină. Dacă l-ar mai fi ținut câteva minute cu ștergarul înfundat în gură, starețul ar fi murit sufocat. În mașină i l-au scos și l-au dus la o sută de kilometri de Poceaev, într-un spital psihiatric din orașul Budanov, unde l-au internat. L-au tuns și l-au bărbierit. Pentru că a refuzat să lepede de la gât crucea, infirmierii i-au smuls-o. A fost dus într-o cameră slab luminată, în care dormeau patruzeci de pacienți. Demonii au început să glăsuiască către stareț, prin gura unora dintre ei: „De ce ai venit aici? Aici nu-î mănăstire!” Părintele Iosif le-a răspuns: „Voi singuri m-ați adus aici”. De la medicamentele pe care medicii i le-au administrat forțat, tot trupul părintelui a început să se umfle, iar carnea tremura pe el. Spre sfârșitul vieții, când rememora aceste întâmplări cumplite, binecuvântatul stareț își ascundea fața în palme.

Ucenicii săi, credincioșii tămăduiți prin rugăciunile sale, aflând unde a fost surghiunit, au început să îi trimită directorului spitalului scrisori prin care solicitau eliberarea sa, informându-l, totodată, că starețul ar putea să îi vindece pe bolnavii internați acolo, la Budanov.

După trei luni, părintele Iosif a fost convocat în cabinetul doctorului-șef. La discuție au asistat și alți doctori. După ce l-au invitat să ia loc, medicul-șef l-a întrebat: „Îi puteți vindeca pe bolnavii care sunt în spitalul nostru?” „Pot”, a răspuns, firesc, starețul. „Atunci, vindecați-i!” În acest scop, părintele Iosif i-a cerut să îi permită să meargă la mănăstire, să își ia de acolo Evanghelia, crucea și veșmintele preoțești. I-a anunțat că după două săptămâni nu va mai rămâne niciun medic în spital (erau în jur de cinci sute de pacienți internați). Medicii ateii s-au opus însă, neacceptând metodele sale „spiritualiste”: „Nu! Dumneavoastră

vindecați-i fără rugăciuni!” „Fără rugăciuni este imposibil să-i vindec”. „Cum adică?” Starețul i-a lămurit: un soldat care pornește la război, pleacă dotat cu armă, gloanțe, grenade. Armele împotriva vrăjmașului nevăzut sunt Sfânta Cruce, Sfânta Evanghelie, apa sfințită.

Darul tămăduirii bolilor sufletești și trupești

În urma nesfârșitelor scrisori pe care credincioșii care îl iubeau pe stareț le trimiteau autorităților comuniste, a aflat și Svetlana Allilueva, fiica lui Stalin. Fiind, la rândul ei, vindecată de părintele Iosif (suferește de o tulburare psihică), ea a făcut demersurile necesare pentru eliberarea lui. Recăpătându-și libertatea, părintele Iosif s-a întors în satul său de baștină, Ilovița, și a locuit la o rudă. Acolo a continuat să îi tămăduiască pe cei încercați de neputințe trupești și sufletești. Zi de zi înălța rugăciuni pentru ei, îi stropea cu apă sfințită, iar la sfârșit, îi invita să servească masa. Darul tămăduirii devenise atât de vestit, încât veneau la el nu doar credincioși din Ucraina sau Rusia, ci și din Moldova sau de pe insula Sahalin. În lunile de vară, primea zilnic în jur de cinci sute de vizitatori. Despre tulburarea sufletească pe care oamenii o suferă de pe urma înrăuirilor demonice, starețul spunea: „Cu îngăduința lui Dumnezeu, pentru păcate, vrăjmașul se apropie de om, îi ia inima în mână și o chinuie. Dar ca inima să fie curată trebuie să rostim mereu rugăciunea *Împărate Ceresc*”.

Nici mesele la care erau invitați credincioșii care veneau la părintele Iosif nu erau unele banale. După ce se ridicau de la masă, mulți constatau, cu uimire, că deveniseră sănătoși. Uneori starețul își lua cârja și se așeza, lângă paraclis, pe un scaun. Cei bolnavi veneau la el și îl rugau să îi atingă cu cârja pe locul bolnav. Toți cei care erau atinși se tămăduiau. Prin darul său,

starețul vindeca o paletă extinsă de afecțiuni: bolile de inimă, ficat sau rinichi, epilepsia, cancerul, luxațiile și fracturile membrelor superioare sau inferioare, depresia... Foarte multe cazuri erau irecuperabile, în ochii medicilor.

Odată au ajuns la chilia starețului două prietene din Dnepropetrovsk. Lucrau într-o fabrică de confecții. Una dintre ele era surdo-mută. Starețul a întrebato-o care îi este numele. Prietena ei a încercat să-i vină în ajutor: „Părinte, este surdo-mută”. Părintele a repezit-o: „Tu să taci!”, apoi a repetat întrebarea. După mai multe repetări ale întrebării și tentative de-ale ei de a articula ceva, femeia a reușit să rostească: „Galea!”. Din acel moment, a început să audă și să vorbească.

De multe ori ne întrebăm de ce Dumnezeu pe unii oameni îi vindecă, iar pe alții nu. Starețul Iosif susținea că Dumnezeu nu îngăduia tămăduirea anumitor oameni pentru că vindecarea ar fi dus la pierzania lor sufletească. Interesant este și faptul că părintele Iosif susținea că bolile psihice sunt efectul înrâuririi demonice. Într-o bună zi, a ieșit din chilie, i-a salutat pe credincioșii care îl așteptau prin cuvintele Proorocului Isaia – „Cu noi este Dumnezeu, înțelegeți, neamuri, și vă plecați, căci cu noi este Dumnezeu” –, apoi a început să le explice de ce se îmbolnăveau oamenii. Ateismul propagat de comuniști în întregul sistem de învățământ reprezenta principala cauză. Descurajarea copiilor și tinerilor de a frecventa biserica făcea ca aceștia să crească lipsiți de apărare în fața agresiunilor demonice. Cu acea ocazie, starețul le-a amintit vizitatorilor săi că omul care nu merge la biserică, nu se spovedește, nu se împărtășește se înstrăinează de harul Duhului Sfânt. De aceea, la un moment dat, mulți dintre cei crescuți în acest duh antihristic

ajung să sufere de tulburări psihice. Părintele Iosif recomanda, ca principal antidot împotriva duhurilor necurate, rugăciunea. Noaptea, starețul, îmbrăcat în schimă, se ruga și tămâia prin chilia sa, iar demonii care își făcuseră sălaș în anumiți bolnavi, în timp ce aceștia dormeau în camera comună, spuneau, referindu-se la stareț: „S-a trezit apostolul pletos (părintele purta părul lung, bogat), iarăși ne chinuie! Să plecăm! Să plecăm!”

Demne de reținut sunt și următoarele cuvinte ale părintelui: „Orice păcat înfășoară inima omului ca o pânză de păianjen, iar răutatea este asemenea unui fir de oțel: încearcă și rupe-l. Oamenii răi l-au ucis pe țar și acum își bat joc de ortodocși. Este o mare fericire pentru noi că ne-am învrednicit a ne naște în credința ortodoxă și a fi ortodocși. Pentru că, iată, multe popoare, din păcate, nu cunosc încă Ortodoxia”.

Un amănunt important pentru viața noastră duhovnicească: starețul Amfilohie se declara împotriva televizorului, argumentând că acei creștini care se deprind să petreacă multe ore înaintea lui își pierd starea lăuntrică necesară rugăciunii, nu se mai pot ruga cu atenție, cu trăire și își simt sufletele pustiite. Părintele vorbea și despre manipularea exercitată prin intermediul emisiunilor TV, avertizându-i pe creștinii care îl cercetau că mântuirea nu se obține atât de ușor și că depinde, în primul rând, de ei să o dobândească. Le spunea: „A te mântui nu-i un lucru lesnicios. Eu nu voi pune mântuirea pe cap, de-a gata – luptați-vă și rugați-vă singuri! Dacă vreți să vă mântuiți, fiți surzi, muți și orbi”. Un alt fel, mai direct, de a-i învăța pe creștini „paza celor cinci simțuri”.

Dragostea părintelui pentru semenii săi era „contagioasă”. O martoră care asistase la mijlocirile

starețului pentru cei bolnavi mărturisea: „La rugăciunile părintelui se vindecau oameni, iar eu am fost deodată cuprinsă de așa o stare, încât eram gata să-i îmbrățișez pe toți. Nu puteam să-mi revin din acea stare de dragoste față de fiecare om”.

Deși l-au eliberat din acel spital de psihiatrie, comuniștii căutau orice prilej să îl extermine pe părintele Iosif. Au năimit o rudă de-a sa, care l-a convins să pornească împreună, în afara satului, cu un tractor, într-un ținut mlăștinos. Era luna geroasă a lui decembrie. Într-un loc izolat, l-au bătut pe stareț și l-au aruncat în apa înghețată, gândind că acolo își va găsi sfârșitul. Pronia dumnezeiască, însă, a făcut ca niște ucenici de-ai părintelui să îl descopere. Zăcuse în apa înghețată vreme de opt ore. L-au dus la Lavra Poceaev, unde a fost tuns în schima mare, primind numele de Amfilohie, în cinstea Sfântului Ierarh Amfilohie al Iconiei, sărbătorit pe data de 23 noiembrie.

Adormirea Cuviosului Amfilohie și proslăvirea sa

Prin darul înainte-vederii, pe care-l primise de la Dumnezeu, starețul își știa sfârșitul. Nu începuse vara anului 1970, când părintele Amfilohie l-a invitat pe vechiul său prieten, Vasile Malcușca, să vină la Ialovița. Retrăgându-se cu el în pădure, Vasile privea la părintele cum asculta cu nesaț cântecul cucului. Acesta i-a mărturisit vechiului său prieten: „Ultima dată ascult, împreună cu tine, cum cântă cucul”.

Cuviosul Amfilohie a adormit întru Domnul pe data de 1 ianuarie 1971. Minunile săvârșite prin mijlocirea lui au continuat și după trecerea sa la cele veșnice. Înainte de a-i fi așezat trupul în groapă, în momentul sărutării celei de pe urmă, o credincioasă care avea mâna ruptă a primit, înaintea trupului sfințit al cuviosului, tămăduirea. Vreme de patruzeci de zile,

când maicile – ucenicele părintelui Amfilohie – se rugau pentru odihna sufletului său, având în biserică, pe analog, veșmintele cuviosului (metaniile, mantia, camilafca), la căderea serii simțeau cum din ele izvora buna mireasmă.

Cuviosul Amfilohie a fost trecut în rândul sfinților – ca urmare a deciziei Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe din Ucraina, la data de 23 aprilie 2002. Este prăznuit, an de an, pe data de 12 mai. Tot în 2002, în timpul Postului Mare, rămășițele sale pământești au fost deshumate, din cimitirul monahal de la Poceav, martorii oculari constatând cu uimire și bucurie că, după mai bine de 30 de ani, trupul starețului rămăsese nestruciat, având toate semnalmentele sfințeniei.⁵¹

⁵¹ Cf. *Sfântul Amfilohie de la Poceav. Viața și minunile*, Editura Sophia, București, 2014, pp. 11-58 (traducere din limba rusă de Dorin Ursu).

Viața și minunile Sfântului Iov din vechiul Maramureș (Zakarpattia)

Ioan Codrea, cel care avea să devină Sfântul Iov, s-a născut la data de 18 mai 1902, într-un vestit sat, Iza, care aparținea Maramureșului din dreapta Tisei, care acum este parte din Ucraina. S-a născut într-o familie numeroasă, cu cinci frați și trei surori. Pe tatăl său îl chema Gheorghe Codrea și provenea dintr-o familie românească. Mama sa, Maria, se trăgea dintr-o familie de ruteni, Madear. Ambii părinți erau profund credincioși, ceea ce a făcut ca în sufletul său de copil să se nască dorința de a-și închina viața lui Dumnezeu. La aceasta a contribuit venirea ieromonahului Amfilohie Kemin în casa părinților săi, prigonit fiind de conducerea statală, întrucât slujbele pe care acesta le oficia pe ascuns în Maramureș erau interzise. Ieromonahul Amfilohie era slăbit fizic din cauza vieții de privațiuni pe care era nevoit să o ducă. Ioan Codrea, împreună cu fratele său, Vasile, îi aduceau zilnic mâncare. O fascinație deosebită a exercitat asupra celor doi copii crucea primită de ieromonahul Amfilohie de la însuși țarul Mucenic Nicolae al II-lea. Țarul i-o trimisese părintelui Amfilohie pentru ca acesta să i-o ducă, la rândul său, Sfântului Alexie Carpatinul, care pătimea în temnița de la Sighet pentru Hristos. Copiii erau fascinați de frumusețea crucii și de harul pe care îl simțeau ieșind din ea, dar și din întreaga ființă a părintelui Amfilohie Kemin. Dorința lor de a săruta crucea era atât de mare, încât într-o bună zi l-au rugat pe părinte să îi lase să o sărute. Răspunsul părintelui a fost prompt și năucitor: „Pentru că această cruce nu este una comună, cine o sărută trebuie să promită în fața lui Dumnezeu că se va călugări”. După o noapte de nesomn și adâncă frământare, dimineața s-au dus

la ieromonahul Amfilohie și și-au mărturisit dorința de a deveni și ei monahi. Au sărutat cu mare râvnă și evlavie sfânta cruce și ulterior au intrat în cinul monahal.

Înainte de intrarea în monahism, Ioan terminase opt clase ale școlii populare, absolvind în anul 1920 și cursurile administrative. Între anii 1924-1925 a luptat ca soldat în armata cehoslovacă, în localitatea Mihailovți (Slovacia). După terminarea armatei, Ioan dorea să devină monah în Mănăstirea Sfântul Pantelimon din Muntele Athos, pentru că acolo trăiau retras un grup mai mare de slavi din Carpați. I-a fost refuzată cererea, pentru că statul elen urmărea grecizarea întregului Munte Athos. Pe 10 septembrie 1926 s-a dat o lege în acest sens, potrivit căreia toți monahii, indiferent de naționalitate, erau socotiți subordonați grecilor. Era interzis ca mănăstirile din Muntele Athos să mai accepte monahi care nu aveau cetățenia elenă, iar autoritățile puteau să nu mai elibereze străinilor vize sau pașapoarte.

După încă o încercare eșuată de a ajunge în Sfântul Munte, sfântul și-a încheiat în 1928, în satul Iza, la Mănăstirea Sfântului Nicolae cursurile pastoral-teologice. Apoi, în 1930, începe construcția unei mănăstiri împreună cu fratele său, ieromonahul Pantelimon Codrea, cu Vasile Oros și cu alți prieteni - în satul Gorodilov, în proximitatea satului Iza. Lucrul s-a făcut cu mare osteneală datorită condițiilor vitrege: nu exista nici măcar un drum de acces spre terenul pe care urma să fie ridicată mănăstirea. Au construit o capelă mică, în cinstea Sfintei Treimi, și un corp de chilii. Primul stareț al Schitului Sfânta Treime avea să fie Sfântul Alexie Kabaliuk Carpatinul – pe care Biserica Ortodoxă Ucraineană l-a trecut în rândul sfinților în anul 2001. Al doilea stareț a fost părintele Amfilohie Kemin.

Ioan Codrea a fost tuns în monahism de Sfântul Alexie Carpatinul pe data de 22 decembrie 1938, primind numele de Iov. A primit ascultarea de canonarh, ceea ce venea în acord cu dragostea sa pentru slujbele dumnezeiești.

În 1939 Maramureșul din dreapta Tisei avea să intre sub ocupația maghiară. Întrucât a refuzat ideea de a lupta sub steagul maghiar împotriva fraților ortodocși ruși, monahul Iov avea să fugă în Rusia, trecând peste lanțul Munților Carpați. Odată ajuns în Uniunea Sovietică avea să trăiască aici o imensă surpriză: autoritățile comuniste l-au acuzat de spionaj, a fost judecat și condamnat la cinci ani de lagăr. Avea să treacă prin celebrele închisori și lagăre de la Vorkuta, Kolâma și Norilsk. Despre cumplitele suferințe și umilințe la care a fost supus avea să-i mărturisească unei ucenice, Nina Soboleva: „M-am gândit să fug în Rusia la frații noștri ruși, ortodocși. M-am îmbrăcat simplu. Am luat o traistă de pânză, am pus în ea Evanghelia, pâine, sare și o cană. M-am încălțat cu cizmele, mi-am luat la revedere de la egumen și de la frați și am plecat în noapte. O parte din drum am mers pe jos, o parte cu mijloace de transport (...). Domnul m-a păzit. În sfârșit, am ajuns la granița cu Rusia Sovietică. Era anul 1939, m-am rugat fierbinte și am trecut granița cu URSS-ul. M-am lovit direct de un grup de grăniceri. A sărit la mine un câine ciobănesc și eu l-am respins cu bățul. Am auzit cum și-au pregătit armele să tragă și au strigat: «La pământ». Eu m-am așezat, iar ei au alungat câinele. M-au controlat. Eu le spuneam că plâng de bucurie: «Fraților scumpi, eu vin la voi tocmai din Carpați, am venit aproape pe jos, în sfârșit Domnul m-a adus în Sfânta Rusie». Am sărutat pământul. Ei tăceau, cu niște fețe ca de piatră. Apoi, cel

mai mare în grad a zis: «Scoală-te, să mergem la post, acolo se vor lămuri ce fel de pasăre ești».

La post m-au declarat imediat spion al unei agenții străine și m-au trimis în oraș, la închisoarea NKVD. Acolo am intrat «în conveier» (pe bandă rulantă). Acesta e un interogatoriu continuu. Anchetatorii se schimbau, dar eu rămâneam în același loc. Șapte zile și șapte nopți fără somn și fără mâncare, chiar și fără a mă întoarce în cameră. Nu mă lăsau să mă așez, mă băteau foarte crunt. Eram într-o stare de semi-delir. Mi-am pierdut cunoștința și am căzut pe podea. M-au udat cu apă rece și mi-au dat să miros țipirig (clorură de amoniu). Îmi cereau să recunosc că sunt spionul unei oarecare țări. Gura mi se uscase, buzele mi se sfărâmaseră, limba era ca o răzătoare și îi repetam celui ce mă interoga: «Eu sunt simplu monah, am venit la frații mei, la frații mei ruși. Eu sunt rutean. Sunt din Carpați». Anchetatorul a răsuflat și mi-a pus pistolul în față: «Recunoaște, animalule, îți spun pentru ultima oară. Te împușc ca pe un câine! Număr până la trei: unu, doi, trei!» și m-a lovit cu patul armei peste cap.”

Aceeași ucenică, Ninei Soboleva, avea să păstreze în memorie o scenă cutremurătoare petrecută în lagăr: „Au fost etape lungi și chinuitoare. Până la prima etapă i-au ținut într-o mănăstire distrusă. Conducătorul convoiului a întrebat cum se îngroapă monahii, cum îi îngropau pe egumeni și dacă se puneau în mormânt crucile de aur și câte cruci... Seara, pe neașteptate, i-au scos din camera comună și i-au băgat într-o pivniță, unde nu era lumină, dar erau mulți șobolani.

Părintele Iov s-a rugat, fără să mai nădăjduiască că va ieși din acea pivniță; se temea să nu calce pe vreun șobolan, știind că la țipătul lui se vor aduna o ceată întreagă și nu va putea scăpa. Nu mai știa câtă

vreme trecuse... Dar au deschis beciul și i-au scos afară. Se lumina de ziuă. Părintele Iov povestea: «Ne-au adus în încăpere. Pe podea zăcea conducătorul convoiului, chircindu-se de o grea suferință. Crezând că în mormântul egumenului sunt cruci de aur, el i-a scos noaptea pe arestați și le-a poruncit să deschidă mormântul. Aceștia s-au supus, au săpat pământul, dar au refuzat să deschidă sicriul. Toți au refuzat. Și atunci, cu mânie, conducătorul convoiului l-a lovit pe unul dintre ei cu lopata și a intrat singur în mormânt, ca să spargă sicriul... Și, dintr-odată, a început a se chirci, ca într-o criză de epilepsie.

Cu greu l-au scos din groapă, dar și deasupra se zbătea, părea că îi trosnesc oasele».

Atunci și-au adus aminte de arhimandrit. L-au adus și i-au poruncit să-l izbăvească pe șef de convulsii. Făcându-și semnul crucii, părintele Iov a răspuns: «Dumnezeu l-a pedepsit și aici eu sunt neputincios».

Spre seară, conducătorul convoiului a plecat pe lumea cealaltă”.

Între 1941 și 1942 Sfântul Iov, având cetățenie cehoslovacă, a fost mobilizat la artilerie, în corpul de armată al generalului Ludwig Svoboda. Pentru că a refuzat să tragă în oameni, a fost nevoit să care proiectile.

În 1945 se întoarce în ținutul de baștină. Ca urmare a unei scrisori trimise de Sfântul Alexie Kabaliuk Carpatinul episcopului de Muncaci Ujgorod, Nestor Sidoruk, în care îl ruga să-l hirotonească ierodiacon pe părintele Iov, fiind locțiitorul său la Schitul Gorodilov, pe 16 noiembrie 1945 monahul Iov Codrea avea să devină ierodiacon, iar pe 7 aprilie 1946 avea să fie hirotonit ieromonah la Mănăstirea Sfântul Nicolae din Iza. Cu această ocazie a fost ales stareț de obștea mănăstirii. Sfântul Iov avea să aducă îmbunătățiri schitului, drept pentru care în anul 1947 avea să fie făcut egumen.

Despre activitatea sa ca egumen avem mărturia Arhimandritului Efrem Molnar, care avea să mărturisească: „Conducând schitul între anii 1946-1958, a fost pentru monahi și pentru mireni simpli un exemplu viu. Sfântul Iov aproape că nu a utilizat ordinele administrative. Săvârșea zilnic Sfânta Liturghie. După terminarea Liturghiei și după masă, înștiința monahii ce ascultări are fiecare și el însuși se alătura muncii. Calitățile sale umane erau hărnicia, simplitatea în relații, milostivirea și smerenia”.

Înțelepciunea practică a Sfântului Iov era dublată de anumite harisme primite de la Dumnezeu, care l-au făcut cunoscut în toată regiunea și chiar în toată Rusia: era înainte-văzător și primise darul de a tămădui bolile sufletești și trupești ale oamenilor.

Dimitrie Petrovici Plisca, țăran din satul Iza, se întorsese din război cu o rană urâtă la cap: glonțul îi perforase craniul sub ochiul stâng și se oprise lângă creier. După ce a reînvățat să meargă și să vorbească și-a reluat viața, dar când și când își pierdea cunoștința. Sfântul Iov i-a prevăzut că la bătrânețe Dumnezeu îl va izbăvi de crucea grea a bolii și că va mai trăi ani mulți pe pământ. Profetia avea să se împlinească peste șaptesprezece ani, iar Dimitrie avea să trăiască nouăzeci și trei de ani.

Din anul 1950, Sfântul Iov a primit de la Prea Sfințitul Macarie, arhiepiscopul de Lvov, Ternopol și Muncaci Ujgorod, ascultarea de a fi îndrumătorul duhovnicesc atât al Schitului Gorodilov, cât și al Mănăstirii Muncaci, care din anul 1947 revenise ortodocșilor. În 1951 primește ascultarea de administrator al mănăstirilor din Zakarpatia.

Între anii 1958 și 1959 Sfântul Iov a viețuit mai întâi în Mănăstirea Sfântul Nicolae din Iza, apoi în Așezământul Schimbării la Față a Mântuitorului din

satul Talabor, raionul Tiacev, unde a îndeplinit un timp funcția de stareț. Prigoana comunistă s-a abătut și peste aceste lăcașuri sfinte, ele fiind închise.

La începutul anilor '60 devine preot paroh al bisericii din satul Uglea, raionul Tiacev, iar ulterior e numit paroh al Bisericii Sfântul Dimitrie Izvorătorul de Mir din satul Malaia Ugolka, unde a slujit din anul 1962 până pe data de 28 iulie 1985, când a trecut la Domnul. A fost înmormântat pe 31 iulie 1985.

Comisia de canonizare a Bisericii Ortodoxe Ucrainene a studiat dosarul său întocmit pentru trecerea sa în rândul sfinților, iar pe 8 mai 2008, adunarea condusă de Mitropolitul Kievului și al Întregii Ucraine, Vladimir Sabodan, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Ucrainene a decis recunoașterea sa în rândul sfinților locali ai Eparhiei de Hust. Data sa de prăznuire este 15/28 iulie.

Creștinii din satul Malaia Ugolka îi poartă și acum, în secolul XXI, o memorie vie starețului. Pele-
rinul ajuns aici se poate închina în biserică, la moaș-
tele întregi ale Sfântului Iov. În sufletele creștinilor de
pe aceste meleaguri chipul duhovnicesc al părintelui
lor arde în continuare ca o flacără vie.

Sfântul Iov a fost înainte de toate un călugăr
exemplar care, datorită afluxului de pelerini ajunși la
ușa sa mânați de nenumăratele probleme ale vieții, era
nevoit să își facă pravila noaptea. Citea zilnic Acatistul
Sfântului Nicolae, Acatistul Maicii Domnului, Acatistul
Mântuitorului. Nu doar că le citea: le învățase pe
de rost. La aceste acatiste adăuga Acatistul Sfântului
Ioan Botezătorul, al cărui nume îl primise la botez, și
Acatistul Sfântului Iov cel Mult Pătimitor, al cărui nu-
me îl purta ca monah.

Timp de zeci de ani, Sfântul Iov a săvârșit zilnic
Sfânta Liturghie. Avea mare grijă să fie împărtășiți des

toți copiii din parohia sa. Era iubit deopotrivă de copii, de săteni și de pelerinii cărora li se lipea de inimă încă de la prima întâlnire. Ducea o viață de aspră asceză, pe care o ascundea cu mare grijă de ochii celorlalți. Vasile Rosoha, unul dintre sătenii care slujeau activ în biserică, își amintea cum, vrând să vadă când și cum mănâncă, uimit fiind că sfântul părea să nu se hrănească niciodată, l-a surprins mâncând puțină pâine și bând puțină apă o dată la două zile. Uimit peste măsură de nevoița starețului, a îndrăznit să-l întrebe cum va rezista să slujească Sfânta Liturghie doar cu atât. Sfântul Iov i-a răspuns: „Vasile, eu trebuie să procedez așa, pentru că monahii nu vor mai face așa în viitor. Eu am o lege. Dacă mă simt rău - beau apă și fac trei sute de metanii până la pământ. Eu trebuie să îmi țin pravila până la sfârșit”.

Principala stare duhovnicească pe care o transmitea vizitatorilor era bucuria luminoasă, nădejdea neclintită în ajutorul Domnului. Tristețea, frământarea, posomorârea îi erau străine. Le spunea oamenilor, cu un chip bucuros, luminat: „Nu vă îngrijorați, nu vă întristați. O să dea Dumnezeu și totul o să fie bine! O să mergem în biserică și o să ne rugăm. Ne vom ruga și noi, vă veți ruga și voi și totul va fi bine!” Deși era atât de bun cu oamenii, era neîndurător cu păcatul. Într-o bună zi, citise Psaltirea pentru un răposat, iar rudele mortului au pus pe masă o sticlă de alcool. Sfântul le-a spus, supărat: „Oameni buni, ce faceți? Eu plec de aici! S-au citit Psalmii și voi faceți așa ceva?”

De obicei știa cine o să-l viziteze și îi spunea monahiei care îl ajuta în gospodărie: „Astăzi vor veni niște oameni mari la noi!” Celor apropiați le-a mărturisit că a descoperit în munți, în adâncul pădurii, o apă ce izvora dintr-o stâncă și al cărei gust era minunat,

nemaiîntâlnit. Altădată, i-a mărturisit ucenicei sale, Nina Soboleva, despre întâlnirea sa cu un pustnic necunoscut. „Nevoința îl proslăvește pe om... Ce nevoitori suntem noi? Iată, locuiește un om în munți, singur, nu vede niciun suflet de om, nu schimbă o vorbă cu nimeni. Și numai eu, păcătosul, merg o dată pe an la peștera lui și îl împărtășesc... Și astfel au trecut douăzeci de ani. Și omul acela petrece neconținut în rugăciune către Dumnezeu. Și el, poate, este singurul drept de aici și datorită rugăciunii lui suntem vii și vom fi iertați”.

Sfântul Iov primise de la Dumnezeu și darul izgonirii demonilor. Pe unii oameni îi vindeca de la distanță. Într-o zi i-a trecut pragul un mare funcționar din Lvov, care era tatăl unui copil îndrăcit. În schimbul vindecării fiului său, funcționarul a vrut să îi dea starețului un pachet mare de bani. Starețul a luat din pachet doar banii care se dădeau de obicei pe un pomelnic pentru patruzeci de zile, dându-i înapoi funcționarului restul, motivând cu smerenie că nu se știe ce se va întâmpla în viitor cu copilul. A promis să se roage pentru el. Mai târziu a ajuns la el o scrisoare în care funcționarul îl anunța pe sfânt că i s-a însănătoșit copilul și îi mulțumea fierbinte pentru asta.

Sfântul Iov a făcut în timpul vieții multe prezičeri. Una dintre ele se referea la puterea sovietică căreia îi era hărăzit de la Dumnezeu să stăpânească pe pământ șaptezeci de ani. Aceasta s-a împlinit, așa cum s-a împlinit și profetia că odată cu căderea regimului comunist va fi redeschisă Mănăstirea Gorodilov.

Relațiile dintre stareț și puterea comunistă au fost extrem de încordate. Pentru că a cununat o față minoră a fost chemat într-o zi pentru cercetări la Ujgorod. Starețul a intrat în biroul înputernicitului cu supravegherea problemelor religioase, care nu a găsit

ceva mai bun de făcut decât să strige la el. Sfântul Iov s-a descheiat în tăcere la haină, iar împuternicitul a văzut cu mirare cum întregul piept al starețului era acoperit cu medalii de război. Sfântul l-a înfruntat: „În pieptul meu stă o schijă. Eu mi-am vărsat sângele pentru tine! În douăzeci și patru de ore nu vei mai fi aici!” Politrucul s-a scuzat și i-a promis că nu îl va mai deranja vreodată.

Sfântul era preocupat de decăderea viitoare a vieții duhovnicești. Mărturisirea: „Înainte, potirele pentru împărtășanie erau din lemn, iar oamenii din aur. Acum, potirele sunt din aur și oamenii de lemn – nu înțeleg că se împărtășesc cu Trupul și Sângele Domnului Hristos. A slăbit credința. Se vor construi biserici, dar nu va fi har în ele și nici dragoste nu va fi. Dacă omul va crede, atunci oamenii îl vor invidia și-i vor pune piedici”.

Poate din acest motiv Sfântul Iov a sprijinit mulți tineri care au ales să Îl slujească pe Dumnezeu. O sută șaiszeci de tineri au absolvit seminarul având binecuvântarea starețului. Aceștia au dus acolo unde au fost trimiși de Dumnezeu pomenirea și învățătura Sfântului Iov.

Datorită apropierii sale de sufletul credincioșilor, între sfânt și creștinii umiliți și obidiți era o legătură foarte strânsă. Elocventă, în acest sens, este mărturia unei credincioase, Olena Pilipeț: „Părintele Iov era pentru noi ca un adevărat tată. Noi veneam la el cu diferite probleme familiale sau de sănătate. Mulțumită binecuvântării lui și pentru rugăciunile lui, oamenii se vindeau de boli, iar în familiile lor se făcea pace. Când aveau loc dezastre naturale, în preajma sfântului așezământ nu se întâmpla nimic rău. Părintele Iov avea o mare smerenie și simplitate și avea o mare iubire pentru oameni. El dorea foarte mult să-i ajute

pe toți cei care veneau să-i ceară ajutorul. Eu sunt foarte bucuroasă că l-am cunoscut pe Părintele Iov.

La marile sărbători bisericești veneau atât de mulți pelerini, încât înoptau prin toate casele satului. Toate drumurile de lângă biserică erau pline până la refuz de autobuze și mașini mici.

Odată, am văzut cum niște părinți și-au adus fiul îndrăcit, care părea să aibă cam douăzeci de ani. Ei au venit din Rusia. Fiul nu voia să intre în biserică lui Dumnezeu și părinții l-au ținut până a ieșit Părintele Iov. El a pus mâna pe capul tânărului și acela, liniștit, a mers după părinte.

Când s-a auzit despre moartea Starețului Iov, în fiecare casă a intrat jalea. Noi nu ne puteam împăca cu gândul că vom veni în biserică la următoarea liturghie și nu-l vom mai vedea pe Părintele Iov, că nu o să-i mai ascultăm rugăciunile fierbinți și povețele lui blânde”.

Această Olena Pilipeț a visat în vara lui 2007 că trupul starețului Iov va fi dezgropat și îi vor descoperi sfintele moaște și va fi canonizat. Visul s-a adevărat în luna octombrie a aceluiași an.

În fiecare an, pe 28 iulie, ziua trecerii sale la Domnul, la mormântul său se adună o mulțime de oameni: fii duhovnicești, oameni care au primit ajutorul său, pelerini. Toți vin cu credința că Sfântul Iov este viu și le ascultă și acum durerile. La mormântul său se petrec minuni. Într-o zi a fost adusă la mormânt o femeie oloagă. După ce s-a rugat la mormântul starețului, s-a întors vindecată, mergând pe propriile picioare. Pământul de pe mormântul său și petalele florilor care îi înmiresmează mormântul sunt și ele vindecătoare.

Ar fi bine ca pelerinul român care pornește să se închine la moaștele sfinților din Ucraina și Rusia să se oprească pentru un timp și la Malaia Ugolka, pentru

a-i cere ajutorul Sfântului Iov, cel ce s-a dovedit mărturisitor pentru Hristos, cuvios, ctitor de mănăstiri, mare izbăvitor de demoni, om al lui Dumnezeu care a alinat mulțimea de suferințe ale tuturor celor ce i-au cerut ajutorul.

Bibliografie:

1. Viața și minunile Sfântului Iov din Maramureș (1902-1985), supliment pe luna noiembrie al Gazetei de Maramureș, material prelucrat după *Viața, minunile și acatistul preacuviosului și purtătorului de Dumnezeu părintelui nostru Iov din localitatea Uglea*, traducere de George Zapotinschi și Angela Voicilă.

2. Grigorie Raciuk – *Ascetul Rusiei Carpatine, Starețul Iov Codrea*, Editura Areopag, București, 2013. Traducere de preot Sava Marin și Angela Voicilă. Toate citatele reproduse în articol fac parte din această lucrare.

3. Iuri Danileț – *Preacuviosul Iov Ugolski. Date noi despre biografia Sfântului Iov*; cf: <http://www.pravoslavie.ru/put/32318.htm>.

Predanie de taină

*Doamne, dă mintea cea de pe urmă
celor ce conduc toate laboratoarele lumii!
Să inventeze un virus al iubirii
atât de contagios, încât să infecteze pe toată
lumea.*

*Să nu scape nimeni, nici dacă se spală ore în
șir pe mâini!
Și, dacă a apucat cineva să fie infectat,
să nu scape nici dacă își scoate inima și o trece
prin mașina de spălat!*

*Să-și iubească fiecare
aproapele ca și cum ar fi el însuși.
Dar mi-e teamă că toți depistații pozitiv vor fi
arătați cu degetul.*

*Iar cei vaccinați și imuni vor poza în purtători
de iubire și adevăr pe la televiziuni,
organizând teledonuri să ne scape de molimă
pe noi, infectații de iubire.*

*Toma Enache, *Infectații de iubire*⁵²*

Așa cum Toma Enache își dorește o lume în care oamenii să fie „infectați de iubire”, așa Ciprian Voicilă pare a-și dori o lume în care oamenii să trăiască dobândind evlavie jertfelnică față de sfinți.

Din păcate, mulți dintre oamenii care de praznice stau la cozi lungi pentru a se închina la sfinte moaște sau la icoane făcătoare de minuni nu la multă vreme după aceasta, când este vorba de împărțirea

⁵² Din volumul cu același titlu, apărut în anul 2022 la București, p. 29 (fără referințe editoriale). Poetul Toma Enache este și regizorul filmului *Între chin și Amin*, despre pătimirea în temnițele comuniste (n. ed.).

unei moșteniri sau de cine știe ce alte probleme lumești, pun în paranteză trăirea creștină și se poartă aproape ca niște păgâni (dacă nu chiar mai rău decât păgânii).

Este nevoie ca evlavia pe care o avem față de sfinți să se oglindească în toate aspectele vieții noastre. Sfântul Paisie Aghioritul spunea: „Cinstirea sfântului, urmarea sfântului”⁵³. Altfel, degeaba îi cinstim pe sfinți, dacă trăim molipsiți de duhul lumii acesteia și nu ducem lupta cea bună pentru mântuire.

Sfântul Iosif Isihastul scria despre citirea scrierilor despre viețile sfinților următoarele: „Vreau să încălzesc sufletul vostru cu căldură și să vă îndemn la râvnă și la dorința pentru preadulcele nostru Iisus, așa cum fac conducătorii de oști, care povestesc isprăvile vitejilor, povestesc avantajele poziției din care urmează să lanseze atacul și, în felul acesta, îi determină să lupte cu bărbăție și să ducă biruința până la capăt. Dar și scopul vieților sfinților și al cuvintelor, care au fost scrise și ne-au fost lăsate, acesta este. Și sufletului pe care l-a creat Dumnezeu, dacă nu aude adesea astfel de cuvinte înalte și vrednice de contemplare, îi vin somnolența și nepăsarea și numai prin astfel de lucruri, cu povestiri minunate, restaurează edificiul și alungă întristarea.”⁵⁴

Fie ca și această carte să ne alunge nepăsarea și să ne întărească râvna duhovnicească, iar sfinții pomeniți aici să ne călăuzească pe calea mântuirii...

Editorul

⁵³ Din volumul lui Athanasios Rakovalis *O călătorie cu Sfântul Paisie printre musulmani*, Editura Paisios, 2019, p. 23 (n. ed.).

⁵⁴ Din volumul Cuviosului Iosif Isihastul *Simțirea iubirii dumnezeiești – Scrisori și poezii*, Editura Bizantină, București, 2020, p. 201 (n. ed.).

Cuprins

Cum ne cheamă sfinții?	5
------------------------------	---

PARTEA ÎNTÂI

Sfinți, cuvioși, mărturisitori din România.....	12
Părintele Paisie Olaru – „Dumnezeu să vă dăruiască un colțișor de rai!”	12
Cuviosul Dionisie de la Colciu, chip al dragostei dumnezeiești	28
Părintele Gherasim Iscu sau vocația mărturisirii.....	41
Un părinte pătimitor și harismatic: monahul Marcu Dumitrescu de la Sihăstria.....	45
Părintele Ștefan Marcu – o viață afierosită Domnului și neamului românesc	50
Gheorghe Jimboiu: omul rugăciunii neîncetate	55
Modelul deplin: profesorul George Manu.....	60

PARTEA A DOUA

Purtători de duh din Serbia	66
Sfântul Nicolae Velimirovici, predicatorul de foc.....	66
Monahul Kalist, ucenicul Sfântului Nicolae Velimirovici: De la eroism la sfințenie	80

Patriarhul Pavle al Serbiei: „Al nostru este a ne strădui să fim cu adevărat Oameni, pregătiți să rămânem oile lui Hristos și printre lupi” 97

PARTEA A TREIA

Sfinți și cuvioși din Rusia.....	116
Sfântul Ambrozie de la Optina și dragostea jertfelnică pentru semenii.....	116
Starețul Nicolae Gurianov, mărturisitorul de pe insula Zalitului	137
Cuviosul Nikon Vorobiov: „Singura rugăciune ce ni se cade este: «Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului!»”.....	149

PARTEA A PATRA

Sfinți și cuvioși din Ucraina	161
Sfântul Amfilohie, taumaturgul din Lavra Poceaev	161
Viața și minunile Sfântului Iov din vechiul Maramureș (Zakarpatia)	175
Predanie de taină.....	197

RECOMANDARE EDITURA AREOPAG:

Danion Vasile - ACUZATUL 1988.

TESTAMENTUL SFINȚILOR ÎNCHISORILOR

**Colecția
Din temnițe
spre Sinaxare**

DANION VASILE

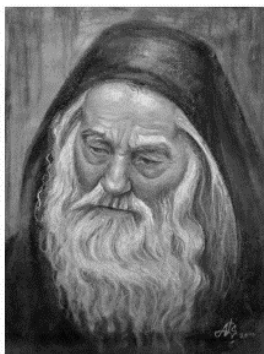

**Acuzatul 1988
TESTAMENTUL
SFINȚILOR
ÎNCHISORILOR**

RECOMANDARE EDITURA AREOPAG:

Ciprian Voicilă - SFINȚII DE LÂNGĂ NOI

Întâmplări. Portrete. Reflecții

Ciprian Voicilă

**SFINȚII
DE LÂNGĂ NOI**

Întâmplări. Portrete. Reflecții

